

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ:
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ**

*Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції*

*(18 листопада 2022 року,
Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)*

Дніпро
2023

УДК 343.98
О-60

*Рекомендовано до друку кафедрою
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(протокол № 8 від 18.11.2022)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

д-р юрид. наук, доц., засл. юрист України **А. Є. Фоменко** (*голова*); д-р юрид. наук, проф., засл. юрист України **Л. Р. Наливайко** (*заст. голови*); д-р юрид. наук, доц. **В. В. Дараган** (*заст. голови*); канд. юрид. наук, с.н.с., доц. **В. Г. Телійчук** (*відп. секретар*); канд. юрид. наук **С. М. Балабан**; канд. юрид. наук **А. О. Кисельов**.

О-60 Оперативно-розшукова діяльність Національної поліції: проблеми теорії та практики : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 18 листоп. 2022 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 121 с.

ISBN 978-617-8035-60-0

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, в якій взяли участь науковці, викладачі та здобувачі вищих навчальних закладів та наукових установ України, а також фахівці-практики правоохоронних органів. Тематика публікацій охоплює актуальні проблеми оперативно-розшукової діяльності.

Матеріали конференції можуть бути використані в науково-дослідній роботі та освітньому процесі спеціалізованих ЗВО, а також у законотворчості та правоохоронній діяльності.

Публікується у авторській редакції

ISBN 978-617-8035-60-0

© Автори, 2022
© ДДУВС, 2023

З М І С Т

Алейниченко О.М. ЩОДО СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	7
Вакуленко А.Е. СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМ СПРИЯННЯ ГРОМАДЯН ОПЕРАТИВНИМ ПІДРОЗДІЛАМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ	10
Вільхова Є.М., Карповський С.В. ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРОТИДІЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	14
Воліков Т.А. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ІДОЗРЮВАНИХ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ РАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ	18
Гнедюк В.Л. АНАЛІЗ ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	21
Григоренко В.А., Пономаренко О.А. СПЕЦІАЛЬНА ТЕХНІКА МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ	24
Дараган В.В. ЩОДО СТАНУ НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ ТА СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ	27
Єфімов В.В. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗАПОБІЖНОЇ СТРАТЕГІЇ АНАЛІЗУ ЗЛОЧИННИХ МОДЕЛЕЙ ТА ТЕНДЕНЦІЙ ЗЛОЧИННОСТІ (ДОСВІД ЄС)	32

Журба Н.В., Кисельов А.О. СПЕЦІАЛЬНІ МЕТОДИ В КРИМІНАЛЬНОМУ АНАЛІЗІ	34
Карповський С.В., Лашко Я.К. ДЕЯКІ НАПРЯМКИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ СКОЄННЮ РОЗБІЙНИХ НАПАДІВ	37
Кириченко О.В., Демиденко С.М. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ НЕГЛАСНОЇ РОБОТИ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ	40
Клешня В.В. ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ РОЗКРАДАННЮ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЗАКУПІВЕЛЬ ПАЛИВНО-МАСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ	44
Кутній Є.А. ЩОДО СТАНУ НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОДЕРЖАННЯ РЕЖИМУ СЕКРЕТНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	48
Літун О.О. ЩОДО НАПРЯМІВ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗШУКУ ДІТЕЙ, ЯКІ ЗНИКЛИ БЕЗВІСТИ	51
Михайлюк М.С., Кіяниця В.М. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЇ	59
Неділько А.О. ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ПРОТИДІЯ ТЕРОРИЗМУ В СФЕРІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ МЕРЕЖ	61
Огурченко В.Г. ЩОДО НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ФУНКЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	65

Олексенко В.Г.

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ПРОБЛЕМ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ У
ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПІД ЧАС ДОКУМЕНТУВАННЯ
ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НЕЗАКОННИМ ЗБУТОМ
НАРКОЗАСОБІВ 67

Постолов Т.О.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ
ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ОПЕРАТИВНИХ
ПІДРОЗДІЛІВ КІБЕРПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ ЗЛОЧИНІ У
СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ 69

Сергійчук К.М., Копилов Е.В.

ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД ЗА ДОТРИМАННЯМ ПРАВ ТА
СВОБОД ЛЮДИНИ ПРИ ПРОВЕДЕНІ НС(Р)Д 73

Сивогривова Т.Л.

ЩОДО СТАНУ НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМ
ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА
ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ
РОЗКРАДАННЮ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ В ПРОЦЕСІ
ПРОВЕДЕННЯ БУДІВЕЛЬНИХ РОБІТ 75

Старостенко О.І.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ
АКТІВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ
КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА ДІЗНАННЯ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ 80

Степанов І.К.

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ДОСЛІДЖЕННЯ
ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ОПЕРАТИВНОГО СУПРОВОДЖЕННЯ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ ЩОДО ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ
ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ 83

Сур І.С.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В
ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ НЕГЛАСНИХ ПОЗАШТАТНИХ
ПРАЦІВНИКІВ 86

Телійчук В.Г.

ЩОДО ЗНАЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ СИТУАЦІЇ У
ПРИЙНЯТТІ ПРАЦІВНИКАМИ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ
ОПЕРАТИВНО-ТАКТИЧНОГО РІШЕННЯ 89

Христов О.Л.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ 92

Цуканов В.Ю.

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ОПЕРАТИВНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ СФЕРИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ . 95

Чаплинський К.О.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧИХ ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ 99

Шендрик В.В., Крищенко А.Є.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ОПЕРАТИВНОГО ТА СЛІДЧОГО ПІДРОЗДІЛУ ЩОДО ЗАКРІПЛЕННЯ ДОКАЗІВ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ МАТЕРІАЛІВ ОПЕРАТИВНОЇ РОЗРОБКИ ЩОДО ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЗАКОННИМ ВІДТВОРЕННЯМ ТА РОЗПОВСЮДЖЕННЯМ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ 102

Шурганов М.С., Копилов Е.В.

ЗАЛУЧЕННЯ ІНШИХ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ДО ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ 108

Юхно О.О.

НЕГЛАСНЕ ПРОНИКНЕННЯ В ПУБЛІЧНО НЕДОСТУПНІ МІСЦЯ, ЖИТЛО ЧИ ІНШЕ ВОЛОДІННЯ ОСОБИ, ВІДПОВІДНІ ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ 110

Яковченко О.І.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПОЧАТКОВОГО АНАЛІЗУ ОПЕРАТИВНОЇ ОБСТАНОVKИ НА ТЕРИТОРІЇ ОПЕРАТИВНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ЩОДО НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ 115

Рекомендації за результатами проведення Всеукраїнської науково-практичної конференції «Оперативно-розшукова діяльність Національної поліції: проблеми теорії та практики» 118

Алейниченко О.М.,
начальник УОС ГУНП
в Дніпропетровській області

ЩОДО СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Результати опитувань працівників поліції показують, що стара структура підрозділів, діяльність яких була направлена на протидію злочинності у сфері економіки була більш дієвою [1, с. 108]. Враховуючи вказане вбачається за доцільне визначення суб'єктів протидії кримінальним правопорушенням у сфері економіки в системі Національної поліції України.

Відповідно до положень статті 13 Закону України «Про Національну поліцію» систему поліції складають: центральний орган управління поліції; територіальні органи поліції [2].

У складі поліції функціонують: кримінальна поліція; патрульна поліція; органи досудового розслідування; поліція охорони; спеціальна поліція; поліція особливого призначення; інші підрозділи, діяльність яких спрямована на виконання завдань поліції або на забезпечення її функціонування, рішення про створення яких приймається керівником поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ [2].

В структуру центрального органу управління поліції входять: керівництво; Департамент забезпечення діяльності Голови; Департамент карного розшуку (у складі кримінальної поліції); Департамент міграційної поліції (у складі кримінальної поліції); Департамент оперативної служби (у складі кримінальної поліції); Департамент оперативно-технічних заходів (у складі кримінальної поліції); Департамент забезпечення діяльності, пов'язаної з небезпечними матеріалами (у складі кримінальної поліції); Департамент превентивної діяльності; Департамент «Корпус оперативно-раптової дії» (у складі поліції особливого призначення); Департамент міжнародного поліцейського співробітництва; Головне слідче управління (у складі органу досудового розслідування); Департамент організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування; Департамент інформаційно-аналітичної підтримки; Правовий департамент; Департамент кадрового забезпечення; Управління комунікації; Департамент фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку; Управління внутрішнього аудиту; Департамент управління майном; Департамент документального забезпечення; Управління вибухотехнічної служби (у складі поліції особливого призначення); Управління режиму та технічного захисту інформації; Управління дотримання прав людини; Управління запобігання корупції; Відділ організації кінологічної діяльності; Відділ спеціального зв'язку; Сектор з питань пенсійного

забезпечення; Департамент кримінального аналізу (у складі кримінальної поліції); Управління авіації та поліції на воді; Управління дізнання (у складі органу досудового розслідування); Департамент захисту інтересів суспільства і держави (у складі кримінальної поліції); Департамент головної інспекції; Відділ контролю за обігом зброї; Управління ювенальної превенції (у складі патрульної поліції).

В свою чергу до територіальних органів поліції входять: міжрегіональні територіальні органи; головні управління поліції в областях України; До структури міжрегіональних територіальних органів поліції входять: Департамент патрульної поліції; Департамент внутрішньої безпеки (у складі кримінальної поліції); Департамент кіберполіції (у складі кримінальної поліції); Департамент стратегічних розслідувань (у складі кримінальної поліції); Департамент поліції охорони.

Що стосується структури територіальних органів поліції в областях України (ГУНП) то до їх структури як правило входять:

1) апарат: керівництво; слідче управління (у складі органу досудового розслідування); управління (відділ) карного розшуку (у складі кримінальної поліції); управління (відділ) боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми (у складі кримінальної поліції); управління (відділ) оперативної служби (у складі кримінальної поліції); управління оперативно-технічних заходів (у складі кримінальної поліції); управління (відділ, сектор) кримінального аналізу (у складі кримінальної поліції); управління (відділ, сектор) захисту інтересів суспільства і держави (у складі кримінальної поліції); управління (відділ) превентивної діяльності (у складі патрульної поліції); управління «Корпусу оперативно-раптової дії» (у складі поліції особливого призначення); відділ (сектор) міжнародного поліцейського співробітництва; управління (відділ) організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування; відділ (сектор) правового забезпечення; відділ (сектор) комунікації; відділ (сектор) організаційного забезпечення діяльності місць тимчасового тримання осіб; управління (відділ) кадрового забезпечення; управління (відділ) фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку; відділ (сектор) внутрішнього аудиту; управління (відділ) логістики та матеріально-технічного забезпечення; відділ (сектор) документального забезпечення; управління (відділ) режиму та технічного захисту інформації; управління (відділ) інформаційно-аналітичної підтримки; управління (відділ, сектор) вибухотехнічної служби (у складі поліції особливого призначення); відділ (сектор) спеціального зв'язку; сектор з питань пенсійного забезпечення; відділ (сектор) дізнання (у складі органу досудового розслідування); відділ (сектор) запобігання корупції;

2) відділ поліції: керівництво; слідчий відділ (відділення) (у складі органу досудового розслідування); відділ (сектор) кримінальної поліції; відділ (сектор) превенції (у складі патрульної поліції); сектори реагування

патрульної поліції №1-№4 (для відділів поліції, де відсутні підрозділи Департаменту патрульної поліції); сектор спеціальної поліції; відділ (сектор) моніторингу; сектор кадрового забезпечення; режимно-секретний сектор; канцелярія; сектор логістики та матеріально-технічного забезпечення; кінологічний сектор; сектор інформаційної підтримки; окремі посади спеціалістів спеціального зв'язку; сектор дізнання (у складі органу досудового розслідування);

3) відділення поліції (у складі відділу поліції): керівництво; слідче відділення (у складі органу досудового розслідування); сектор кримінальної поліції; сектор спеціальної поліції; сектор превенції (у складі патрульної поліції); сектори реагування патрульної поліції №1-№4 (для відділень поліції, де відсутні підрозділи Департаменту патрульної поліції); чергова частина (за відсутності секторів реагування патрульної поліції); канцелярія; логістика; окремі посади спеціалістів з режиму секретності, кінологічної служби; сектор дізнання (у складі органу досудового розслідування);

4) центр забезпечення;

5) ізолятори тимчасового тримання;

6) стройовий підрозділ патрульної служби поліції особливого призначення;

7) стройовий підрозділ поліції особливого призначення;

8) тренінговий центр;

9) кінологічний центр;

10) приймальник-розподільник для дітей (у складі патрульної поліції);

11) стройовий підрозділ реагування патрульної поліції (забезпечення супроводження (у складі патрульної поліції));

12) стройовий підрозділ конвойної служби

13) оркестр.

Проведений аналіз функцій органів та підрозділів центрального органу управління поліції та територіальних органів поліції показав, що лише незначна кількість органів та підрозділів приймають участь у протидії кримінальним правопорушенням у сфері економіки, зокрема це:

– Департамент стратегічних розслідувань та його підрозділи в областях;

– Департамент кіберполіції та його підрозділи в областях;

– Департамент оперативної служби та відповідні підрозділи в областях;

– Департамент оперативно-технічних заходів та відповідні підрозділи в областях;

– Департамент кримінального аналізу та відповідні підрозділи в областях;

– Головне слідче управління, слідчі управління при ГУНП, слідчі відділи та відділення;

– Управління дізнання, відділи (сектори) дізнання;

– відділи (сектори) кримінальної поліції.

Аналіз нормативних актів, які регулюють діяльність вказаних підрозділів показав, що кожен з них здійснює протидію кримінальним правопорушенням у сфері економіки використовуючи наявні у них сили та засоби, окремі з визначених підрозділів не мають ініціативної функції щодо такої протидії (Департамент оперативної служби та відповідні підрозділи в областях; Департамент оперативно-технічних заходів та відповідні підрозділи в областях; Департамент кримінального аналізу та відповідні підрозділи в областях), а їх діяльність здебільшого направлена на виконання завдань підрозділів діяльність яких прямо направлена на протидію кримінальним правопорушенням у сфері економіки (Департамент стратегічних розслідувань та його підрозділи в областях; Департамент кіберполіції та його підрозділи в областях; Головне слідче управління, слідчі управління при ГУНП, слідчі відділи та відділення; Управління дізнання, відділи (сектори) дізнання; відділи (сектори) кримінальної поліції).

1. Дараган В.В. Протидія злочинам у сфері державних закупівель підрозділами Департаменту захисту економіки Національної поліції України : монограф. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 224 с.

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата доступу: 01.11.2022).

Вакуленко А.Е.,

ад'юнкт

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМ СПРИЯННЯ ГРОМАДЯН ОПЕРАТИВНИМ ПІДРОЗДІЛАМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Одним із перспективних шляхів підвищення ефективності діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України (далі – НПУ) щодо протидії злочинності є створення дієвої системи взаємодії цих підрозділів з громадськістю, зокрема в частині сприяння громадян під час протидії кримінальним правопорушенням. Тому на сьогодні однією із найважливіших пізнавальних проблем для науки оперативно-розшукової діяльності є процес використання оперативними підрозділами допомоги громадян під час оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи на стадії досудового розслідування, його закономірності та об'єктивна сутність, що мають знайти своє відображення у відповідних правових категоріях і поняттях.

На актуальність цієї проблематики вказував О. Л. Христов, який зазначив, що співпраця із громадськістю підрозділів кримінальної поліції під час протидії злочинності є пріоритетною тематикою наукових досліджень в окремих галузях юридичної науки, і в першу чергу в теорії оперативно-розшукової діяльності, кримінального процесу, криміналістики, кримінології. Багатоаспектність цієї проблематики свідчить про науково-прикладну потребу дослідити її на фундаментальному рівні [1, с. 596].

На сьогодні існує ряд наукових досліджень, присвячених як теоретико-прикладним проблемам сприяння громадян оперативним підрозділам НПУ під час протидії злочинності в цілому, так й окремим формам такого сприяння, до яких ми відносимо:

1) конфіденційне співробітництво громадян з оперативними підрозділами з метою виявлення і запобігання кримінальним правопорушенням та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави;

2) залучення громадян щодо створення умов для проведення та проведення пошукових заходів і негласних (слідчих) розшукових дій [2, с. 100].

Комплексним монографічним дослідженням теоретичних та організаційно-тактичних засад сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності (за матеріалами МВС України) є дисертація А. М. Кислого, в якій узагальнено теоретико-правові та організаційно-тактичні засади сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності [3]. Він зазначив, що розвиток окремої теорії сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності посідає провідне місце в загальній теорії оперативно-розшукової діяльності. Розвиток її основ є необхідною передумовою готовності працівників оперативних підрозділів до здійснення професійної діяльності, підвищення ефективності протидії злочинності [3, с. 7]. За результатами дослідження автором було доведено, що окрема наукова теорія сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності являє собою одну з інституцій загальної теорії оперативно-розшукової діяльності, що має специфічне нормативно-правове регулювання, самостійні цілі, об'єкт, завдання та функції; запропоновано авторська дефініція теоретико-прикладне поняття «сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності»; визначено місце конфідентів у системі суб'єктів сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності та наведено їх авторську класифікацію; розроблено авторська методика використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі шляхом застосування «псевдонімного» допиту, що являє собою різновид слідчого допиту, протягом якого замість відомостей про особу свідка, який потребує державного захисту, у протоколі допиту фіксується обраний ним псевдонім і зразок підпису; визначено тактичні особливості забезпечення конспірації при сприянні здійсненню оперативно-розшукової діяльності шляхом постановки на облік конфідентів без фіксації відомостей,

що ідентифікують їх особу тощо [3, с. 5].

Після реформування кримінального процесуального законодавства та органів внутрішніх справ загальні питання сприяння громадян оперативним підрозділам НПУ розглядалися В. М. Давидюком у дисертації «Концептуальні засади діяльності оперативно-розшукових сил Національної поліції у протидії злочинності» [4], де особи, які конфіденційно співробітничать з оперативними підрозділами, та громадськість розглядаються як сили оперативно-розшукової діяльності.

Безпосередньо питання щодо теоретичних засад, правового регулювання та організаційно-тактичних особливостей сприяння громадян діяльності кримінальної поліції розглядалися В. І. Отрудьком на рівні дисертаційного дослідження, зокрема ним: здійснено ретроспективний аналіз становлення інституту сприяння громадян підрозділам, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, та визначено основні етапи його розвитку; визначено авторський зміст поняття сприяння громадян підрозділам кримінальної поліції під час протидії злочинам та надано класифікацію означеному процесу; проаналізовано стан правового регулювання процесу сприяння громадян підрозділам кримінальної поліції під час протидії злочинам, а також стан соціального та правового захисту громадян, які сприяють підрозділам кримінальної поліції; з'ясовано особливості організації гласного та негласного сприяння громадян оперативним підрозділам кримінальної поліції та визначено фактори, що впливають на ухвалення рішення про використання їхньої допомоги у протидії злочинам; визначено чинники, що впливають на особливості тактики використання гласного та негласного сприяння громадян оперативним підрозділам кримінальної поліції під час протидії злочинам [5].

Як зазначив О. В. Кириченко, ефективність діяльності працівників підрозділів кримінальної поліції щодо вирішення оперативно-тактичних завдань залежить від своєчасного пошуку, збору, узагальнення, обробки, накопичення, зберігання, якості перевірки та використання різної інформації для вирішення завдань протидії злочинності. Але методи та засоби діяльності органів і підрозділів НПУ не завжди є достатньо ефективними, особливо у випадках, коли злочинці ретельно контролюють свою поведінку, приховують свою причетність до вчинених злочинів, знищують сліди та матеріальні докази. І тому чи не єдиним шляхом одержання необхідної оперативно-значущої інформації є встановлення довірчих відносин з особами, які володіють чи можуть володіти такою інформацією [6, с. 239].

У зв'язку з цим актуальним залишаються наукові дослідження щодо використання осіб, які на конфіденційній основі співробітничать з оперативними підрозділами в якості негласних позаштатних працівників.

На рівні комплексних монографічних досліджень в Україні загальні питання роботи з негласними позаштатними працівниками розглядалися в працях В. В. Гончарова, О. В. Ільїна, О. І. Козаченка, В. А. Некрасова,

С. В. Обшалова, Т. В. Пастрюліної, І. І. Приполова, В. В. Редьки, Е. В. Рижкова, Я. І. Слободяна, В. Є. Тарасенка, С. І. Халимона, Ю. Е. Черкасова, В. В. Шендрика, І. Р. Шинкаренка, А. М. Янчука та ін.

Крім загальних питань зазначеного співробітництва, дослідниками у галузі оперативно-розшукової діяльності розглядалися й питання щодо використання негласних позаштатних працівників під час протидії окремим видам злочинності, зокрема: загальнокримінальної спрямованості (С. В. Албул, Б. А. Керницький, О. Б. Керницький, О. В. Кириченко, Д. Й. Никифорчук, О. О. Подобний, В. І. Трапезнікова, Р. В. Тарасенко, В. М. Шевелько та ін.) та економічної спрямованості (В. В. Дараган, І. В. Дмитрієв, О. Ф. Долженков, А. О. Кисельов, О. В. Лапко, В. Д. Пчолкін, В. П. Хоменко та ін.). Також існує ряд комплексних монографічних досліджень, присвячених проблемам оперативно-розшукової протидії окремим видам кримінальних правопорушень, де одним із основних питань є організаційно-тактичні засади використання негласних позаштатних працівників у протидії цим кримінальним правопорушенням.

Ураховуючи надбання науковців у сфері сприяння громадян оперативним підрозділам НПУ під час протидії кримінальним правопорушенням, слід констатувати, що на сьогодні потребують розробки або подальші наукові дослідження питань щодо:

1) ролі громадськості у протидії злочинності оперативними підрозділами НПУ у сучасних умовах та принципів їх партнерських відносин;

2) визначення поняття «сприяння громадян оперативним підрозділам» відповідно до сучасної теорії та практики протидії злочинності;

3) змісту правовідносин, що виникають між оперативними підрозділами та громадянами, які сприяють протидії кримінальним правопорушенням;

4) критеріїв оцінки ефективності допомоги громадян оперативним підрозділам під час протидії злочинності;

5) недосконалості правового регулювання сприяння громадян оперативним підрозділам НПУ під час протидії кримінальним правопорушенням;

6) форм та видів сприяння громадян оперативним підрозділам під час протидії кримінальним правопорушенням;

7) правового та соціального захисту осіб, які сприяють оперативним підрозділам НПУ під час протидії кримінальним правопорушенням, а також їх фінансового забезпечення.

1. Христов О. Л. Стан наукової розробленості проблем співпраці підрозділів кримінальної поліції із громадськістю під час протидії злочинам. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С. 592-597. URL: http://pap.in.ua/1_2020/1_2020.pdf (дата звернення: 15.11.2022).

2. Вакуленко А. Е. Форми сприяння громадян оперативним підрозділам

Національної поліції України під час протидії кримінальним правопорушенням. *Забезпечення правопорядку та протидії злочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення* : матер. І Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 17 черв. 2021 р.). Дніпро : ВВПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2021. С. 98-100.

3. Кислий А. М. Теоретичні та організаційно-тактичні засади сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності (за матеріалами МВС України) : автореф. дис. ... д.ю.н. : 12.00.09. Київ, 2011. 28 с.

4. Давидюк В. М. Концептуальні засади діяльності оперативно-розшукових сил Національної поліції у протидії злочинності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2020. 40 с.

5. Отрудько В. І. Сприяння громадян підрозділам кримінальної поліції під час протидії злочинності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2019. 20 с.

6. Кириченко О. В. Оперативно-розшукова протидія злочинам проти громадської безпеки кримінальною поліцією: проблема теорії та практики : монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 428 с.

Вільхова Є.М.,

здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Карповський С.В.,

викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРОТИДІЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вченими розроблено безліч концепцій та теорій походження держави: психологічна, насильницька, природно-правова концепції, патріархальна і патримоніальна теорії [1, с.31]. У кожній обгрунтована необхідність створення і підтримання функціонування держави. Обов'язковими ознаками держави є наявність території, народу, суверенітету, системи органів та інших організацій створених державою, можливість розробляти державою загальнообов'язкові правила.

Основним Законом в Україні визнається Конституція України, у якій закріплено на законодавчому рівні основоположні права і свободи людини, права громадянина, а також інші регулюючі норми, що забезпечують на території держави демократичний режим, суспільний лад і порядок. Умови життя, поведінка, рівень комфорту і задоволення потреб кожної людини тісно пов'язаний із державою, її правовим режимом та дією встановлених

загальнообов'язкових правил, гарантій та поновлення прав і свобод людини, у випадку їх порушення. Як саме?

У кожної людини від народження існують природнозумовлені потреби. Для кращого розуміння суті, змісту та розмежування таких потреб розглянемо Піраміду потреб Маслоу: всі потреби поділено на 5 рівнів, що класифікуються за можливістю їх задоволення і реалізації [2, с.105]. Так на першому рівні знаходяться базові потреби (фізіологічні): дихання, їжа, сон, вода та інше. Задоволення цих потреб забезпечує існування індивіда як організму, оскільки від цього залежать фізіологічні процеси в самому організмі людини. На другому рівні знаходяться потреби у безпеці: безпека тіла, майна, здоров'я, комфорт тощо. Цей рівень потреб є наступним після фізіологічних, оскільки першочергово організм повинен жити, а вже після дбати для подальшого підтримання життєдіяльності про безпеку, є можливість відчувати потребу і у комфорті. На третьому рівні знаходяться соціальні потреби у дружбі, коханні, приналежності, родині. Вищий рівень потреб відповідає за повагу: самооцінка, впевненість, повагу до інших. Останнім є рівень, що має найбільш інтелектуальний характер – потреба у самоактуалізації: етика, розв'язання задач, творчість та інше. Тобто, потреби людини поступово зростають в залежності від задоволення попереднього рівня. Наприклад, потреба у самоактуалізації та можливість забезпечення такої потреби з'являється лише за умови, що задоволені фізіологічні потреби й ті, що знаходяться між ними. Без сну та достатньої кількості їжі, без відчуття безпеки і поваги, без спілкування і комфорту – людина не може належним чином реалізувати потребу у визнанні, займатися творчістю та сприймати нормально факти, займатися іншою високоінтелектуальною діяльністю, оскільки організм дбатиме першочергово про збереження життя, бо це найголовніше.

Державу, у випадку природнозумовлених потреб людини, можливо розглядати як інструмент створення умов для їх задоволення. Від правового режиму держави, гуманності правил і покарань – залежить рівень життя суспільства і кожного індивіда окремо. Розглядаючи законодавство України, варто відзначити, що Основний Закон держави дбає про забезпечення всіх рівнів потреб людини – від фізіологічних (життя – ст. 27 Конституції України), безпеки (ст. 28, 29 Конституції України) до високоінтелектуальних (ст. 23, 35 Конституції України) [3] та інші. За порушення зазначених норм у державі передбачена адміністративна, кримінальна, цивільно-правова відповідальність.

Отже, з'ясували, що держава, рівень її демократії, правовий режим, цивілізованість і гуманність – значно впливають на життя кожного індивіда, оскільки від ефективності її функціонування залежить життя і розвиток суспільства. Для ефективного функціонування, охорони прав і свобод свого населення, можливості реалізації всіх рівнів потреб осіб, підтримання ладу і порядку, виконання завдань, держава повинна перебувати також у безпеці.

Поняття державної безпеки охоплює визначення “національна безпека України” у п.9 с. 1 Закону України “Про національну безпеку України”. У Законі зазначено, що захищеність державного суверенітету, демократичного конституційного ладу, територіальної цілісності та інших національних інтересів України від потенційних і реальних загроз – є національною безпекою України [4]. За посягання на національну безпеку України, завдання шкоди національним інтересам, чинним законодавством передбачена кримінальна відповідальність, оскільки такі протиправні діяння мають значно шкідливий і суспільно небезпечний характер. Шкода державній безпеці впливає на всіх мешканців її території, порушуючи права і свободи кожної людини окремо, сприяє підвищенню рівня негативної криміногенної ситуації, перешкоджає повноцінному розвитку і функціонуванню країни, створює нові детермінуючі чинники та викликає інші негативні наслідки.

З початком повномасштабного вторгнення в Україну 24.02.2022 країною агресором, введенням воєнного стану на території України, з’явилася необхідність доповнення чинного законодавства з метою його удосконалення. Новелою у Кримінальному кодексі України стала стаття 111-1 “Колабораційна діяльність” [5], яка розташована саме в розділі кримінальних правопорушень проти національної безпеки – Розділ І Особливої частини ККУ “Злочини проти основ національної безпеки України”. З її появою у зазначеному розділі, серед злочинів з’явилися і кримінальні проступки, що свідчить про розширення кола суб’єктів та видів можливих покарань до обвинувачених. Збільшився і перелік діянь, за які суб’єкти кримінального правопорушення понесуть відповідне покарання. Однак, як виявилось, суттєвою проблемою навіть після появи ст. 111-1 ККУ, залишається своєчасне виявлення кримінальних правопорушень. Для виявлення на стадії готування, замаху або закінченого кримінально-протиправного діяння замало застосування слідчих пошукових дій, більш вагомий результат у кримінальному провадженні отримується саме від проведення попередніх (першочергових) пошуків інформації шляхом проведення оперативно-розшукової діяльності. Особливістю колабораційної діяльності, відповідно до Кримінального кодексу України, є необхідність тривалого спостереження за особами, щодо протиправної діяльності яких надійшла інформація, проведення комплексного пошукового заходу та профілактично-пошукового. Тому що, санкція частини першої статті 111-1 ККУ передбачена саме за публічне заперечення здійснення збройної агресії проти України (громадянином України), публічні заклики до підтримки рішень та дій держави-агресора, до співпраці з окупаційною адміністрацією держави-агресора та інші дії. Зазначене діяння, як показує судова практика, здійснюються у місцях значного скупчення людей (громадських місцях) або ж через публікації у соціальних мережах. Враховуючи зазначене, робимо висновок, що оперативним співробітникам правоохоронних органів варто

приділити увагу діям осіб, щодо яких надійшла інформація про готування або вчинення ними колабораційної діяльності, однак відсутні факти такого кримінально-протиправного діяння. Під час перевірки та пошуку інформації необхідно провести наступні заходи: індивідуальний пошук, розвідувальне опитування, оперативна установка, залучення агентури, аудіо-відеоконтроль особи і місця, візуальне спостереження за особою, зняття інформації з каналів зв'язку [6, с. 43], інші оперативно-розшукові заходи, необхідність проведення яких виникає в конкретній ситуації, з метою виявлення і перевірки реальних фактів вчинення кримінального правопорушення (злочину чи проступку за ст. 111-1 ККУ).

У наступних частинах статті 111-1 ККУ міститься перелік інших, більш тяжких, діянь, що також потребують проведення оперативно-розшукових і оперативно-пошукових заходів, оскільки їх вчинення починається значно раніше до моменту виявлення і такі суб'єкти, як правило, мають безліч зв'язків з іншими особами, що вчиняють кримінальні правопорушення проти національної безпеки України. Своєчасне виявлення і попередження колабораційної діяльності, під час дії воєнного стану і здійснення збройної агресії проти України, має гостру актуальність, як ніколи раніше. Від ефективності роботи працівників оперативних підрозділів правоохоронних органів залежить стан безпеки держави, рівень латентності кримінальних правопорушень проти національної безпеки України і ефективність захисту від збройної агресії в цілому.

Отже, на основі проведеного дослідження особливостей оперативно-розшукової діяльності в умовах воєнного стану, а також місця ОРД у попередження кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України – колабораційної діяльності, робимо висновок, що ефективність проведення оперативно-розшукових і оперативно-пошукових заходів значно впливає на рівень захищеності держави, латентності колабораційної діяльності та функціонування країни. Саме своєчасне виявлення вчинення колабораційної діяльності та готування до вчинення зазначеного діяння шляхом проведення індивідуального пошуку, розвідувального опитування, оперативної установки, залучення агентури, здійснення візуального спостереження за особою, зняття інформації з каналів зв'язку, оперативно-профілактичних заходів, впливає на ефективність опору країні-агресору, суспільний лад і порядок у державі, рівень демократії та гуманності, законодавство та розвиток. Тобто, за допомогою ОРД перевіряють інформацію щодо колаборантів, виявляють найбільше доказів причетності осіб до кримінальних правопорушень проти національної безпеки, що у період дії воєнного стану є вкрай важливим напрямком діяльності правоохоронних органів. Основою попередження і запобігання вчинення колабораційної діяльності – є проведення здійснення оперативно-розшукової діяльності, у тому числі оперативно-профілактичних заходів, що охоплюють збір і обробку значної кількості інформації з усіх відкритих

джерел. Момент надходження інформації щодо колаборантів через оперативні контакти або в інший спосіб – можливо вважати пізнім етапом реагування, оскільки при проведенні пошукових (ініціативних) заходів можливо встановити наміри та суб'єктів кримінального правопорушення значно раніше.

1. Теорія держави і права/ за ред. Ю.А. Ведернікова. Дніпро: ДДУВС, Ліра ЛТД, 2016. 480 с.
2. Клейн П. Психологія 101. Факти, теорія, статистика, тести й таке інше: Харків: Книжковий клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2016. 240 с.
3. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254> (дата звернення: 09.08.2022).
4. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018р. № 31. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 09.08.2022).
5. Кримінальний Кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. №2341-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 09.08.2022).
6. Шинкаренко І.Р., Шинкаренко І.О., Кириченко О.В. Правові та організаційні основи здійснення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій підрозділами кримінальної поліції: навч. посіб./ за ред. Шинкаренко І.Р. Дніпропетровськ: ДДУВС, 2016. 224 с.

Воліков Т.А.,
кандидат юридичних наук,
докторант Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ПІДОЗРЮВАНИХ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

На початковому етапі розслідування кримінальних правопорушень проти власності можуть виникати різноманітні слідчі ситуації. Зокрема, у багатьох випадках правопорушник може бути встановлений та затриманий на момент реєстрації повідомлення про вчинене протиправне діяння в Єдиному реєстрі досудових розслідувань. Зважаючи на це, невідкладно після цього потрібно пред'явити підозру та провести допит підозрюваного для забезпечення максимального ефекту раптовості.

Цілком можна погодитися з Г. В. Щербаковою, яка акцентує увагу на тому, що однією зі слідчих (розшукових) дій, яка дозволяє отримати початкову інформацію про обставини розбійного нападу, вчиненого з метою заволодіння приватним майном громадян, є допит підозрюваного [5, с. 98].

З приводу визначення допиту ми підтримуємо думку М. О. Янкового, який його сформулював як регламентований кримінально-процесуальним законом процес специфічної вербальної взаємодії з допитуваним, під час якої слідчий (прокурор, суддя), використовуючи законні практичні прийоми і методи психологічного впливу, отримує від допитуваного і фіксує у протоколі усну інформацію про відомі йому обставини, що мають значення для розслідування кримінального правопорушення [6, с. 190].

Для ефективності допиту підозрюваного важливе значення має підготовчий етап його проведення.

Стосовно підготовчого етапу до проведення допиту, вважаємо доречною позицію В. Ю. Шепітька, який виділяє три основні його рівні: «...а) пізнавальний; б) прогностичний; в) синтезуючий. Пізнавальний рівень полягає у вивченні матеріалів кримінального провадження, ознайомленні з оперативно-розшуковою інформацією, збиранні інформації про особу злочинця. На прогностичному рівні визначається можлива ситуація допиту, виникнення у допитуваного реакції на використання того чи іншого тактичного прийому або небажаного психічного стану, обираються найдоцільніші способи встановлення психологічного контакту. Підготовка до допиту завершується на синтезуючому рівні й охоплює складання плану допиту, а також вирішення питань, пов'язаних з визначенням доцільного місця, часу й режиму його здійснення, способу виклику на допит, запрошення спеціалістів або інших осіб» [4, с. 272].

Перелік заходів підготовчого етапу допиту найбільш вдало, на нашу думку, визначив А. Ф. Волобуєв, зокрема:

- вивчення матеріалів кримінального провадження;
- визначення черговості проведення допиту;
- одержання інформації про допитувану особу;
- ознайомлення з деякими спеціальними питаннями;
- запрошення осіб, участь яких є у допиті обов'язковою;
- планування проведення допиту;
- визначення часу та місця допиту;
- підготовка робочого місця для проведення допиту [2, с. 296-297].

Під час розслідування кримінальних правопорушень проти власності найбільш важливими організаційно-підготовчими заходами при допиті підозрюваного вважаємо ретельне і повне вивчення матеріалів кримінального провадження, а також одержання та вивчення найбільш повної інформації про допитувану особу.

Під час робочого етапу проведення допиту підозрюваного, як вказує окрема група вчених (О. О. Алексєєв, В. К. Весельський, В. В. Пяковський), доречно запропонувати допитуваному розповісти про факти учинення кримінальних правопорушень, пояснити, коли, в зв'язку з чим виник намір його вчинити, чи була здійснена підготовка до нього, хто сприяв його вчиненню або знав про нього, яким чином вчинено протиправне діяння, чи

використовувалися технічні засоби і які саме, що викрадено, де приховане крадене, а якщо продане, то через кого, де, на яку суму, чи витрачені ці гроші, чи були спільники, хто саме, їх місцезнаходження [1, с. 97].

Важливе значення для допиту має і правильна обрана тактика його проведення. Ми підтримуємо позицію К. О. Чаплинського, який вказує, що під тактикою допиту слід розуміти сукупність заснованих на процесуальних нормах криміналістичних рекомендацій, які визначають найбільш доцільні прийоми і способи встановлення психологічного контакту з допитуваним, надання йому допомоги у відтворенні події, методи і прийоми правомірного психологічного впливу для одержання правдивих показань, що мають значення для розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. Автор наголошує на тому, що застосування тактичних прийомів залежить від ситуації, що склалася між учасниками допиту, яка може бути конфліктною та безконфліктною. Відсутність конфлікту спостерігається у ситуаціях, коли допитуваний надає правдиві показання, намагається співпрацювати зі слідством, бажає встановлення об'єктивної істини у кримінальному провадженні. У таких ситуаціях систему тактичних прийомів становлять такі: встановлення психологічного контакту, роз'яснення допитуваному важливості його свідчень, викладення показань у формі вільної розповіді, постановка запитань, ознайомлення допитуваного з показаннями інших учасників, пред'явлення доказів, актуалізація у пам'яті допитуваного забутого [3, с. 222-223].

Під час розслідування кримінальних правопорушень проти власності найбільш ефективними тактичними прийомами при допиті підозрюваного ми вважаємо наступні:

- а) встановлення психологічного контакту із допитуваним;
- б) пред'явлення доказів (визначення черговості їх пред'явлення);
- в) створення уявлення про інформованість слідчого.

При розслідуванні кримінальних правопорушень проти власності допит підозрюваного є найважливішою слідчою (розшуковою) дією. До проведення вказаної процесуальної дії необхідно здійснити ряд організаційно-підготовчих заходів. Серед головних із них можна виокремити повне й ретельне вивчення матеріалів кримінального провадження, одержання і вивчення найбільш повної інформації про допитувану особу, акумулювання наявних доказів у кримінальному провадженні. Робочий етап допиту залежить від того, як уповноважена особа правильно та своєчасно буде використовувати відповідні тактичні прийоми.

1. Алексеев О. О., Весельський В. К., Пясковський В. В. Розслідування окремих видів злочинів : навч. посіб. / К.: «Центр учбової літератури», 2013. 278 с.

2. Волобуєв А. Ф. Наукові основи комплексної методики розслідування корисливих злочинів у сфері підприємництва : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.09 / Волобуєв Анатолій Федотович. Х., 2001. 426 с.

3. Чаплинський К. О. Тактичне забезпечення проведення слідчих дій: монограф. /

Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2010. 560 с.

4. Шепітько В. Ю. Криміналістична тактика (системно-структурний аналіз) : монограф. / Харків : Харків юридичний, 2007. 432 с.

5. Щербакова Г. В. Початковий етап розслідування розбоїв, вчинених з метою заволодіння приватним майном громадян : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спец. 12.00.09. Київський національний університет внутрішніх справ. Київ. 2006. 227 с.

6. Янковий М. О. Генезис поняття та сутність допиту. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ*. 2007. № 5. С. 185–187.

Гнедюк В.Л.,
науковий співробітник
Українського науково-дослідного
інституту спеціальної техніки
та судових експертиз СБУ

АНАЛІЗ ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Оперативно-розшукова діяльність в сучасних умовах, пов'язана з опрацюванням значної кількості інформаційних потоків, яке включає в себе роботу з великими обсягами інформації. Враховуючи це, істотним фактором, що впливає на ефективність боротьби зі злочинністю є правильно організоване інформаційно-аналітичне забезпечення оперативно-розшукової діяльності. Однак, як свідчить практичний досвід, інформаційно-аналітичне забезпечення за цією лінією роботи здійснюється на неналежному рівні у зв'язку з наявністю певних недоліків організаційного характеру. До таких недоліків, насамперед, відносяться: недосконалість системи збору інформації, недоліки її накопичення та використання [3].

Інформаційно-аналітичне забезпечення оперативно-розшукової діяльності – це низка дій з інформацією, спрямованих на забезпечення зручності її використання та підвищення за допомогою цього обізнаності оперативних підрозділів про кримінальні процеси, які відбуваються в суспільстві. Основним елементом інформаційно-аналітичного забезпечення виступає інформація. Так відсутність інформації про злочин не дозволяє ефективно та цілеспрямовано виявляти та документувати його. Оперативно-розшукова інформація є різновидом загальної інформації та відрізняється від неї своїм призначенням, яке відбивається в її назві [2].

Поряд зі збором та аналізом оперативно-розшукової інформації не менше значення має її накопичення та зберігання з метою недопущення втрачання важливих для оперативно-розшукової діяльності відомостей та

подальшого їх зручного використання. Для забезпечення накопичення та зберігання оперативно-розшукової інформації вона систематизується та вноситься до автоматизованих інформаційно-пошукових систем, а також відповідних неавтоматизованих спеціальних обліків (справ), які ведуться безпосередньо в оперативних підрозділах. На законодавчому рівні це право оперативних підрозділів закріплено у п. 18 ч. 1 статті 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», а саме створювати і застосовувати автоматизовані інформаційні системи [4].

Сьогодні основними завданнями інформаційно-аналітичного забезпечення підрозділів Національної поліції України є:

- використання можливостей оперативного отримання інформації у повному, автоматизованому та зручному для користування вигляді;
- збирання, обробка та узагальнення оперативної, оперативно-розшукової, оперативно-довідкової, аналітичної, статистичної та контрольної інформації для оцінки ситуацій та прийняття обґрунтованих оптимальних рішень на всіх рівнях діяльності правоохоронних органів;
- забезпечення динамічної та ефективної інформаційної взаємодії всіх структурних служб правоохоронних органів з іншими підрозділами та державними установами;
- забезпечення захисту інформації тощо [6, с. 26].

При цьому, інформаційно-аналітичне забезпечення включає в себе такі підсистеми:

- комунікації, тобто напрями і процес обміну інформацією;
- персонал, що забезпечує функціонування інформаційної системи;
- методи і процедури збирання, передавання, зберігання і перетворення інформації;
- організаційно-технічні засоби;
- інформацію, необхідну для виконання однієї або декількох функцій управління.

Необхідно наголосити, що сучасне і повне інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції у протидії злочинам з використанням як негласних, так і гласних відомостей є однією з умов підвищення рівня організації їх роботи [5, с. 27].

Сучасна оперативно-розшукова діяльність вимагає поглибленого-психологічного, інтелектуально-логічного, наукового і професійного підходу. Тому в сучасних умовах реформування системи правоохоронних органів гостро постає питання підготовки фахівців нової формації, здатних забезпечувати права та свободи громадян, протидіяти кримінальним правопорушенням, усувати причини та умови, які їм сприяли. В умовах складної криміногенної ситуації, коли злочинці користуються найсучаснішим матеріально-технічним обладнанням, мають достатній інтелектуальний рівень, оперативно-розшукова діяльність все більше набуває науково-творчого характеру.

З метою удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення оперативної діяльності слід змінювати національне законодавство. Необхідно на основі чинного Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та ураховуючи останні законопроекти, прийняти новий удосконалений закон, який би повністю відповідав викликам сьогодення та оновленій правовій системі України, був загальним (комплексним) нормативно-правовим актом, що регулює здійснення та інформаційно-аналітичне забезпечення оперативно-розшукової діяльності. А саме вказавши у законі, що керівництво органів, уповноважених утворювати підрозділи, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, з метою належного їх функціонування забезпечують створення інформаційно-телекомунікаційних систем з аналітичними інструментами, користування державними, у тому числі урядовими засобами зв'язку та комунікації, доступом до інформативних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування [1].

Отже, оперативно-розшукова інформація є важливим складовим елементом інформаційного забезпечення діяльності оперативних підрозділів щодо виявлення та припинення злочинів. Аналіз ситуації у сфері боротьби зі злочинністю свідчить про наявність нагальної необхідності розробки нових концептуальних підходів щодо інформаційно-аналітичного забезпечення оперативно-розшукової діяльності у сфері протидії злочинності.

1. Лизогубенко Є. В., Никифорчук, В. Д. Удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення оперативно-розшукової діяльності: *матеріали Міжнар. наук. – практ. круглого столу (Київ, 18 лют. 2022 р.) / редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.* Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 121–122.

2. Лисенко А. М. Інформаційно-аналітичне забезпечення оперативно-розшукової діяльності щодо протидії тероризму / А. М. Лисенко, І. В. Лисенко, Л. В. Перевалова. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка/гол. ред. Є. О. Письменський.* Луганськ: ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2019. Вип. 3 (87). С. 268–280.

3. Лисенко І. В., Лисенко А. М. Джерела інформаційно-аналітичного забезпечення оперативно-розшукової діяльності щодо протидії тероризму та шляхи удосконалення їх використання. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 22–23 листопада 2019 р.* Харків: «Точка», 2019. С. 139–142.

4. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 № 2135-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

5. Форнальчук І. Л. Функціональне призначення Департаменту інформаційної підтримки та координації поліції «102» щодо забезпечення оперативно-розшукової діяльності / С. В. Албул, І. Л. Форнальчук. *Оперативно-розшукова діяльність Національної поліції: проблеми теорії та практики: матеріали Всеукр. наук. – практ. конф.* (м. Дніпро, 8 листопада 2019 р.). Дніпро: ДДУВС, 2019. Ч. 1. С. 25–28.

6. Шендрик В. В. Міжнародний досвід використання підрозділів поліції для отримання оперативно-розшукової інформації. *Право і безпека.* 2009. № 1. С. 24–29.

Григоренко В.А.,
провідний науковий співробітник
Українського науково-дослідного
інституту спеціальної техніки
та судових експертиз СБУ

Пономаренко О.А.,
начальник відділу
Українського науково-дослідного
інституту спеціальної техніки
та судових експертиз СБУ

СПЕЦІАЛЬНА ТЕХНІКА МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Життя сучасного суспільства неможливо уявити без досягнень науки і техніки. Основне призначення техніки – позбавлення людини від виконання фізично важкої, рутинної роботи, розширення обмежених можливостей органів чуття людини. В останні роки прискорилося впровадження у повсякденну практику правоохоронних органів значної кількості технічних засобів різного призначення. Застосування технічних засобів у діяльності органів внутрішніх справ, як і будь-якої іншої діяльності, дозволяє збільшити ефективність роботи, подолати природні обмеження організму людини.

Закон України «Про національну поліцію» [1] зобов'язує поліцію використовувати у своїй діяльності досягнення науки і техніки, інформаційні системи, мережі зв'язку, а також сучасну інформаційно-телекомунікаційну інфраструктуру. Сфери діяльності органів внутрішніх справ, де застосовується технічні засоби, включають як діяльність із протидії злочинності, охорони громадського порядку, власності, так і повсякденну діяльність. Неможливо уявити функціонування системи управління без сучасної системи зв'язку, оперативно-розшукову діяльність без оперативної техніки, повсякденну діяльність без сучасної оргтехніки тощо.

Все витонченішими стають способи скоєння та приховування слідів злочинів, дедалі частіше злочинці використовують нові технічні засоби.

Організовані злочинні групи та злочинні спільноти активно вивчають нові спеціальні технічні засоби, відвідують відповідні виставки, виділяють значні кошти на придбання такої техніки.

Наявні факти перехоплення службової інформації, компрометації співробітників. Зареєстровані випадки прихованого звукозапису злочинцями змісту бесід з правоохоронцями з метою подальшого аналізу фонограм, прихованого фотографування слідчих, оперативних працівників для подальшого фотомонтажу знімків компрометуючого змісту. Є факти негласного прослуховування злочинцями службових телефонів та

радіопереговорів, встановлення прослуховуючих пристроїв у приміщеннях МВС, в особистому автотранспорті працівників оперативних підрозділів.

Такі приклади можна наводити абсолютно за всіма напрямками діяльності органів внутрішніх справ. Сучасні технічні засоби мають досить високі характеристики, але, в той же час, стають більш складними. Тому, кожен співробітник органів внутрішніх справ повинен мати технічну підготовку, що дозволяє йому ефективно використовувати найсучасніші технічні засоби, які надходять на озброєння органів внутрішніх справ, знати основні принципи її функціонування.

Перед тим, як розбирати призначення, класифікацію, будову та особливості застосування спеціальної техніки, необхідно розібратися зі змістом поняття «спеціальна техніка».

Під терміном «техніка» потрібно розуміти: по-перше, сукупність засобів, знарядь виробництва, і навіть взагалі пристосувань, які сприяють підвищенню продуктивності праці; по-друге, сукупність прийомів, які застосовують у будь-якій справі.

«Спеціальна» означає особливість та специфічність технічних засобів, виключно для чогось призначених. У доповіді термін «спеціальна» позначає застосування технічних засобів для забезпечення діяльності органів внутрішніх справ.

Вираз «спеціальна техніка», у вузькому сенсі, спочатку асоціюється зі спеціальними технічними засобами (приладами, пристроями, знаряддями, пристосуваннями). Однак, при визначенні поняття «спеціальна техніка», слід виходити з того, що воно включає не тільки, власне, технічні засоби, різні прилади та пристосування, а й певні (спеціальні) знання, прийоми їх ефективного застосування.

Важлива особливість полягає і в тому, що спеціальна техніка включає технічні засоби та прийоми їх використання, застосування яких з метою захисту основ конституційного ладу, моральності, здоров'я, прав і законних інтересів інших осіб може обмежити деякі права і свободи людини і громадянина. Тому застосування спеціальної техніки регламентовано законами і застосовуватися така техніка повинна лише тією мірою, якою це необхідно.

Таким чином, спеціальна техніка органів внутрішніх справ – сукупність технічних засобів, пристроїв, систем, знарядь, пристосувань та матеріалів, а також відповідних тактико-технічних прийомів, які використовуються органами внутрішніх справ для захисту життя, здоров'я, прав і свобод громадян, для протидії злочинності, охорони громадського порядку, власності та забезпечення громадської безпеки за умови дотримання законності, а також для забезпечення повсякденної діяльності органів внутрішніх справ.

Технічні засоби, що використовуються в органах внутрішніх справ можна розподілити на:

- технічні засоби, призначені для органів внутрішніх справ (наприклад, пошукові прилади, спеціальна фото-, кіноапаратура);
- технічні засоби, придбані у готовому вигляді, але пристосовані (перетворені, доопрацьовані) з урахуванням специфіки їх використання (наприклад, спецтранспорт);
- технічні засоби, що придбані у готовому вигляді, та за своїми тактико-технічними даними придатні для використання в органах внутрішніх справ без доопрацювань (радіостанції, апаратура аудіо- та відео-запису тощо).

Залежно від сфери застосування всі технічні засоби поділяються на технічні засоби, що застосовуються у повсякденній, процесуальній, адміністративно-правовій, оперативно-розшуковій діяльності та універсальні технічні засоби.

При здійсненні оперативно-розшукової діяльності застосування поліцією технічних засобів спрямоване на вирішення завдань щодо:

- попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів;
- виявлення та встановлення осіб, які їх готують, здійснюють або вчинили;
- здійсненню розшуку осіб, які переховуються від органів дізнання, слідства та суду, які ухиляються від кримінального покарання, а також розшуку зниклих безвісті;
- встановлення наявності та належності майна, що підлягає конфіскації, або використовувалось для скоєння протиправних дій.

Застосування засобів спеціальної техніки в ході виконання оперативно-розшукових заходів носить переважно негласний характер. Такі технічні засоби називаються спеціальними технічними засобами та призначені для негласного отримання інформації при проведенні оперативних дій, або такі технічні засоби називають ще «оперативна техніка».

Оперативна техніка – сукупність спеціальних технічних засобів, прийомів та методів їх використання під час здійснення оперативно-розшукової діяльності. У якості оперативної техніки можуть використовуватися як спеціально розроблені технічні засоби, так і певним чином допрацьовані неспеціальні технічні засоби.

Зі спеціальних технічних засобів, призначених (розроблених, пристосованих, запрограмованих) для негласного отримання інформації в процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності, можна виділити наступні: засоби отримання та реєстрації акустичної інформації, візуального спостереження та документування, прослуховування телефонних переговорів, перехоплення та реєстрації інформації з технічних каналів зв'язку, контролю поштових повідомлень та відправлень, дослідження предметів та документів, проникнення та обстеження приміщень, транспортних засобів та інших об'єктів, контролю за переміщенням транспортних засобів та інших об'єктів, отримання (зміни, знищення)

інформації з технічних засобів її зберігання, обробки та передачі, ідентифікації особи.

Застосування технічних засобів у процесуальній діяльності органів внутрішніх справ служить вирішенню завдань кримінально-процесуального права з метою виявлення, фіксації, вилучення, збирання, зберігання та дослідження доказів у кримінальних справах. Ці технічні засоби, прийоми та методи їх використання із загального поняття «спеціальна техніка» виділені під найменуванням – «криміналістична техніка», порядок застосування якої регламентується нормами кримінально-процесуального права.

Залежно від характеру виконуваних завдань часто одні й ті самі технічні засоби можуть бути віднесені до оперативної техніки, криміналістичної техніки, або до технічних засобів які використовуються у адміністративно-правовій діяльності поліції. Прикладом цього може бути використання засобів аудіо- та відео-запису. При негласному використанні під час здійснення ОРД [2] вони встановлюються до оперативної техніки, а під час процесуальної діяльності (наприклад, для запису інформації під час допиту) – до криміналістичної техніки. Такі засоби спеціальної техніки об'єднані загальною назвою «універсальні технічні засоби».

1. Закон України про національну поліцію. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

2. Закон України про оперативно-розшукову діяльність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

Дараган В.В.,
доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО СТАНУ НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ ТА СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

Процес ознайомлення із сумою знань і висновків, накопичених попередніми дослідниками, є першим і необхідним етапом на шляху до самостійного дослідження. Неможливо навчитися аналізувати явище, отримувати і зіставляти нові дані, не оволодівши методологічною базою, виробленою тими, хто стояв біля її витоків. Більше того, контекст нової пізнавальної ситуації, що виникла після прийняття нового КПК України,

фактично надав імперативності такому шляху здійснення наукового пошуку [1, с. 12-13].

Спектр проблем теорії і практики оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у бюджетній сфері та сфері оподаткування. Саме тому існує необхідність аналітичного огляду наукових праць учених, які досліджували зазначені проблеми, що дозволить окреслити основні напрями, які потребують подальшого дослідження.

Аналіз наукових робіт авторів показав, що на сьогодні проблеми теорії і практики оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у бюджетній сфері та сфері оподаткування були предметом дослідження 3 дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук та 33 дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Зокрема до робіт, присвячених проблемним питанням теорії і практики оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у бюджетній сфері ми відносимо наступні роботи: Василичук В.І. «Оперативно-розшукова профілактика злочинів у бюджетній сфері»; Дараган В.В. «Теоретико-прикладні засади оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель кримінальною поліцією»; Антонов Р.К. «Діяльність спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю щодо протидії злочинам у бюджетній сфері»; Брильов М.О. «Оперативно-розшукова протидія злочинам, пов'язаним з розкраданням бюджетних коштів під час будівництва, ремонту та експлуатації автомобільних доріг»; Василевич Я.В. «Оперативно-розшукова протидія привласненню та розтраті бюджетних коштів»; Вязмікін С.Р. «Агентурно-оперативне забезпечення захисту бюджетних коштів»; Гейко К.Г. «Виявлення і розслідування злочинів, що вчиняються у сфері функціонування державних цільових фондів»; Дараган В.В. «Розкриття викрадань державних коштів при проведенні закупівель товарів та виконанні робіт (послуг) на підприємствах залізничного транспорту»; Заблоцька О.Ю. «Протидія злочинам у бюджетній сфері підрозділами ДСБЕЗ МВС України»; Коломієць О.О. «Протидія підрозділами ДСБЕЗ МВС України розкраданню коштів, що вчинюється на об'єктах бюджетної сфери»; Коряк В.В. «Протидія хабарництву у сфері державних закупівель оперативними підрозділами МВС України»; Кроленко В.О. «Організаційно-правові засади розроблення, затвердження та виконання державних цільових програм»; Купранець І.М. «Оперативно-розшукова профілактика нецільового використання бюджетних коштів»; Кучеренко В.А. «Оперативно-розшукова протидія розкраданню бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням»; Макуха Р.В. «Контррозвідувальне забезпечення бюджетної системи України»; Матвієнко В.П. «Взаємодія підрозділів захисту економіки Національної поліції України з іншими суб'єктами протидії злочинам у бюджетній сфері»; Нагачевський С.В. «Оперативно-розшукове виявлення та документування злочинів, вчинення службовими особами у

сфері державних закупівель»; Ніщета І.М. «Правові та організаційно-тактичні основи діяльності оперативних підрозділів ДСБЕЗ з протидії злочинам, пов'язаним з порушенням бюджетного законодавства»; Сливенко В.Р. «Оперативно-розшукова протидія злочинам у сфері державних закупівель»; Тарнопольський О.В. «Протидія злочинам оперативними підрозділами ОВС України у сфері спеціального фонду бюджету»; Федорчук Ю.В. «Оперативно-розшукова протидія розкраданню бюджетних коштів під час здійснення закупівель медичного обладнання та ліків»; Часова Т.О. «Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів ОВС під час протидії злочинам у сфері державних закупівель»; Шелехов А.О. «Основи організації і тактики розкриття злочинів у соціально-бюджетній сфері».

Тобто роботи, які вивчали проблемні питання теорії і практики оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у бюджетній сфері представлені 2 дисертаціями на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук та 22 дисертаціями на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук.

До робіт, присвячених проблемним питанням теорії і практики оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у бюджетній сфері ми відносимо наступні роботи: Цимбал П.В. «Податкові злочини: виявлення, розкриття, розслідування»; Коваленко Є.В. «Оперативне документування злочинів у сфері відшкодування податку на додану вартість»; Копіца О.В. «Виявлення та особливості розслідування злочинів, пов'язаних із незаконним відшкодуванням податку на додану вартість»; Лісовий Г.О. «Оперативно-розшукове забезпечення податкової безпеки держави (за матеріалами діяльності органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства)»; Мазуренко М.С. «Оперативний пошук ознак вчинення податкових злочинів»; Малий В.М. «Оперативно-розшукова діагностика податкових злочинів»; Марчук Р.П. «Використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів, пов'язаних з ухиленням від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів»; Нечай В.В. «Проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування податкових злочинів, що вчинюються організованими групами»; Поїзд В.П. «Оперативний пошук ознак податкових злочинів, що вчиняються із використанням високих інформаційних технологій (за матеріалами діяльності податкової міліції)»; Приндак Є.П. «Організація і тактика розкриття ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) підрозділами податкової міліції»; Савченко О.О. «Організаційні і тактичні основи діяльності спеціальних підрозділів по виявленню та розкриттю злочинів, пов'язаних з ухиленням від сплати податків»; Скалозуб Л.П. «Правові та організаційно-тактичні засади протидії підрозділами ДСБЕЗ МВС України незаконному відшкодуванню податку на додану вартість»; Тацієнко В.В. «Основи виявлення та розслідування податкових злочинів, учинених у сфері будівельної діяльності».

Тобто роботи, які вивчали проблемні питання теорії і практики оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у бюджетній сфері представлені 1 дисертацією на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук та 11 дисертаціями на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Як ми бачемо з вище вказаного проблеми теорії і практики оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у бюджетній сфері розглядалися у двічі більшій кількості робіт ніж у сфері оподаткування.

Що стосується загального стану та динаміки наукової розробки проблем теорії і практики оперативно-розшукової протидії злочинам у бюджетній сфері та сфері оподаткування у закладах вищої освіти то найбільшу кількість вказаних досліджень проведено в Національній академії внутрішніх справ (12 досліджень), Харківському національному університеті внутрішніх справ (8 досліджень) та Одеському державному університеті внутрішніх справ (6 досліджень) (Див. Табл. 1) [2].

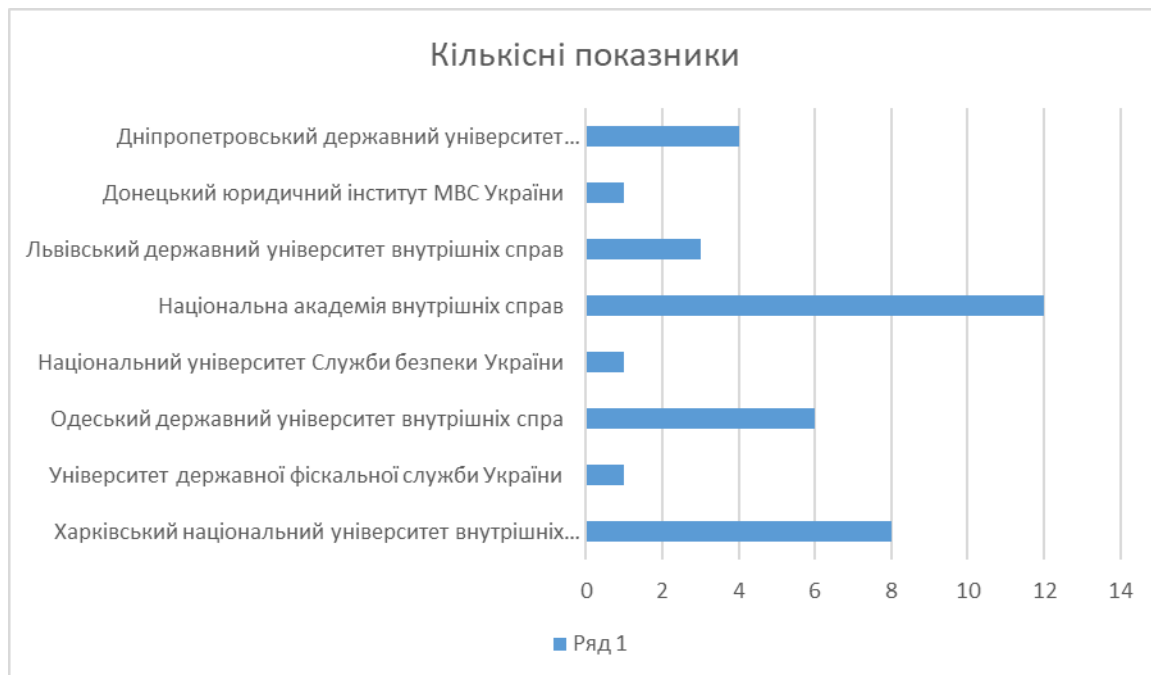

Табл. 1. Загальний стан наукової розробки проблем теорії і практики оперативно-розшукової протидії злочинам у бюджетній сфері та сфері оподаткування у закладах вищої освіти

Найбільшу кількість таких досліджень було закінчено у 2012, 2018 та 2019 роках (Див. Табл. 2) [2].

Табл. 2. Динаміка наукової розробки проблем теорії і практики оперативно-розшукової протидії злочинам у бюджетній сфері та сфері оподаткування у закладах вищої освіти

Незважаючи на значну кількість робіт, присвячених проблемним питанням теорії і практики оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у бюджетній сфері та сфері оподаткування на сьогодні існують окремі проблеми, які залишилися поза увагою вчених та потребують вирішення, зокрема це проблеми оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо кримінальних правопорушень у бюджетній сфері та сфері оподаткування та проблеми організації оперативного обслуговування кримінальною поліцією бюджетної сфери та сфери оподаткування.

Наукова розробка визначених нами вище проблемних питань теорії і практики оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у бюджетній сфері та сфері оподаткування сприятиме покращенню діяльності правоохоронних органів щодо такої протидії.

1. Савенко С.А. Оперативно-розшукове забезпечення судового провадження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків: ХНУВС, 2014. 219 с.

2. Дараган В.В. Антологія наукового забезпечення оперативно-розшукової діяльності: (проблеми теорії і практики оперативно-розшукової протидії злочинам у бюджетній сфері та сфері оподаткування) : монограф. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. Том II. Ч.2. 368 с.

Єфімов В.В.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу
та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗАПОБІЖНОЇ СТРАТЕГІЇ АНАЛІЗУ ЗЛОЧИННИХ МОДЕЛЕЙ ТА ТЕНДЕНЦІЙ ЗЛОЧИННОСТІ (ДОСВІД ЄС)

З огляду на те, що проблема організованої злочинності розглядається як політичне питання для ЄС, серйозна політика щодо злочинності не може розглядатись тільки як національна або як проблема, яку повинна вирішувати виключно система кримінальної юстиції. Як кожною національною державою, так і в масштабі всієї міжнародної спільноти розв'язується головне завдання – зменшення розмаху організованої злочинної діяльності і відповідно її доходів [1, с. 185].

Оскільки злочинні організації зорієнтовані на надання незаконних товарів і послуг, а також на проникнення в законні види діяльності за допомогою найрізноманітніших методів, включаючи корупцію та насилля, виникає необхідність у розробці нових стратегій у галузі запобігання злочинності, які, звужуючи можливості подібних організацій, будуть одночасно підвищувати межу вразливості економічних систем стосовно такого проникнення. Саме ці аспекти запобігання організований злочинності, в тому числі транснаціонального характеру, знайшли відображення в Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності [2].

Запобіжна стратегія аналізу злочинних моделей та тенденцій злочинності охоплює збирання, порівняння, аналіз і розповсюдження даних стосовно злочинності з метою їх застосування для проактивної (випереджувальної) поліцейської діяльності.

Голландськими вченими було проведено дослідження назване «Визначення і запобігання факторам, які сприяють розвитку організованої злочинності» (BPS), яким було прослідковано, наскільки відмінним є розгляд злочинності в таких країнах, як Бельгія і Сполучене Королівство. Було зроблено висновок, що аналіз злочинності може стати могутнім інструментом запобігання і протидії організований злочинності. Прогнозується, що аналіз злочинності та його результати будуть користуватися попитом в органів кримінальної юстиції [3, с. 46].

Злочини, що вчинюються організованими спільнотами, не є випадковими, ізольованими та унікальними подіями. Аналіз злочинності спирається на припущення, що всі злочини можуть бути об'єднані в групи,

які мають як загальні особливості, так і відмінні риси. По суті, аналіз є системою, за допомогою якої регулярно використовується зібрана інформація про злочинні інциденти і осіб, які мають стосунок до цих випадків, для того, щоб запобігти й стримати злочинність, а також зрозуміти дії правопорушників. Інформацію, яка одержана за допомогою систематичного аналізу даних, можна використати з метою сприяння ефективності управління і проведення оперативних заходів.

Для дослідження злочинних моделей використовується оперативний (тактичний) та стратегічний аналіз. Відповідно до стандартних визначень, між ними існує різниця. Оперативний аналіз зазвичай має на меті короткострокові завдання. Стратегічний аналіз націлений на інформаційне забезпечення прийняття рішень на високому рівні та визначення довгострокової політики.

Аналіз злочинності застосовується як ефективний запобіжний засіб, який забезпечує цілий ряд методів і заходів для розуміння глибини сутності складних відносин між підозрілою особою, злочинною діяльністю та обставинами, що сприяли їй. Такий аналіз злочинності використовується на практиці для запобігання і стримування як усієї злочинності, так і різних її видів. Застосування оперативного аналізу в ході досудового розслідування і стратегічного аналізу в межах формування напрямків правоохоронної політики відіграє дуже важливу роль. Що стосується, насамперед, тактичного аналізу, то надзвичайно доречно, щоб аналітики злочинності брали участь у складному розслідуванні із самого початку або тоді, коли складність процесу стає очевидною. Для стратегічного аналізу справою першорядної ваги є чітка постановка мети. Для того щоб скласти якісний звіт із стратегічного аналізу, потрібно дати відповіді на деякі з основних питань — коли? що повідомлено? ким? як це зроблено? і чому?

Слід пам'ятати, що ризик, викликаний організованою злочинністю в окремому регіоні, країні, може залежати від кількох факторів: 1) від небезпечності угруповання; 2) від вразливості легальної (законної) економіки; 3) від обсягу (ступеня) незаконної економіки; 4) від географічного розташування; 5) від ефективності законодавчого примусу, який залежить від впливу програм для боротьби з організованою злочинністю.

Аналіз злочинності (розвідувальної інформації) визнаний органами кримінального переслідування як корисний інструмент і вже понад 30 років успішно використовується, в першу чергу Інтерполом, Європолем, приватними агентствами. Ще 2002 р. Інтерполем було прийнято таке його визначення: це ідентифікація та забезпечення спостереження взаємозв'язків між даними щодо злочинів та іншими відомостями, потенційно пов'язаними із злочинами, у практичній діяльності поліції та судових органів.

Як підсумок необхідно підкреслити важливість перерахованих вище окремих аспектів та зазначити, що основним завданням цього аналізу являється допомога правоохоронним органам, державним органам, що

здійснюють політику протидії злочинності, а також особам (політичним лідерам, керівникам окремих органів), які приймають рішення щодо протидії злочинності, у подоланні невизначеності, а також забезпеченні вчасного відвернення загроз й аналітичної підтримки оперативної (запобіжної) діяльності.

1. Голина В.В. Кримінологічна політика в Україні: деякі теоретико-прикладні проблеми [Текст] / В. В. Голина // Вісн. Акад. прав, наук України. – 2008. – № 2. – С. 182-190.;

2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності [Текст]: прийнята резолюцією 55/25 Ген. Асамблеї від 5 листоп. 2000 р.: ред. від 04.02.2004 р. // Збірник міжнародних договорів України про правову допомогу у кримінальних справах. Багатосторонні договори. – К., 2006. – С. 570-575.

3. Корнієнко, М. В. Протидія організованої злочинності в країнах ЄС та США [Текст] / М. В. Корнієнко. – К.: НТВ Правник, 2002. – 372 с.

Журба Н.В.

курсант II курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Кисельов А.О.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри оперативно-розшукової
діяльності факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,

СПЕЦІАЛЬНІ МЕТОДИ В КРИМІНАЛЬНОМУ АНАЛІЗІ

Проблема спеціальних методів в кримінальному аналізі полягає у збалансованості між забезпеченням ефективної боротьби зі злочинністю та захистом прав та свобод осіб. Спеціальні методи – це такі методи дослідження, які передбачають використання різноманітних технічних засобів та прийомів для здійснення кримінального розслідування. Серед таких методів можуть бути: використання слідчих експертиз, проведення підслідних або контрольованих закупок, використання технічних засобів

збору інформації (наприклад, приладів для прослуховування, фото- та відеозйомки тощо), використання конфіденційних агентів, обшуки та інші.

Спеціальні методи в кримінальному аналізі також можуть включати в себе такі заходи, як підслуховування, спостереження, фіксацію телефонних дзвінків, відео- та аудіофіксацію та інші. Використання цих методів може бути корисним для розслідування кримінальних проваджень та захисту громадської безпеки, але воно повинне бути обмежене законом та розумними стандартами використання [1, с. 56].

Спеціальні методи в кримінальному аналізі – це методи дослідження, які застосовуються правоохоронними органами для отримання додаткової інформації про кримінальне правопорушення та його учасників. Ці методи можуть включати в себе такі дії, як збір інформації за допомогою різних джерел, проведення прихованих слідчих дій, використання технічних засобів спостереження, звернення до джерел інформації, що знаходяться під захистом закону тощо.

Враховуючи складність та потенційну небезпеку спеціальних методів, їх використання часто регулюється законодавством, інструкціями та протоколами правоохоронних органів. Застосування спеціальних методів повинно бути обґрунтованим та мотивованим, а їх ефективність та доцільність повинна бути висвітлена у вирокі суду.

Теоретичні аспекти дослідження спеціальних методів в кримінальному аналізі пов'язані з питаннями етики, законності та ефективності використання цих методів. З одного боку, їх використання може бути доречним у випадках, коли інші методи розслідування не дають необхідної інформації. З іншого боку, незаконне використання спеціальних методів може порушувати права та свободи людини та ставити під загрозу довіру громадськості до правоохоронних органів [2, с. 39-42].

Також важливими аспектами є питання про прозорість та відповідальність використання спеціальних методів. Необхідно забезпечити ефективний контроль та нагляд за використанням спеціальних методів, щоб уникнути можливого зловживання владою та порушень прав людини.

Спеціальні методи в кримінальному аналізі можуть мати значний вплив на процес кримінального розслідування та судового процесу. З одного боку, вони можуть стати потужним інструментом у розслідуванні серйозних кримінальних правопорушень, де звичайні методи не працюють. З іншого боку, їх застосування може призвести до порушення прав підозрюваних та обвинувачених.

Спеціальні методи можуть забезпечити значну кількість інформації, яка може бути корисною для кримінального розслідування та судового процесу, наприклад, отримання відео- та аудіозаписів, встановлення місцезнаходження підозрюваного чи обвинуваченого, зібрання доказів про злочинну діяльність через інформаційні технології. Проте, їх застосування повинно бути обмежене, щоб не порушувати права людини на приватність та

інші гарантії, передбачені міжнародними стандартами [3, с. 24].

У деяких випадках, використання спеціальних методів може викликати питання щодо законності доказів, зібраних за їх допомогою. Наприклад, якщо докази були зібрані з порушенням прав підозрюваного чи обвинуваченого, це може призвести до їх відхилення судом. Також, застосування спеціальних методів може викликати сумніви щодо їх законності, що може бути протиставлено між правоохоронними органами та громадськістю, та призвести до зниження довіри до системи правосуддя.

Однак, використання спеціальних методів може порушувати права та свободи осіб, зокрема право на приватність та особисте життя. Такі методи можуть бути використані без достатніх підстав або із зловживанням ними, що може призвести до порушення принципу невинності до доведення вини. Тому вирішення питання щодо використання спеціальних методів в кримінальному аналізі є складним і вимагає балансу між необхідністю боротьби зі злочинністю та захистом прав та свобод осіб.

Використання спеціальних методів може порушувати права та свободи осіб, оскільки вони часто застосовуються без належного контролю та забезпечення прав на захист від неправомірних дій. Наприклад, використання підслуховування телефонних розмов може порушувати приватність та конфіденційність комунікації. Крім того, незаконне збирання доказів, отриманих за допомогою спеціальних методів, може призвести до помилкового засудження невинної людини [4, с. 233].

Також використання спеціальних методів може порушувати право на презумпцію невинності, оскільки вони можуть призводити до того, що підозрюваний стає об'єктом підозри на тлі відсутності достатніх доказів.

Отже, використання спеціальних методів у кримінальному розслідуванні та судовому процесі потребує належного контролю та забезпечення прав на захист від неправомірних дій, щоб уникнути порушення прав та свобод осіб.

У висновку можна зазначити, що спеціальні методи в кримінальному аналізі є необхідним інструментом для боротьби зі злочинністю, однак їх використання повинно бути суворо контрольованим і регульованим законодавством. Важливо дотримуватись засад правової держави та захисту прав та свобод осіб, зокрема, застосовуючи спеціальні методи тільки в разі наявності вагомих підстав та згідно з процедурними вимогами [5, с. 100].

При використанні спеціальних методів необхідно враховувати ризики порушення прав та свобод осіб, а також забезпечувати ефективний контроль інституцій, які здійснюють ці методи. Для забезпечення правової визначеності і стабільності судової практики важливо, щоб спеціальні методи були врегульовані чіткими процесуальними нормами, які забезпечуватимуть їхнє правомірне застосування та захист прав та свобод осіб.

1. Основи кримінального аналізу: посібник з елементами тренінгу / Користін О.Є., Албул С.В., Холостенко А.В., Заєць О.М., Ісмаїлов К.Ю., Тетерятник Г.К., Горбаньов І.М. Одеса : ОДУВС, 2016. 112 с.

2. Кримінологія : підручник [Текст] / О. М. Джужа, В. В. Василевич, В. В. Черней, С. С. Чернявський та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Чернея ; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Джужі. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 612 с.

3. Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України [Текст] : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 11 серп. 2022 р.) / [редкол.: С. С. Чернявський, Д. І. Овсянюк, В. В. Корольчук]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. 333 с.

4. Палій А. Система розпізнавання емоцій в мові людини. Магістерська дисертація на здобуття ступеня магістра за спеціальністю «124 Системний аналіз». *Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Інститут прикладного системного аналізу, кафедра математичних методів системного аналізу.* Київ, 2019 р.

5. Білоус Р., Василичук В., Таран О. Використання методів кримінального аналізу під час оперативного провадження та досудового розслідування. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ.* 2021. № 1 (118). 137 с.

Карповський С.В.,

викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Лашко Я.К.,

здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ НАПРЯМКИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ СКОЄННЮ РОЗБІЙНИХ НАПАДІВ

Сучасна кримінальна ситуація в нашій країні характеризується активним, стрімким зростанням кількості кримінальних правопорушень, вчинених з особливою жорстокістю, із застосуванням вогнепальної зброї, бойових припасів, серед яких левову частку займають розбійні напади. Тобто якісна та швидка протидія корисливій кримінальній протиправності, зокрема розбійним нападам, сьогодні набуває актуальності.

Дане положення влучно корелюється з думкою Телейчука Віталія Григоровича, з яким я повністю згоден, про те, що нинішня криміногенна ситуація потребує впровадження у практику правоохоронних органів сучасних прийомів і методів протидії розбійним нападам, розроблення

адекватних підходів до розв'язання проблем, що виникають у процесі цієї боротьби [2, с.436].

Також він в своїх видатних працях зазначає про те, що оперативно-розшукове запобігання розбійним нападам досягається в результаті проведення: загальних профілактичних заходів, спрямованих на виявлення й усунення причин зазначених злочинів і умов, що сприяють їх вчиненню; індивідуальних профілактичних заходів до осіб, від яких можна очікувати вчинення розбійних нападів; оперативно-розшукових й інших заходів, що перешкоджають вчиненню розбійних нападів, які готуються та замислюються, а також припинення замахів на ці кримінальні правопорушення [2, с.439].

Щодо протидії під час оперативно-розшукової діяльності щодо розбійних нападів також варто сказати про те, що при проведенні першочергових і невідкладних слідчих (розшукових) дій працівники оперативних підрозділів, поряд з найбільш ефективним використанням раніше отриманих даних, сприяють слідчому у вирішенні таких завдань:

- встановлення всіх співучасників розбою та інших епізодів кримінально-протиправної діяльності;
- перевірка причетності підозрюваних до вчинення нерозкритих розбійних нападів, а також латентних кримінальних правопорушень;
- визначення ролі кожного учасника організованої групи, особливо замовника, організатора, виконавця;
- невідкладна перевірка наявних у досудового розслідування доказів, особливо тих, які подані стороною захисту, а також свідками і потерпілими, показання яких викликають сумнів;
- виявлення намірів та зв'язків осіб, що розробляються, щодо протидії слідству та їх знешкодження;
- встановлення потерпілих і свідків, раніше невідомих слідству;
- визначення оптимального часу і тактики проведення слідчих (розшукових) і негласних (розшукових) дій [1, с.50].

Заходи щодо протидії таким протиправним проявам, як розбійні напади, у рамках проведення слідчих (розшукових) дій можна об'єднати у дві групи:

- 1) загальні заходи, характерні для більшості слідчих (розшукових) дій;
- 2) спеціальні заходи – щодо кожної окремої слідчої (розшукової) дії.

До першої групи заходів слід віднести: використання засобів аудіо- та відеозапису, що дає змогу більш об'єктивно та повно фіксувати як усну, так і матеріально відображену інформацію; відображати обстановку слідчої дії, виключаючи припущення зацікавлених осіб про вплив на її учасника з метою отримання «потрібної» слідчому інформації; представляти докази в суді; отримати у розпорядження слідства зразки голосів підозрюваних, від надання яких вони можуть відмовитися в рамках проведення відповідної слідчої дії; мінімізувати потребу зацікавлених осіб та вплив на джерело інформації, яка

вже досить повно та чітко представлена в матеріалах кримінального провадження; – участь понятих при проведенні слідчих (розшукових) дій; – використання даних оперативно-розшукової діяльності; – залучення спеціаліста до проведення слідчих (розшукових) дій; – процесуально грамотна побудова тактики спілкування із захисником, яка передбачає: попередження про неприпустимість розголошення втручання в порядок проведення слідчої дії без дозволу слідчого; внесення до протоколу фактів ігнорування законних вимог слідчого та порушення професійної етики.

Спеціальні заходи щодо подолання протидії розробляються з урахуванням особливостей організації і тактики проведення кожної слідчої (розшукової) дії в її рамках, наприклад: відкриття вікон, фіксація поведінки особи, яка перешкоджає проведенню слідчої дії, спроби обміну інформацією тощо).

Отже, засоби вчинення розбійних нападів різноманітні і особи, котрі вчиняють кримінальні правопорушення такого виду обирають їх у кожному конкретному випадку залежно від конкретних обставин. На відміну від інших кримінальних правопорушень, розбійні напади мають одноразовий характер, тому успіх розслідування та протидії в основному залежить від того, чи зміг слідчий повністю використати інформацію, отриману на першому етапі розслідування, від його вміння працювати з речовими джерелами, доказами.

1. Основи оперативно-розшукової діяльності в Україні : посіб. / В. В. Аброськін, С. В. Албул, С. О. Єгоров, та ін.; за заг. ред. В .В. Аброськіна. – Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2020. – 198 с.

2. Телійчук ВГ Оперативно-розшукове запобігання розбійним нападам/ВГ Телійчук//Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.-2015.-№ 1.-С. 435-441.-Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2015_1_61.

Кириченко О.В.,

доктор юридичних наук, професор,
ректор Дніпровського
гуманітарного університету

Демиденко С.М.,

доктор філософії у галузі права,
суддя Першотравенського міського суду
Дніпропетровської області

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ НЕГЛАСНОЇ РОБОТИ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Ефективність функціонування правоохоронних органів прямо залежить не лише від того, які завдання будуть поставлені перед цими органами, але й того, за допомогою яких критеріїв відбуватиметься оцінювання якості їх роботи. Інакше кажучи, система оцінювання ефективності має бути гнучкою, і мати можливість змінюватися. Це потрібно для того, щоб уникнути випадків, коли орієнтація на досягнення встановлених показників ефективності з часом може почати шкодити діяльності правоохоронних органів, підмінюючи мету їх діяльності. У зв'язку з цим неправильна оцінка діяльності правоохоронних органів може «деформувати» її мету і завдання, порушувати права і свободи людини, законність, сприяти вчиненню службових правопорушень, негативно впливати на ефективність діяльності цих органів.

Наявність системи такого оцінювання дає можливість визначити рівень довіри населення до правоохоронних органів; з'ясувати проблеми, які виникають в діяльності правоохоронних органів, та їх забезпечення; визначити потреби правоохоронних органів для виконання їх функцій; розробити рекомендації за результатами оцінювання та їх впровадження.

На сьогодні реальний стан оцінки ефективності діяльності оперативних підрозділів щодо негласної роботи під час досудового розслідування та судового провадження є незадовільним, оскільки відсутні чіткі критерії оцінки такої діяльності. Як зазначили 90 % опитаних респондентів (в опитуванні приймали участь 280 працівників оперативних підрозділів правоохоронних органів (Національної поліції України, Служби безпеки України), 117 слідчих правоохоронних органів, 57 прокурорів, які виконували функції процесуальних керівників у кримінальних провадженнях, 46 суддів Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Київської, Луганської, Миколаївської, Одеської, Харківської областей – прим. О. К., С. Д.), це негативно сприяє встановленню сучасного стану

оцінки ефективності діяльності цих підрозділів за цим напрямом роботи [1, с. 134–135].

Ми вважаємо, що критеріями оцінки ефективності діяльності оперативних підрозділів є система обґрунтованих та апробованих практичною діяльністю цих підрозділів одиниць, що характеризують її роботу з точки зору виконання поставлених перед нею цілей і завдань. Показниками ефективності діяльності слід визначити систему узагальнюючих кількісних та якісних характеристик реальної діяльності оперативних підрозділів [2, с. 201; 3, с. 626].

Визначити показники негласної роботи під час досудового розслідування та судового провадження можливо лише завдяки чіткому розумінню суті такої діяльності.

Вважаємо, що негласну роботу під час досудового розслідування та судового провадження слід розглядати як діяльність оперативних підрозділів правоохоронних органів під час досудового розслідування кримінальних правопорушень та їх судового розгляду, яка здійснюється приховано від інших осіб за власною ініціативою шляхом проведення пошукових заходів та/або за окремим дорученням слідчого, прокурора, слідчого судді шляхом проведення негласних слідчих (розшукових) дій та спрямована на виявлення і документування кримінальної протиправної діяльності осіб або групи осіб, запобігання кримінальним правопорушенням, розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді та суду, а також забезпечення безпеки працівників суду і правоохоронних органів, осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких родичів [4, с. 12].

Враховуючи те, що негласна робота під час досудового розслідування та судового провадження здійснюється шляхом проведення пошукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій, а також використання осіб, які співробітничать з оперативними підрозділами на конфіденційній основі, а кінцевою метою проведення негласної роботи є виявлення і документування кримінальної протиправної діяльності осіб або групи осіб, запобігання кримінальним правопорушенням, розшук осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді та суду, а також забезпечення безпеки працівників суду і правоохоронних органів, осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких родичів, то ми можемо визначити такі кількісні показники оцінки ефективності негласної роботи:

1) кількість проведених пошукових заходів і негласних слідчих (розшукових) дій та результати досягнення мети їх проведення, і в першу чергу їх використання у доказуванні;

2) результати використання конфіденційного співробітництва;

3) кількість виявлених кримінально протиправних дій та осіб, що їх вчинили;

4) кількість кримінальних правопорушень, припинених на стадії готування чи замаху на них;

5) кількість проведених профілактичних і попереджувальних заходів та результати їх проведення, які виражаються у відмові особи осіб від намірів займатися кримінально протиправною діяльністю;

6) кількість припинених дій, які спрямовані на протидію органам досудового розслідування та суду.

У тих випадках, коли визначення ефективності засобів протидії злочинності щодо окремих цілей не піддається конкретизації на рівні кількісно вимірювальних явищ, їх дослідження можливе лише на підставі експертних оцінок та вивчення громадської думки населення. Так, в Указі Президента України від 10 липня 2005 року «Про заходи щодо забезпечення особистої безпеки громадян та протидії злочинності» визначено, що оцінка діяльності органів прокуратури України, органів внутрішніх справ та інших правоохоронних органів проводиться на підставі показників, які характеризують рівень довіри населення до правоохоронних органів, забезпечення прав і свобод людини і громадянина, відображають результати їх службової діяльності, реальний стан злочинності в державі та її окремих регіонах і спираються на об'єктивні статистичні дані [5].

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 07 лютого 2018 року № 58 «Про затвердження Порядку проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції» об'єктами оцінки є:

а) рівень задоволення потреби населення в поліцейських послугах;

б) процеси, що відбуваються в системі Національної поліції, та характеристики і результати її діяльності [6].

У зв'язку з цим ми пропонуємо до якісних показників оцінки ефективності негласної роботи віднести такі показники:

1) рівень довіри населення до роботи оперативних підрозділів під час досудового розслідування та судового провадження;

2) ставлення працівників оперативних підрозділів до негласної роботи та проблем її здійснення.

Таким чином, до критеріїв оцінки ефективності негласної роботи оперативних підрозділів правоохоронних органів під час досудового розслідування та судового провадження слід віднести:

1) рівень довіри населення до роботи оперативних підрозділів під час досудового розслідування та судового провадження;

2) ставлення працівників оперативних підрозділів до негласної роботи та проблем її здійснення;

3) кількість проведених пошукових заходів і негласних слідчих (розшукових) дій та результати досягнення мети їх проведення, і в першу чергу їх використання у доказуванні;

4) результати використання конфіденційного співробітництва;

5) кількість виявлених кримінально протиправних дій та осіб, що їх

вчинили;

б) кількість кримінальних правопорушень, припинених на стадії готування чи замаху на них;

7) кількість проведених профілактичних і попереджувальних заходів та результати їх проведення, які виражаються у відмові особи осіб від намірів займатися кримінально протиправною діяльністю;

8) кількість припинених дій, які спрямовані на протидію органам досудового розслідування та суду.

1. Демиденко С. М. Теоретико-правові та організаційні засади негласної роботи під час досудового розслідування та судового провадження : дис. ... докт. філос. : 081 «Право». Харків, 2021. 210 с.

2. Кириченко О. В. Оперативно-розшукова протидія злочинам проти громадської безпеки кримінальною поліцією: проблеми теорії та практики : монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 428 с.

3. Кириченко О. В. Сучасний погляд на критерії ефективності діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності* : тези III Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 1 бер. 2019 р.). Хмельницький : Вид-во Нац. акад. Держ. прикорд. служби України, 2019. С. 626–629.

4. Кириченко О. В., Демиденко С. М. Теоретичне визначення негласної роботи під час досудового розслідування та судового провадження. *Забезпечення правопорядку та протидії злочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення* : матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 17 черв. 2022 р.). Дніпро : ВВПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2022. С. 9–13.

5. Про заходи щодо забезпечення особистої безпеки громадян та протидії злочинності : Указ Президента України від 10.07.2005 № 1119/2005. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1119/2005#Text> (дата звернення: 12.03.2022).

6. Про затвердження Порядку проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції : постанова Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 № 58. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-provedennya-ocinki-rivnya-doviri-naseleण्या-do-nacionalnoyi-policiyi> (дата звернення: 11.11.2022).

Клешня В.В.,
начальник Дніпровського РУП
ГУНП в Дніпропетровській області

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ РОЗКРАДАННЮ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЗАКУПІВЕЛЬ ПАЛИВНО-МАСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

В умовах сьогодення, коли на обороноздатність держави і забезпечення Збройних Сил України та інших військових формувань витрачаються значні кошти, нагальним постає питання, які стоять перед правоохоронними органами, щодо захисту фінансово-економічних інтересів держави.

Паливно-енергетична сфера має стратегічне значення для економіки держави, оскільки вона забезпечує роботу галузей економіки та добробут населення. Водночас необхідно констатувати, що Україні поки що не вдається сформуванню ефективну та прозору модель здійснення публічних закупівель паливно-мастильних матеріалів.

Ужиті правоохоронними органами заходи щодо протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів виявилися недостатніми для реальної стабілізації криміногенної обстановки. Зазначене пов'язано, насамперед, з тим, що підрозділи Національної поліції України, Національного антикорупційного бюро України до кінця не з'ясували основні способи та схеми, які на практиці використовують злочинці для вчинення даної категорії злочинів. Водночас установлення умислу під час розслідування злочинів цієї категорії є одним із головних аспектів [1, с. 3]. У зв'язку з браком належного рівня оперативно-розшукового документування оперативними підрозділами злочинних намірів на етапі готування злочинів, пов'язаних з розкраданням бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів.

Щороку, завдяки наявності таких злочинних схем, держава втрачає десятки мільйонів гривень бюджетних коштів, які могли бути скеровані на інші соціально потрібні сфери.

Проблематика оперативно-розшукової протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів майже не знайшла свого відображення в наукових працях вчених. Окремі проблеми розглядалися вченими фрагментарно здебільшого в контексті протидії злочинам в бюджетній сфері або сфері державних закупівель.

Зокрема, окремі проблемні питання оперативно-розшукової протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення публічних закупівель були предметом досліджень таких вчених, як: Коряк В.В. «Протидія

хабарництву у сфері державних закупівель оперативними підрозділами МВС України» (2012 р.); Дараган В.В. «Розкриття викрадань державних коштів при проведенні закупівель товарів та виконанні робіт (послуг) на підприємствах залізничного транспорту» (2012 р.); Сливенко В.Р. «Оперативно-розшукова протидія злочинам у сфері державних закупівель» (2012 р.); Нагачевський С.В. «Оперативно-розшукове виявлення та документування злочинів, вчинення службовими особами у сфері державних закупівель» (2013 р.); Часова Т.О. «Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів ОВС під час протидії злочинам у сфері державних закупівель» (2015 р.); Брильов М.О. «Оперативно-розшукова протидія злочинам, пов'язаним з розкраданням бюджетних коштів під час будівництва, ремонту та експлуатації автомобільних доріг» (2017 р.); Дараган В.В. «Теоретико-прикладні засади оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель кримінальною поліцією» (2018 р.) – докторська дисертація; Федорчук Ю.В. «Оперативно-розшукова протидія розкраданню бюджетних коштів під час здійснення закупівель медичного обладнання та ліків» (2018 р.); Кучеренко В.А. «Оперативно-розшукова протидія розкраданню бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням» (2019 р.).

Крім того, ряд вчених вивчали проблеми оперативно розшукової протидії злочинам в бюджетній сфері, зокрема: Кроленко В.О. «Організаційно-правові засади розроблення, затвердження та виконання державних цільових програм» (2005 р.); Шелехов А.О. «Основи організації і тактики розкриття злочинів у соціально-бюджетній сфері» (2007 р.); Ніщета І.М. «Правові та організаційно-тактичні основи діяльності оперативних підрозділів ДСБЕЗ з протидії злочинам, пов'язаним з порушенням бюджетного законодавства» (2008 р.); Заблоцька О.Ю. «Протидія злочинам у бюджетній сфері підрозділами ДСБЕЗ МВС України» (2009); Антонов Р.К. «Діяльність спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю щодо протидії злочинам у бюджетній сфері» (2011 р.); Василичук В.І. «Оперативно-розшукова профілактика злочинів у бюджетній сфері» (2012 р.) – докторська дисертація; Коломієць О.О. «Протидія підрозділами ДСБЕЗ МВС України розкраданню коштів, що вчинюється на об'єктах бюджетної сфери» (2013 р.); Тарнопольський О.В. «Протидія злочинам оперативними підрозділами ОВС України у сфері спеціального фонду бюджету» (2014 р.); Гейко К.Г. «Виявлення і розслідування злочинів, що вчиняються у сфері функціонування державних цільових фондів» (2015 р.); Вязмікін С.Р. «Агентурно-оперативне забезпечення захисту бюджетних коштів» (2017 р.); Купранець І.М. «Оперативно-розшукова профілактика нецільового використання бюджетних коштів» (2017 р.); Матвієнко В.П. «Взаємодія підрозділів захисту економіки Національної поліції України з іншими суб'єктами протидії злочинам у бюджетній сфері» (2017 р.); Василевич Я.В. «Оперативно-розшукова протидія привласненню та розтраті

бюджетних коштів» (2018 р.).

Також окремі дисертації були присвячені питанням оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері обігу паливно-мастильних матеріалів, зокрема: Парамонов Ю.М. «Основи виявлення та розслідування злочинів, учинених у сфері обігу паливно-мастильних матеріалів» (2010 р.).

Проте, незважаючи на широкий спектр змістовних наукових праць із зазначеної проблематики, слід констатувати, що за межами цих та інших досліджень залишилися питання оперативно-розшукової протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів.

Метою дисертаційного дослідження пропонується визначити обґрунтування теоретичних положень і розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо удосконалення діяльності з оперативно-розшукової протидії підрозділами кримінальної поліції розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено такі задачі:

- здійснити аналіз стану наукової розробленості теми;
- надати оперативно-розшукову характеристику злочинів, пов'язаних з розкраданням бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів;
- надати пропозиції щодо удосконалення організаційно-правових засад оперативно-розшукової протидії підрозділами кримінальної поліції розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів;
- надати пропозиції щодо удосконалення організації оперативного супроводження публічних закупівель паливно-мастильних матеріалів;
- визначити напрямки підвищення ефективності використання позаштатних негласних працівників оперативних підрозділів Національної поліції під час виявлення розкрадань бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів;
- охарактеризувати особливості оперативного пошуку ознак злочинів, пов'язаних з розкраданням бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів;
- розкрити тактичні особливості оперативного розшукового документування злочинної діяльності, пов'язаної з розкраданням бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів;
- розкрити тактичні особливості реалізації матеріалів оперативної розробки щодо розкрадань бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів.

Об'єктом дослідження повинні виступати суспільні відносини, які виникають під час протидії злочинам, пов'язаним з розкраданням бюджетних коштів.

Предметом дослідження – оперативно-розшукова протидія

підрозділами кримінальної поліції розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів.

Для досягнення об'єктивності результатів дослідження пропонується застосовувати як загальнонаукові, так і спеціально-наукові методи пізнання: історичний, порівняльно-правовий, соціологічний, статистичний та метод моделювання і контент аналізу та інші.

Наукова новизна одержаних результатів полягатиме у тому, що вперше, буде проведено комплексне монографічне дослідження основних правових, організаційних і методичних засад оперативно-розшукової протидії підрозділами кримінальної поліції розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів. За результатами узагальнення наукових поглядів та оцінок практики будуть сформульовані теоретичні положення та визначено пропозиції з підвищення ефективності оперативно-розшукової протидії підрозділами кримінальної поліції розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів.

Зазначене дослідження відповідає проблематиці практики, його положення зможуть бути застосовані для вдосконалення теоретичних, правових, організаційних та інших засад оперативно-розшукової протидії підрозділами кримінальної поліції розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів. Сформульовані в дисертаційному дослідженні положення, висновки, пропозиції і рекомендації зможуть слугувати підґрунтям для підвищення ефективності оперативно-розшукової протидії підрозділами кримінальної поліції розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів.

Визначені нами вище мета та задачі дослідження дають змогу визначити його основні напрями дослідження:

1. Теоретико-правові засади протидії підрозділами кримінальної поліції розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів;

2. Організаційно-тактичні засади виявлення підрозділами кримінальної поліції розкрадань бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів

3. Організація та тактика оперативної розробки осіб, що готують злочини, пов'язані з розкраданням бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів

Визначені нами напрями вказаного наукового дослідження дозволять вирішити існуючі теоретичні та прикладні проблемні питання оперативно-розшукової протидії підрозділами кримінальної поліції розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів.

1. Буряк М.В. Способи вчинення злочинів службовими особами в паливно-енергетичному комплексі України. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2018. № 3 (108). С. 266-278.

Кутній Є.А.,
заступник начальника управління –
начальник ВТЗІ УРТЗІ
ГУНП в Дніпропетровській області

ЩОДО СТАНУ НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОДЕРЖАННЯ РЕЖИМУ СЕКРЕТНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Сучасна правова держава повинна володіти потужним правоохоронним потенціалом, що зумовлено необхідністю висунення адекватних відповідей внутрішнім викликам і зовнішнім загрозам. Таким правоохоронним органом в Україні, серед інших, є Національна поліція, яка функціонує в якості певного виконавчого органу, і лише від імені держави та її в інтересах. Виконання службових завдань органами поліції досягається використанням багатьох прав, зокрема, поліцейська діяльність у більшості країн світу пов'язана з використанням в повсякденній діяльності відомостей, що становлять державну таємницю, що призводить до необхідності забезпечення державою заходів з унеможливлення їх витоку [1].

Національна система охорони державної таємниці створювалась з урахуванням досвіду розвинених демократичних країн та випробуваних на практиці традиційних засобів і методів. Значною мірою сучасна Україна є спадкоємцем системи захисту секретної інформації, яка існувала за часів Радянського Союзу [2, с. 83].

Більшість елементів цієї структури було збережено, а згодом розвинуто і вдосконалено. Заходи, які вживає держава, охороняючи свої секрети, мають бути адекватними загрозам (як зовнішнім, так і внутрішнім), що існують на даний момент. Ефективне вирішення цього питання можливе лише за умови комплексного підходу [3].

Процес ознайомлення із сумою знань і висновків, накопичених попередніми дослідниками, є першим і необхідним етапом на шляху до самостійного дослідження. Неможливо навчитися аналізувати явище, отримувати і зіставляти нові дані, не оволодівши методологічною базою, виробленою тими, хто стояв біля її витоків. Більше того, контекст нової пізнавальної ситуації, що виникла після прийняття нового КПК України, фактично надав імперативності такому шляху здійснення наукового

пошуку [4].

Теорія і практика свідчить, що одним із дієвих та традиційних напрямів удосконалення будь-якої системи є покращення її теоретичного забезпечення, що досягається за допомогою приділення з боку науковців належної уваги.

Питання, пов'язані з визначенням проблем забезпечення збереження державної таємниці у здійсненні оперативно-розшукової й кримінальної процесуальної діяльності, постійно знаходяться в полі зору як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Однак вказані питання майже не знайшли свого відображення в дисертаційних роботах авторів.

Аналіз наукової літератури показав, що на сьогодні окрім питання забезпечення додержання режиму секретності в діяльності оперативних підрозділі Національної поліції України розглянути у 4 дисертаціях на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, зокрема: Собченко Л.І. «Забезпечення режиму секретності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності підрозділами кримінальної поліції»; Князев С.О. «Організаційно-правові аспекти взаємодії режимно-секретних органів з Службою безпеки України»; Деркач Л.В. «Контроль Служби безпеки України щодо забезпечення охорони державної таємниці при проведенні секретних науково-дослідних робіт»; Абадаш О.В. «Адміністративно-правове регулювання режиму секретності в Україні».

Відповідно до положень статті 13 Закону України «Про Національну поліцію» у складі поліції функціонують: кримінальна поліція; патрульна поліція; органи досудового розслідування; поліція охорони; спеціальна поліція; поліція особливого призначення; інші підрозділи, діяльність яких спрямована на виконання завдань поліції або на забезпечення її функціонування, рішення про створення яких приймається керівником поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ [5].

На сьогодні до підрозділів кримінальної поліції відносяться наступні підрозділи:

- Департамент карного розшуку (у складі кримінальної поліції);
- Департамент міграційної поліції (у складі кримінальної поліції);
- Департамент оперативної служби (у складі кримінальної поліції);
- Департамент оперативно-технічних заходів (у складі кримінальної поліції);
- Департамент забезпечення діяльності, пов'язаної з небезпечними матеріалами (у складі кримінальної поліції);
- Департамент кримінального аналізу (у складі кримінальної поліції);
- Департамент оперативної служби та відповідні підрозділи в областях;
- Департамент оперативно-технічних заходів та відповідні підрозділи в областях;

- Департамент кримінального аналізу та відповідні підрозділи в областях;
- Департамент захисту інтересів суспільства і держави (у складі кримінальної поліції).
- Департамент стратегічних розслідувань (у складі кримінальної поліції);
- Департамент кіберполіції (у складі кримінальної поліції);
- Департамент внутрішньої безпеки (у складі кримінальної поліції);
- відділи (сектори) кримінальної поліції.

У свою чергу до органів досудового розслідування відносяться:\

- Головне слідче управління, слідчі управління при ГУНП, слідчі відділи та відділення;
- Управління дізнання, відділи (сектори) дізнання.

Враховуючи вище вказане можна дійти до висновку, що на сьогодні існує гостра необхідність наукового дослідження проблемних питань забезпечення режиму секретності під час здійснення досудового розслідування органами досудового розслідування.

1. Собченко Л. І. Засади правового регулювання режиму секретності в оперативно-розшуковій діяльності підрозділів кримінальної поліції. Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2018. № 2. С. 151–157. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2018_2_20.pdf.

2. Ботвінкін О. Система охорони державної таємниці в Україні. Історичний аспект. Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні, вип. 2 (13), 2006 р. С. 83-88.

3. Мірошник Ю. Державна таємниця як складова забезпечення національної безпеки. Право України. 2004. № 9. С. 32–34.

4. Савенко С.А. Оперативно-розшукове забезпечення судового провадження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків: ХНУВС, 2014. 219 с.

5. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата доступу: 02.11.2022).

Litun O.O.,
candidate of legal sciences,
Deputy Head of Department –
head of the operational development department
Kirovohrad administration
Department of Internal Security
National Police of Ukraine

REGARDING DIRECTIONS FOR OPTIMIZING THE LEGAL REGULATION OF THE OPERATIONAL AND SEARCHING PROVISION OF THE SEARCH OF MISSING CHILDREN

According to official statistics, millions of children go missing in the world, and every year the numbers grow rapidly [1].

In Ukraine, children are the most vulnerable social category of the population as a result of the current socio-economic [2] crisis and political processes, which led to the destabilization of society in all spheres of life, including the tendency to complicate the criminogenic situation in the state.

An analysis of the current state of legal regulation of operational investigative support for the search for missing children indicates the need for comprehensive changes in the legislation, and the legal framework itself needs updating.

According to the results of the survey of respondents, it was found that the most significant problems of legal regulation today are: 1) imperfection of legal regulation of preventive activities of National Police units regarding the disappearance of missing children (64%); 2) the absence of a normative legal act that would define a unified system of investigative work of law enforcement agencies (53%); 3) imperfect regulatory regulation of issues of interaction between employees of the National Police units (investigators, criminal police, juvenile prevention), the prosecutor's office, courts, the working staff of the Ukrainian Interpol Bureau, other state bodies, local self-government bodies and the public (59%) [3, p. 90]; 4) the need to improve the norms of the Criminal Procedural Code of Ukraine, the Law of Ukraine "On Operative and Investigative Activities" and the Instructions for the Organization of the Search for Suspects, Accused (Defendants), Persons Evading Criminal Punishment, Missing Persons and Identification of Unrecognizable Corpses, approved by the order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated 05.01.2005 No. 3 dsk, regarding the search for children who have gone missing (75%).

Therefore, we consider it expedient to investigate these areas of optimization of legal regulation. The sphere of prevention of the facts of missing children primarily concerns the activities of the structural divisions of the Department of Preventive Activities, however, in the context of the subject of our research, it

should be noted that a special role in this direction is assigned to the divisions of the criminal police, which in accordance with the Law of Ukraine "On Operational and Search activity" for the purpose of searching for missing persons carry out operative and investigative activities, including operative and investigative measures related to the temporary restriction of human rights. These measures are used exclusively for the purpose of preventing the commission of a serious or particularly serious crime [4].

The functions of the Department of Criminal Investigation include "development of measures to improve investigative work, preparation of management decisions on problems that require an integrated approach for their solution, interaction with structural subdivisions of the central police management body, law enforcement agencies of foreign countries on issues of interstate and international investigation, coordination of activities territorial police bodies and providing them with practical assistance in searching for suspects and accused persons, missing missing citizens and identification of unidentified corpses" [5]. The analysis of current legal acts shows only a general declaration of combating the disappearance of children (strengthening of criminal liability for human trafficking, establishment of criminal liability for enforced disappearance, improvement of the legal framework in the field of adoption [6, c. 90].

The function of the Department of Criminal Investigation to develop measures to improve investigative work is carried out in too moderate steps. A striking example is the lack of modern regulatory initiatives. A new normative legal act, which should appropriately regulate the issue of organizing the search for missing persons, has not been adopted. Until now, the provisions of the order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated 05.01.2005 No. 3 dsk "On the approval of the Instructions for the organization of the search for the accused, defendants who evade serving a criminal sentence, missing persons and the identification of unidentified corpses", a large part of which have lost relevance. The specified regulatory legal act does not contain separate methods of searching for missing children, does not define the limits of the application of NSRD and ORS within the scope of ORS "Search" and others. Yes, 77% of the surveyed employees of the criminal police units answered the question "Does the Instruction on the organization of the search for the accused, defendants, persons who evade serving a criminal sentence, missing persons and identifying the identity of unidentified corpses (order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated 05.01.2005 No. 3 dsk) to the practical requirements of searching for missing children?", indicated that it needs to be updated and brought into line with practical requirements, 11% answered "it does not meet, it is necessary to adopt a new legal act" and only 12% answered "it fully meets » [7]. In this regard, it is proposed to adopt the new version of the "Instructions for the organization of the search for suspects, accused (defendants), persons who avoid serving a criminal sentence, missing persons and the identification of unidentified corpses, which will provide an algorithm of actions for the search of children , who have gone missing."

Despite the attempt to determine in a certain way the general priority measures for responding to applications (notifications) in Chapter XXVII "Search for children" "Instructions for the organization of response to applications and reports on criminal, administrative offenses or events and operational information in bodies (subdivisions) of the National Police of Ukraine ", approved by the order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated 04/27/2020 No. 357 [8], operational and search support by criminal police units in the search for children who have gone missing remained outside the scope of regulation of the order. This instruction defines only the algorithms of approximate emergency actions of an employee on duty regarding: "searching for children", "searching for persons lost in the forest", "searching for missing persons", "identifying persons who cannot provide information about themselves", etc. . However, the actions of other bodies and units of the National Police, including units of the criminal police, juvenile prevention, and investigators, are not defined.

Thus, according to the "Instructions for organizing the work of juvenile prevention units of the National Police of Ukraine" (order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated 19.12.2017 No. 1044), the main tasks of juvenile prevention units include "participation in establishing the location of a child in the event of his or her disappearance or obtaining data for this within the framework of the criminal proceedings opened due to the fact of her disappearance". In addition, in the normative and legal field, there is a lack of a clearly defined status of juvenile prevention units [9].

In this regard, we believe that, firstly, the subjects of the search for missing children should be clearly defined by law, which should include: criminal police units, investigators and juvenile prevention units, and secondly, appropriate changes to paragraphs 3, paragraph 1 of Section II "Instructions for organizing the work of juvenile prevention units of the National Police of Ukraine" (order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated 19.12.2017 No. 1044), by replacing its content with the following: "search for a missing child, within the limits of its competence" .

Another gap is the unsettled mechanism of interaction and the lack of norms that would establish the powers of criminal investigation and juvenile prevention workers in the event of creating a search group for missing children [9]. Since one of the main tasks of juvenile prevention units is to carry out pre-trial investigation of criminal offenses in the form of an inquiry within the scope of their competence, this requires a comprehensive development of the issue of normative and legal regulation of the interaction of criminal police units with inquirers who investigate criminal offenses committed against or on behalf of children participation We believe that this direction of optimization of the legal regulation of operational and search support directly relates to the preventive impact on the phenomena studied in this work, due to the fact that the specified criminal offenses can lead to the missing child.

In order to increase the effectiveness of the search for persons, including

those who have gone missing, the order of the National Police No. 88 of 02.02.2016 "On ensuring the effectiveness of the search work of criminal police units" was issued, which specifies the immediate, within 24 hours, entry of facts into the IIPS missing citizens and carrying out priority measures to search for them [10]. At the same time, the list of priority measures, as well as the algorithm for their implementation, have not been directly regulated.

The analysis of the provisions of the "Instructions for the organization of the interaction of pretrial investigation bodies with other bodies and units of the National Police of Ukraine in the prevention of criminal offenses, their detection and investigation" (order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated 07.07.2017 No. 575) showed that they contain norms that determine the specifics organization of cooperation of pre-trial investigation bodies with criminal police units during pre-trial investigation of certain types of criminal offenses, however, it does not define the relevant provisions regarding the organization of such cooperation during the investigation of the facts of missing children.

Taking into account the fact that activities related to the search for missing children are carried out in close cooperation and interaction of law enforcement units, interdepartmental instructions should be adopted, which would determine the organization and procedure of actions of various departments during the receipt of applications and reports about the disappearance of a missing child. This issue especially concerns the interaction of the bodies (units) of the National Police with the State Border Service of Ukraine, the State Emergency Service of Ukraine, the National Guard of Ukraine, military units of the Ministry of Defense of Ukraine, etc.

In addition, the Instruction on the procedure for the use by law enforcement agencies of the possibilities of the National Security Service of Interpol in Ukraine in the prevention, detection and investigation of crimes (order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, the General Prosecutor's Office of Ukraine, the Security Service of Ukraine, the State Committee for the Protection of the State Border of Ukraine, the State Customs Service of Ukraine, the State of the Tax Administration of Ukraine dated 09.01.97 N 3/1/2/5/2/2) became invalid on 17.08.2020, instead of a separate normative legal act that would define the specified issues was not adopted, which complicates the issue of international cooperation regarding conducting secret procedural actions and operative-search activities on the territory of other countries during the search for children who have gone missing.

The next direction is to improve the norms of the Criminal Procedure Code of Ukraine, which regulate the grounds and procedure for conducting secret investigative (search) actions. According to the results of the survey of respondents, it was established that one of the most effective measures carried out by criminal investigation officers, first of all, when receiving applications (notifications) about the missing child and with a mobile terminal, GPS trackers, smart watches embedded in children's belongings, there is the implementation of the so-called "Duga" operational measure even before the establishment of the

"Investigation" ORS (in the presence of a number of criminal proceedings, and without the adoption of relevant decisions in court).

In this regard, the second sentence of Part 3 of Art. 214 of the Criminal Procedure Code of Ukraine after the words "(information shall be entered immediately after the completion of the examination)" with the words "... and in relation to children who have gone missing – establishing the location of the radio-electronic means".

Taking into account the above, the authority to make a decision on the conduct of NSRD in relation to children who have gone missing should also be changed. In particular, such a decision should be made by the relevant head of the body (subdivision) of the National Police. In this regard, we consider it necessary to add part 2 of Art. 268 of the Criminal Procedure Code of Ukraine with the following sentence: "Determining the location of the radio-electronic means of a child who has gone missing is carried out on the basis of the decision of the relevant head of the body (subdivision) of the National Police." The study of the materials of the mentioned proceedings showed that the effectiveness of conducting another NSRD in relation to children who went missing with a mobile phone (terminal) (withdrawal of information from transport telecommunication networks – Article 263 of the Criminal Procedure Code of Ukraine) is 27%. To increase the effectiveness of its implementation, we propose to simplify the procedure making a decision on its implementation by giving the prosecutor powers to accept them, exclusively for children who have gone missing with a mobile phone (terminal).

In this regard, we propose to supplement Part 4 of Art. 246 of the Criminal Procedure Code of Ukraine after the words "control over the commission of a crime" with the words "... and with regard to children who have gone missing, the removal of information from transport telecommunications networks and the removal of information from electronic information systems."

The norms of the Criminal Procedure Code of Ukraine do not contain specific instructions regarding the possibility of opening criminal proceedings for the fact of the disappearance of children [11], but the norms "Instructions on the organization of cooperation of pre-trial investigation bodies with other bodies and units of the National Police of Ukraine in the prevention of criminal offenses, their detection and investigation" (order Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated 07.07.2017 No. 575) establish that the head of the pretrial investigation body within 24 hours after submitting an application, a report on the fact of the disappearance of a child, mandatory entry into the Unified Register of Pretrial Investigations of information about the specified criminal offense and its previous qualification as intentional homicide [12]. We believe that this shortcoming should also be eliminated.

In particular, we suggest adding the first sentence of Part 1 of Art. 214 of the Criminal Procedure Code of Ukraine after the words "after submitting an application, notification of a committed criminal offense" with the words "or about

the disappearance of a missing child, if his location is not established during this time."

Another area of legal regulation of operative and investigative support for the search for children, which needs optimization, is the improvement of information and analytical work.

One of the sources of information about persons who commit crimes against persons who have disappeared are national registers, databases, search engines, etc. One of these is the Unified Register of Persons Convicted of Crimes against the Sexual Freedom and Sexual Integrity of Minors, which is being implemented in Ukraine in accordance with the Law of Ukraine dated December 9, 2019 No. 409-IX.

The effectiveness of the introduction and use of similar registers has been tested by many countries of the world. For example, in Canada, such a register is used, first of all, to identify the facts of the entry into the country of persons who have been prosecuted for "pedophilia" and to carry out further operational surveillance of these persons, that is, to carry out operative and investigative prevention of the commission of crimes of a sexual nature in relation to children. Employees of the Royal Canadian Mounted Police's "Combating Child Exploitation Unit Using Internet Technologies" (province of Saskatchewan) are conducting a kind of special operations (traps) to identify "Child Sex Maniacs", "Transnational Child Sex Maniacs" and document their criminal actions. Employees of this unit create Internet pages under the fictitious names of children and post a photo of a fake child. The image in the photo is pre-generated and processed using software. Internet pages are also created in advance in suspicious social networks and a certain history of their activity is formed. Next, the initiative of the "intruder" regarding the start of communication is expected. In the course of communication, correspondence is documented, requests to send photos of naked body parts are recorded. After that, threats to distribute photos among family members, friends, etc. are recorded. and personal meeting requirements. After that, an operation is conducted to arrest the criminal.

It should be noted that the National Register is supposed to include information only about persons who committed the specified crimes exclusively against minors, i.e. under 14 years of age. However, in relation to children of other age categories, entering such information is not provided for. We believe that this is a significant shortcoming that needs to be eliminated, first of all, by expanding the categories of persons who committed crimes against children of a different age. In particular, we believe that this range should also cover the age of the child up to 16 years. Justifying this statement, it should be noted that in Art. 156 "Depravation of minors" of the Criminal Code of Ukraine stipulates responsibility for committing lewd acts against a person who has not reached the age of sixteen. According to domestic legislation, a person from the age of 16 can independently make decisions about personal sexual contacts.

In this regard, we propose to amend the Law of Ukraine "On Amendments to

Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the Implementation of the Unified Register of Persons Convicted of Crimes against the Sexual Freedom and Sexual Inviolability of a Minor, and Strengthening Liability for Crimes Committed against Sexual freedom and sexual integrity of a minor" dated 09.12.2019 No. 409-IX: in the title and text of the law, replace the words "Unified register of persons convicted of crimes against sexual freedom and sexual integrity of a minor" in all cases with the words "Unified register of persons , convicted of crimes against the sexual freedom and sexual integrity of a child who has not reached the age of sixteen" in all cases.

Currently, police activity is going through a period of significant changes in both operational tactics and organizational structures. The most widespread of the current changes in the philosophy of crime fighting and police practice is the so-called "Intelligence-led Policing (ILP). It must, firstly, be based on clear and precise legal provisions, as second, law enforcement officials involved in this activity must be properly trained to apply laws and regulations in accordance with international human rights standards [13].

Formulated directions for optimizing the legal regulation of operational and search support for children, the search for missing children (improvement of laws and departmental regulations governing the search for missing children, as well as the adoption of a new version of the Instruction on the Organization of the Search for Suspects, Accused (defendants), persons who evade serving a criminal sentence, missing persons and identification of unrecognizable corpses, etc.), will allow to positively affect the level of work of law enforcement agencies, and first of all criminal police units during the implementation of operative and investigative activities and clandestine work when receiving applications and reports about the disappearance of a missing child.

1. Безвісти зниклі: чому в Україні щорічно зникають 5000 дітей. URL: <https://znaj.ua/exclusive/bezvisty-znykli-chomu-v-ukrayini-shorichno-schezayut-5000-ditej> (дата звернення: 12.07.2021).

2. В Україні впроваджують інноваційні підходи до пошуку зниклих дітей. URL: https://mvs.gov.ua/ua/news/9643_V_Ukraini_vprovadzhuuyut_innovaciyni_pidhodi_do_poshuku_zniklih_ditey_FOTO.htm (дата звернення: 12.07.2021).

3. Літун О. О. Окремі аспекти удосконалення взаємодії підрозділів кримінальної поліції з іншими підрозділами Національної поліції України під час розшуку дітей, які зникли безвісти. *Актуальні проблеми розслідування кримінальних правопорушень у сфері громадської безпеки та громадського порядку у досудовому розслідуванні* : матеріали наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 30 травня 2017 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. С. 89-91.

4. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення: 01.09.2021).

5. Офіційний сайт Національної поліції. URL: <https://www.npu.gov.ua/about/struktura/struktura/departament-karnogo-rozshuku.html> (дата звернення: 18.01.2022).

6. Літун О. О. Окремі аспекти удосконалення взаємодії підрозділів кримінальної

поліції з іншими підрозділами Національної поліції України під час розшуку дітей, які зникли безвісти. *Актуальні проблеми розслідування кримінальних правопорушень у сфері громадської безпеки та громадського порядку у досудовому розслідуванні* : матеріали наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 30 травня 2017 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. С. 89-91.

7. Літун О. О. Сучасні проблеми оперативно-розшукового забезпечення розшуку дітей, які зникли безвісти, в Україні (за результатами опитування працівників кримінальної поліції). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 2. С. 304-308.

8. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ М-ва внутр. справ України від 27 квіт. 2020 р. № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text> (дата звернення: 30.05.2021).

9. Дручек О. М. Ювенальна превенція в системі Національної поліції України: проблеми реформування. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 2. С. 63-66. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2017/2/21.pdf> (дата звернення: 17.07.2021).

10. Інформація про стан виконання у II кварталі 2016 року Плану заходів Міністерства внутрішніх справ України щодо організації виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1393-р «Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року», затвердженого 24 березня 2016 року. URL: <http://hro.org.ua/files/docs/1469428912.pdf> (дата звернення: 19.05.2021).; Офіційний сайт Національної поліції. URL: <https://www.npu.gov.ua/about/struktura/struktura/department-karnogo-rozshuku.html> (дата звернення: 18.01.2021).

11. Тагієв С. Р. Інститут негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному процесі України : теорія та практика : монографія. Чернігів : Десна Поліграф, 2015. 512 с.

12. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ МВС України від 07 лип. 2017 № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17> (дата звернення: 12.07.2021).

13. Довідник керівника поліції – поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою / ІЛР : навч. посібн. / Користін О. Є., Пефтієв Д. О., Пеньков С. В., Некрасов В. А., ; за заг. ред. Вербенського М. Г. Київ : «Видавництво Людмила», 2019. 120 с.

Михайлюк М.С.,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Кіяниця В.М.,
старший викладач кафедри
кримінального процесу
та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Під час реформування правоохоронних органів та кримінально-процесуального законодавства України, з моменту прийняття Кримінально-процесуального кодексу України у 2012 році, необхідний науковий аналіз та дослідження більшості інституцій для нормалізації заявницького процесу, вдосконалення процесуальної діяльності та її врахування в законодавстві.

Проблема кримінально-процесуального регулювання інституту апеляційного повідомлення є особливо актуальною, адже тут точаться тривалі дискусії між науковцями, криміналістиками та практиками. Адже повідомлення про підозру є одним із найважливіших і важливих процесів на етапі досудового розслідування [1;2]. Процес доказування у кримінальному провадженні здійснюється належним чином для підтвердження або спростування винуватості особи за допомогою процедури та для забезпечення її кримінальної відповідальності, яка належним чином починається з моменту повідомлення особи про підозру у вчиненні кримінального правопорушення.

Відповідно до ст. 278 Кримінального процесуального кодексу України (далі КПК України) письмове повідомлення про підозру вручається прокурором або слідчим у день його складання, а в разі неможливості такого вручення – у порядку, передбаченому КПК України. Вручення повідомлень, тобто за викликом або приводом. Письмове повідомлення про підозру вручається затриманій особі не пізніше 24 годин з моменту її затримання. Якщо протягом 24 годин з моменту затримання особі не буде повідомлено про підозру, така особа підлягає негайному звільненню з затримання. Невідкладно вносяться дата та час повідомлення про підозру, класифікація кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) Закону України про кримінальну відповідальність. Слідчі, прокурори, вносять одразу відомості до Єдиному реєстрі досудових розслідувань[3]

У ч. 3 ст. 111 гл. 6 КПК України зазначено, що повідомлення здається відповідно до гл. 11 Кримінального процесуального кодексу України, за винятком положень щодо змісту повідомлення та результату неприбуття особи. Відповідно до частин 1 та 2 ст. 135 гл. 11 КПК України особа викликається слідчим, прокурором, слідчим суддею, або воно надсилається поштою, електронною поштою чи факсом, телефоном чи телеграмою, особа викликається. У разі тимчасової відсутності особи за місцем проживання повістка про її переведення до житлово-експлуатаційної організації вручається під розписку повнолітньому члену сім'ї особи або іншій особі, яка проживає разом з нею. Адміністрації за місцем проживання особи або за місцем її роботи.

Отже, аналіз частини 2 вищезазначеної статті дає надію, що саме повідомлення може бути видане будь-якою особою, не вчиняючи всіх дій, передбачених статтею, а самим КПК України відкидає таку думку, вказуючи, що належним підтвердженням отримання особою повістки або ознайомлення з її змістом в інший спосіб є її підпис під час отримання повістки, у тому числі поштового повідомлення, на відеозаписі.

Вручення особі повістки про виклик до суду, будь-які інші відомості, що підтверджують факт вручення особі повістки про виклик до суду або знання її змісту. Якщо особа вже повідомила слідчому, прокурору, слідчому судді, суду свою електронну адресу, повістка, надіслана на таку адресу, буде отримана, якщо особа підтвердить її отримання відповідною електронною поштою. Це ще раз наголошує на необхідності викликати особу, яку слідчий підозрює у вчиненні злочину

Тобто, на мій погляд, слідчий перебуває у неприпустимій ситуації, коли він не може повідомити особі про підозру, а тому, відповідно до чинного КПК України, він не має законної можливості припинити досудове розслідування, особа, якій не було повідомлено про підозру та яка переховується від органів слідства або місцезнаходження якої невідоме та не оголосити її в розшук. Намагаючись вирішити конкретну колізію, можна послатися на ст. 3.110 КПК України, згідно з якою постановою слідчого, прокурора ухвалюється у формі ухвали. Постанова виносить у випадках, передбачених КПК України, а також у випадках, коли слідчий, прокурор визнає це за необхідне. Виходячи з цієї статті, теоретично, слідчий може визнати за необхідне винести постанову про оголошення в розшук підозрюваного та вжити всіх можливих дій, спрямованих на його розшук.

Враховуючи викладене, вважаю, що письмове повідомлення про підозру вручається слідчим або прокурором у день його складення, а в разі неможливості такого вручення, вживши всіх можливих заходів для виклику особи, після чого вважається, що особу викликано. Письмове повідомлення вручається належним чином і вона має статус підозрюваного, за згодою прокурора, слідчий має право зупинити досудове розслідування та оголосити особу в розшук [4].

1. Фараон О.В. Процесуальна форма письмового повідомлення про підозру у кримінальному провадженні /О.В. Фараон// Науковий вісник Харківського національного університету.- Вип. 1. –Т.8. – 2014.-С.-204- 207;

2. Фараон О.В. Вручення повідомлення про підозру /Фараон О.В.// Національний юридичний журнал: теорія та практика.- 2014 (травень).- С. 114-118;

3. Горелкіна К. Г. Зупинення і закінчення досудового розслідування / К. Г. Горелкіна, Ю. І. Азаров // Курс лекцій з кримінального процесу за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (Особлива частина), 2012. – 102 с.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. Т. 1 / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х. : Право, 2012. – 455 с.

Неділько А.О.,
молодший науковий співробітник
Українського науково-дослідного
інституту спеціальної техніки
та судових експертиз СБУ

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ПРОТИДІЯ ТЕРОРИЗМУ У СФЕРІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ МЕРЕЖ

Стаття 40 Конституції України [1] надає право громадянам звертатися до державних органів а також до посадових та службових осіб цих органів. Разом з тим, повідомлення завідомо неправдивої інформації про загрозу безпеки громадян, пошкодження або знищення об'єктів власності карається відповідно до статті 259 Кримінального кодексу України [2]. У зв'язку зі змінами, внесеними пункту 2 вищезазначеної статті, відповідно до чинного закону № 1292-ІХ від 02.03.2021 року [3], кримінальна відповідальність передбачена також за проведення атак на критично важливі об'єкти інфраструктури. Атака на комунікаційні системи критично важливих об'єктів може вплинути на функціонування самих об'єктів. Відповідно до вищезазначеного, даного роду атака розцінюється, як атака, спрямована на критично важливий об'єкт та вважається кримінальним правопорушенням.

Прикладами звернень, що підпадають під статтю 259 [2], є завідомо хибні повідомлення про мінування адміністративних будівель, аеропортів, станцій метрополітену, залізничних вокзалів, тощо. Анонімність особи (абонента) забезпечується за рахунок способу надання інформації, а саме за допомогою використання телекомунікаційних мереж. Засобом зв'язку може слугувати таксофон, стаціонарний чи мобільний пристрій. Злочинці також можуть використовувати спеціалізоване телекомунікаційне обладнання.

Отже, постають актуальні питання щодо заходів, направлених на протидію тероризму у сфері телекомунікаційних мереж; проведення

діяльності щодо викриття причетних до терористичних дій осіб для притягнення їх до відповідальності, а також питання щодо відповідних органів, підрозділи яких займаються регуляцією в цій сфері. Варто також розглянути варіанти протидії можливим атакам в залежності від їх масштабів.

Публікаціями та дослідженнями в сфері електронних комунікацій займаються такі наукові діячі, як Баранов О.А. [4], Гнатюк С.О. [5], Leonov B, Lukhova S. [6] та багато інших. В своїх роботах вони розглядають атаки на цифрові комунікаційні мережі, проводять аналіз використання даних мереж в терористичних цілях та пропонують методики заходів для протидії можливим загрозам в сфері цифрових комунікацій. Їх роботи присвячені як розгляду цифрових систем (в тому числі телекомунікаційних), так і аналізу вітчизняної нормативно-правової бази щодо регулювання в цій сфері шляхом порівняння її з законодавством інших країн. Ці наукові роботи зробили вагомий внесок в сфері безпеки цифрових комунікацій. Проте, через постійний розвиток технологій та законодавства в плані забезпечення цифрової безпеки, актуальність розгляду цієї тематики зберігається.

Конкретно закріпленого на законодавчому рівні визначення терміну «телефонний тероризм» немає. Для того, щоб його надати, розглянемо трактування терміну «тероризм» з метою виявлення відповідних ознак. В чинному законодавстві, а саме в законі України «Про боротьбу з тероризмом» [7], термін «тероризм» визначається, як суспільно небезпечна діяльність, що полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей; погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей. Застосування телекомунікаційних мереж для здійснення терористичних атак, відповідно до вищезазначеного, може бути пов'язано з залякуванням органів влади, населення, а також зі спробами відволікти вповноважені органи від виконання ними заходів з протидії терористичним актам.

В залежності від кількості осіб, що займаються терористичною діяльністю за допомогою телекомунікаційних мереж, їх компетентності в цій сфері та фінансування – кібератаки, спричинені ними, можуть набувати різних масштабів та призводити до серйозних наслідків. Одним з прикладів була невдала спроба атаки хакерського угруповання Strontium [8] на об'єкти інфраструктури України з метою вилучення конфіденційної інформації та сприяння вторгнення військ РФ на територію України. Зважаючи на те, що Парламентська асамблея НАТО визнала росію державою – терористом [9], цілком ймовірно, що створення та фінансування терористичного угруповання, що займалось в тому числі й вищезазначеною кібератакою, забезпечувалось державними органами російської федерації.

Питаннями, пов'язаними з протидією злочинності у сфері електронних

комунікацій займається сектор безпеки і оборони, що забезпечує кібербезпеку та підпорядковується Національному координаційному центру кібербезпеки. Відповідний закон “Про основні засади забезпечення кібербезпеки України” [11] наразі є єдиним профільним законодавчим актом в плані протидії кібертероризму та кіберзлочинам в цілому.

Розглянемо систему телекомунікацій з точки зору кібербезпеки. У вищезазначеному законі [11] наводиться визначення кіберпростору, як віртуального простору для здійснення комунікацій та/або реалізації суспільних відносин, утвореного в результаті функціонування сумісних комунікаційних систем та забезпечення електронних комунікацій з використанням мережі Інтернет та/або інших глобальних мереж передачі даних. Термін “віртуальний простір” можна трактувати, як глобальне комунікативне середовище, основу якого складають упорядкування, збереження, виробництво та обмін інформацією за допомогою електронних мереж. Опираючись на наведене вище визначення, телекомунікації можна розглядати, як кіберпростір. Боротьба з кіберзлочинністю регламентується наказом Міністерства внутрішніх справ України №988 від 30.10.2012 «Про організацію діяльності Управління боротьби з кіберзлочинністю МВС України та підрозділів боротьби з кіберзлочинністю ГУМВС, УМВС» [12]. В пункті 1.2 положення цього наказу зазначається наступне: «Управління боротьби з кіберзлочинністю МВС України...забезпечує реалізацію державної політики у сфері боротьби з кіберзлочинністю, у тому числі організовує та здійснює в межах компетенції та відповідно до законодавства оперативно-розшукову діяльність».

Одним з етапів протидії тероризму у сфері телекомунікацій є проведення оперативно-розшукової діяльності, що відбувається за підстав, описаних в статті 6 закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [10]. До вповноважених для проведення оперативно-розшукової діяльності органів, згідно зі статтею 5 вищезазначеного закону належать:

- Національна поліція – підрозділи кримінальної, соціальної поліції;
- Державне бюро розслідувань – оперативні та оперативно-технічні підрозділи, підрозділи внутрішнього контролю, забезпечення особистої безпеки;
- Служба безпеки України – підрозділи власної безпеки, агентурної розвідки та оперативно-технічні;
- Державна прикордонна служба України – підрозділи забезпечення внутрішньої безпеки та власної безпеки, оперативного документування, оперативно-розшукові та оперативно-технічні;
- Управління державної охорони – підрозділи оперативного забезпечення охорони лише з метою забезпечення безпеки осіб та об’єктів, щодо яких здійснюється державна охорона;
- Органи і установи виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України;
- Розвідувальний орган Міністерства оборони України – оперативні, оперативно-технічні підрозділи та підрозділи власної безпеки;

- Національне антикорупційне бюро України – підрозділи детективів, оперативно-технічні, внутрішнього контролю.

- Бюро економічної безпеки України – підрозділи детективів, оперативно-технічні підрозділи.

Крім вказаних вище підрозділів зазначених органів, підрозділами інших відомств, міністерств не надається право проводити оперативно-розшукову діяльність. Також заборона на проведення даного виду діяльності накладається на приватних або громадських осіб чи організацій.

За результатами проведених досліджень, автором пропонується наступне визначення телефонного тероризму: *телефонний тероризм* – це суспільно небезпечна діяльність, що відбувається з використанням мережі інтернет та/або інших мереж передачі даних з метою залякування органів влади, населення, а також з ціллю відволікти вповноважені органи від виконання ними заходів з протидії терористичним актам.

Протидія кібертероризму (в т.ч. телефонному тероризму) в законодавчому плані наразі реалізована лише одним законодавчим актом – «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України». Внесення правок в цей закон, а також розробка нових законопроектів з метою розширення повноважень сектору безпеки і оборони, дозволить підвищити ефективність підрозділів, що займаються оперативно-розшуковою діяльністю та дозволить посилити захист від атак з боку кібертерористичних угруповань.

1. Стаття 40 Конституції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Зміни до ст. 259 Кримінального кодексу України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1292-20#n5>
4. Баранов О.А. – «Про тлумачення та визначення поняття «кібербезпека». URL: <http://ippi.org.ua/sites/default/files/14boavpk.pdf>
5. Гнатюк С.О. – «Кібертероризм: історія розвитку, сучасні тенденції та контрзаходи». URL: <https://jrnل.nau.edu.ua/index.php/Infosecurity/article/view/4884>
6. Leonov B, Lykhova S. – «Information terrorism as a threat to the national security of Ukraine». URL: <https://jrnل.nau.edu.ua/index.php/UV/article/view/15615>
7. Закон України «Про боротьбу з тероризмом». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>
8. Microsoft – Disrupting cyberattacks targeting Ukraine. URL: <https://blogs.microsoft.com/on-the-issues/2022/04/07/cyberattacks-ukraine-strontium-russia/>
9. НАТО визнала росію державою-терористом. URL: <https://sluga-narodu.com/yehor-cherniev-pa-nato-vyznala-rosiiu-derzhavoiu-terorystom/>
10. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>
11. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>
12. Наказ МВС України «Про організацію діяльності Управління боротьби з кіберзлочинністю МВС України та підрозділів боротьби з кіберзлочинністю ГУМВС, УМВС». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0988320-12#n12>

Огурченко В.Г.,
кандидат юридичних наук,
докторант
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ФУНКЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Діяльність Національної поліції України пов'язана з виконанням завдань щодо надання поліцейських послуг у сферах: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [1]. При цьому важливим є правильне тлумачення поняття функцій, що сприятиме чіткому розумінню способів вирішення вказаних завдань, а також визначенню ролі та місця поліції в системі органів публічної влади [2, с. 70].

Результати аналізу діючого законодавства вказують на те, що на сьогодні законодавець не визначив чіткого переліку функцій національної поліції. Однак аналіз відомчих нормативно-правових актів вказує на те, що за кожним оперативним підрозділом Національної поліції закріплені виключні функції щодо оперативно-розшукового забезпечення виявлення, превенції, документування та розкриття кримінальних правопорушень.

В наукових колах до функцій органів Національної поліції відносять: рофілактичну, адміністративну, оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну, виконавчу, охоронну функції [3, с. 74]. Не зважаючи на те, що усі вказані функції направлені на забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, кожна з них має свою систему сил, заходів та засобів, які забезпечують її виконання.

Аналіз нормативно-правових актів дозволяє прийти до висновку, що нормативно-правову основу забезпечення оперативно-розшукової функції Національної поліції України складають Закони України «Про Національну поліцію України» та «Про оперативно-розшукову діяльність».

Що стосується відомчого забезпечення визначення оперативно-розшукової функції Національної поліції України то до нього слід віднести наступні нормативно-правові акти:

– наказ МВС України від 05.05.2016 № 07 «Про затвердження Інструкції про організацію оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи оперативними підрозділами Національної поліції України»;

– наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 «Про затвердження

Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні»;

– наказ Національної поліції України від 09.11.2015 №83 «Про затвердження Положення про Департамент внутрішньої безпеки Національної поліції України»;

– наказ Національної поліції України від 14.11.2015 р. № 90 «Про затвердження Положення про Департамент карного розшуку Національної поліції України»;

– наказ Національної поліції України від 16.11.2015 № 85 «Про затвердження Положення про Департамент кіберполіції Національної поліції України»;

– наказ Національної поліції України від 29.12.2019 № 1354 «Про затвердження Положення про Департамент кримінального аналізу Національної поліції України»;

– Наказ Національної поліції України від 15.04.2020 №297 «Про затвердження Положення про Департамент захисту інтересів суспільства і держави»;

– наказ Національної поліції України від 23.10.2019 № 1077 «Про затвердження Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України»;

– наказ Національної поліції України від 22.01.2021 № 52 «Про затвердження Положення про Департамент міграційної поліції Національної поліції України».

Аналіз вказаних нормативно-правових актів дозволяє дійти до висновку, що оперативно-рошукова функція Національної поліції України є однією із найбільш фажливих функцій в системі функцій Національної поліції України, адже її виконання здійснюється без виключення на всіх стадіях кримінального судочинства та спрямована на забезпечення виявлення, превенцію, документування та розкриття кримінальних правопорушень, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави.

Підсумовуючи викладене можна дійти до висновку, що нормативно-правову основу забезпечення оперативно-розшукової функції Національної поліції України складають Закони України «Про Національну поліцію України» та «Про оперативно-розшукову діяльність», а також низка наказів МВС України та Національної поліції України.

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. Ст. 379.

2. Корольова В.В. Функції поліції України як юридична категорія. "Legal Bulletin": Collection of Scientific Works. "KROK" University and University of Economics and Human Sciences in Warsaw. Iss.4. Kyiv. 2022. pp. 69-73.

3. Кононець В.П., Циб І.С. Національна поліція, як основний суб'єкт забезпечення охорони прав і свобод людини. Юридичний вісник. № 3 (40). 2016. С. 73-78.

Oleksenko V.G.

senior teacher of department of
operativno-rozshukovoy activity of
the Dnepropetrovsk state university
of internal affairs

**TO QUESTION IN RELATION TO PROBLEMS, WHICH ARISE UP
AT OPERATIVE SUBSECTIONS DURING DOCUMENTING OF
CRIMES, NARCOFACILITIES RELATED TO ILLEGAL SALE**

In the conditions of reformation of criminal judicial and operativno-rozshukovogo legislation of Ukraine, during re-erecting of the legal state, which must answer the standards of legislation of European Union, upon the organs of the National police of Ukraine the very important depends and extraordinarily responsible task on counteraction the illegal appeal of narcotic facilities, psikhotropnikh matters, their analogues and prekursoriv. Effective counteraction the illegal appeal of narcotic facilities, psikhotropnikh matters, them.

The modern problems of counteraction the illegal sale of narcotic facilities, psikhotropnikh matters, their analogues or prekursoriv, is: imperfection of the legal adjusting of antinarcotic legislation. In Ukraine there is a row normatively legal acts, public relations directed on a settlement in relation to counteraction the illegal sale of narcotic facilities, psikhotropnikh matters, their analogues or prekursoriv, but in connection with changes in a criminal judicial and operativno-rozshukovomu legislation for today.

Imperfection normatively legal acts, public relations directed on a settlement in relation to from counteraction the noted category of crimes, and also imperfection of kriminal'no-pravovikh norms which foresee responsibility for the illegal sale of these forbidden facilities and matters, the insufficient level of counteraction law enforcement authorities these crimes, low level of their exposure, is instrumental in the reiteration of feasance from the side of smart narcodealers of new publicly dangerous crimes.

By the analysis of problem questions which arise up during documenting of narkozbuvachiv S.V got busy. Albul, M.M. Andreev, A.V. O. of M. is Bandura, Careful, O.F. Vertlib, O.L. Kalenickiy, V.V. Komashko, A.P. Kicul, K.G. Kostenko, O. In. Kirichenko, V.I. Mikhaylov, V.A. Nekrasov, M.O. Sergatiy, O.M. Sagittarius, Yu.v. Tuzov but other Problems of leadthrough of operative purchases were the article of consideration in labours of O.F. Dolzhenkova, D.Y. Nikiforchuk, R.V. Tarasenko, I.R. Shinkarenko et al.

Problem of organization of effective counteraction the illegal sale of narcotic facilities, psikhotropnikh matters, their analogues or prekursoriv, appropriately a main place posidae in the process of complication of kriminogennoy situation in the state. Socio-economic and political transformations which take place in the

state require effective counteraction the illegal appeal of narcotic facilities, psikhotropnikh matters, their analogues or prekursoriv from law enforcement authorities.

Such position requires from the side of the state foremost the careful study of kriminogennikh reasons of such crimes, and subsequent development and realization of measures, directed on counteraction to it uttery to the negative social phenomenon of contemporaneity [1, p.47].

One of methods of documenting criminal activity of persons (groups of persons), which prepare, or accomplish criminal offences, related to the illegal sale of narcotic facilities, psikhotropnikh matters, their analogues and prekursoriv, there is an operative purchase.

By legal foundation of the use of operative purchase the National police of Ukraine is the operating Criminal code of practice of Ukraine (farther – KPK of Ukraine), namely st.st. 110, 246, 251, 271; Laws of Ukraine «On the National police», «About operativno-rozshukovu activity» (p. of 2 ch. 1 item 8), «About the measures of counteraction the illegal appeal of narcotic facilities and prekursoriv and abuse by them», and also Order of leadthrough of the controlled delivery and controlled or operative purchase of commodities.

Unfortunately, a current legislation and normative acts which regulate grounds and order of leadthrough of operative purchase is contradictory enough, about what testifies, for example, that Law of Ukraine «On the measures of counteraction the illegal appeal of narcotic facilities and prekursoriv and abuse determines an operative purchase by them» as, – operation in relation to acquisition of narcotic facilities, psikhotropnikh matters or prekursoriv. At the same time, Law of Ukraine «On operativno-rozshukovu activity» determines an operative purchase as right.

In obedience to positions of Instruction About organization of leadthrough of secret consequence (search) actions and drawing on their results in criminal realization, ratified a general order an operative purchase consists in the imitations of acquisition or receipts, including bezoplatnogo, for physical and legal persons regardless of patterns of ownership of commodity the appeal of which is limited or forbidden a current legislation, with the purpose of exposure there is documenting of fact of preparation and commission of crime, and also establishment of person [2, p.11].

Also it costs to mark that the norms of KPK of Ukraine, which fasten the role of participation of public prosecutor in realization of such NSRD as an operative purchase, some differ from positions, certain Order of the Prosecutor general of Ukraine from 03.12.2012 №4/1gn «About organization of directorate of public prosecutions after inhibition of laws by organs which conduct operativno-rozshukovu activity» (farther is Order).

Yes, the norms of KPK of Ukraine mark that a decision about the leadthrough of this NSRD accepts public prosecutor [3], however foreseen Order is by a right for a public prosecutor only on the concordance of solicitor about the

leadthrough of operative purchase [4].

Afore-mentioned blanks of legislation are a ponderable problem during documenting of narcocrimes law enforcement authorities by the leadthrough of the indicated measure, confession of proofs, got by an operative purchase impermissible can become as a result, and actions of subjects of operativno-rozshukovoy activity illegal.

Consequently summarizing vkladene, can do such generalized conclusion. For today an operativno-rozshukove legislation and improvement needs reformation kriminal'no-procesual'ni norms which are used during documenting of narkozbuvachiv, by the leadthrough of operative purchase.

1. Олексенко В.Г. До питання щодо причин та умов незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. *Оперативно-розшукова діяльність Національної поліції: проблеми теорії та практики*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 17 жовтня. 2020 р.). Дніпро, 2020. С 46-49.

2. Пеньков С.В., Албул С.В., Волошина М.О., Олексенко В.Г. Контрольована та оперативна закупка, контрольована поставка: організація і тактика проведення: навч. посібник Дніпро : ДДУВС, 2021. 172 с.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 12.10.2022).

4. Наказ Генерального прокурора України від 03.12.2012 №4/1гн «Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність». – Станом на 13 листопада 2013 року.

Постолов Т.О.,

аспірант

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ КІБЕРПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Взаємодія органів досудового розслідування та оперативних підрозділів знаходить своє відображення на різних етапах кримінального судочинства. Але ефективно вона може бути, тільки за умови чітких та своєчасних першочергових заходів при отриманні інформації про злочин. Необхідність такої взаємодії зумовлена, по-перше, спільністю поставленого завдання, направленого на посилення протидії злочинам, від вирішення якого ніхто не повинен стояти осторонь; по-друге, тим, що слідчий, оперативний працівник та працівники інших підрозділів Національної поліції України

мають різні засоби і методи діяльності, використання яких в єдиному комплексі взаємопов'язаних і доповнюючих одне одного цілеспрямованих заходів дозволяє забезпечити більш ефективний і високий рівень розкриття злочинів [1, с. 203].

У процесі виявлення злочинів у сфері інтелектуальної власності, що вчиняються із застосуванням комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж відіграють саме оперативні працівники підрозділів кіберполіції. Взаємодія оперативного працівника зі слідчим у процесі збирання інформації про злочини у сфері інтелектуальної власності в першу чергу здійснюється шляхом взаємних консультацій з метою подальшого планування діяльності як оперативного працівника так і слідчого.

Положеннями Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затвердженої наказом МВС України від 07.07.2017 № 575 визначено перелік відомостей, які повинні містити матеріали оперативного підрозділу, де зафіксовано фактичні дані про кримінальні правопорушення, механізм підготовки, вчинення або приховування яких передбачає використання комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку, що направляються до слідчого підрозділу для початку та здійснення досудового розслідування, зокрема:

1) письмове пояснення заявника, в якому зафіксовані відомі заявнику дані про вчинення кримінального правопорушення з відповідними додатками, що містять відомості, які підтверджують його вчинення (роздруківки або скріншоти (програмне фотографування зображення з екрана монітора) вікон програм), а також у разі наявності документи, що підтверджують право власності потерпілого на комп'ютерну інформацію та інформацію, що передається мережами електрозв'язку, чи програмно-технічні засоби;

2) установлені ідентифікаційні дані про використані електронно-обчислювальні машини (комп'ютери), системи та комп'ютерні мережі та мережі електрозв'язку (логін і пароль для доступу до мережі Інтернет, IP-адреса, WEB-адреса, номер абонента мережі електрозв'язку чи номер телефону, за допомогою яких було здійснено такий доступ, тощо) [2].

Але, не заважаю на це, Інструкція не в змозі передбачити усі проблемні питання, які можуть виникнути в процесі виявлення злочинів у сфері інтелектуальної власності оперативними працівниками підрозділів кіберполіції. Тому, на наш погляд, взаємодія між органами досудового розслідування та оперативними підрозділами кіберполіції повинна починатися під час виявлення злочинів у сфері інтелектуальної. Адже саме слідчий по кожному окремому випадку отримання оперативної інформації може надати оперативному працівнику підрозділу кіберполіції поради щодо повноти зібраних матеріалів, розстановки акцентів при її перевірці тощо.

Результати наукових досліджень вчених показали, що до джерел інформації про злочини у сфері інтелектуальної власності можна віднести:

- оперативна інформація;
- заяви правовласників;
- заяви та скарги споживачів про продаж недоброякісної продукції;
- матеріали з інших підрозділів Національної поліції та правоохоронних органів;
- публікації у ЗМІ;
- інформаційні масиви мережі Інтернет [3].

Результати опитування оперативних працівників кіберполіції показали, що в 52 % випадків інформація про злочини у сфері інтелектуальної, які вчинені з використанням комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж надходила в процесі здійснення заходів оперативного (ініціативного) пошуку.

Як показали результати опитування оперативних працівників підрозділів кіберполіції, в процесі пошуку інформації про злочини у сфері інтелектуальної власності останні здійснюють такі заходи оперативного (ініціативного) пошуку:

- інформаційно-аналітичне прогнозування;
- розвідувальне опитування;
- особистий пошук;
- оперативний огляд;
- отримання довідково-аналітичної інформації.

Взагалі саме виявлення фактів розповсюдження об'єктів інтелектуальної власності в мережі Інтернет не є проблемою. Оскільки існують різні пошукові системи, які надають можливість виявляти аудіовізуальну продукцію, програмне забезпечення, книги та інші об'єкти охорони авторського права, що розповсюджуються в інтернеті.

Специфіка виявлення ознак злочинів у сфері інтелектуальної, які вчинені з використанням комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж у першу чергу пов'язана з тим, що оперативні працівники підрозділів кіберполіції не мають певної, заздалегідь визначеної інформації щодо об'єкта оперативного пошуку розповсюдження якого здійснюється з порушенням авторських прав.

Виходячи з основних об'єктів оперативного пошуку пошукові ознаки можна класифікувати наступним чином:

- пошукові ознаки осіб, які становлять оперативний інтерес (особи, які готують або замислюють вчинення злочину; особи, які вчинили злочин; особи, від яких, з урахуванням їх поведінки, можна очікувати вчинення злочинів; злочинці, які переховуються);
- пошукові ознаки події (явища), що становить оперативний інтерес (сліди кримінальної події у зовнішньому середовищі; причини та умови, що

сприяють вчиненню злочинів);

– пошукові ознаки речей матеріального світу, що становлять оперативний інтерес (предмет злочину, знаряддя, засоби вчинення злочину, предмети заборонені у вільному обігу, предмети зі слідами злочину тощо) [4, с. 122].

У свою чергу пошук інформації про злочини у сфері інтелектуальної, які вчинені з використанням комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж здійснюється здебільшого шляхом виявлення саме пошукових ознак події (явища), що становить оперативний інтерес.

Результати дослідження показали, що процес взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів кіберполіції під час виявлення злочинів у сфері інтелектуальної власності в процесі здійснення заходів оперативного (ініціативного) пошуку як правило починається з моменту виявлення ознак вчинення вказаних злочинів оперативним працівником кіберполіції.

Після виявлення вказаних ознак оперативному працівнику доцільно звернутися до слідчого з метою надання юридичної оцінки виявленій події, яка має ознаки злочину у сфері інтелектуальної власності. Після вивчення наявних матеріалів слідчому доречно бути вказати оперативному працівнику на можливу кваліфікацію незаконних дій, а також встановити кваліфікуючі ознаки конкретного злочину, передбаченого нормами Кримінального кодексу України. Після визначення кваліфікуючих ознак доцільно буде встановити обставини, які нададуть можливість встановити факт вчинення або підготовки до вчинення такого злочину. У разі коли виявлені обставини будуть вказувати на факт підготовки до вчинення злочину у сфері інтелектуальної власності доцільно буде провести спільні консультації з приводу подальшої фіксації (документування) дій особи. Зокрема необхідно спільно прийняти рішення щодо необхідності заведення оперативно-розшукової справи з метою оперативно-розшукового документування злочинних намірів особи або реєстрації зібраних матеріалів в Єдиному реєстрі досудових розслідувань і здійснення подальшого документування в межах кримінального провадження.

Виходячи з вище вказаного можна дійти до висновку, що основними формами взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів кіберполіції під час виявлення злочинів у сфері інтелектуальної власності є: взаємні консультації; спільний аналіз інформації; надання порад; спільна юридична оцінка первинної інформації.

1. Обшалов С.В. Теоретичні, правові та праксеологічні основи оперативно-розшукового забезпечення кримінального судочинства : монограф. Дніпро. : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 376 с.

2. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ МВС

України від 07.07.2017 № 575

3. Дараган В.В., Недов Р.С. Організація і тактика виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних з порушенням прав інтелектуальної власності з використанням мережі Інтернет. монограф. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 164 с.

4. Погорецький М., Шеломенцев В. Пошукові ознаки об'єктів оперативного пошуку : поняття та сутність. Вісник Академії управління МВС. К., 2010. Вип. № 4. С. 114-122.

Сергійчук К.М.,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Копилов Е.В.,
викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД ЗА ДОТРИМАННЯМ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ ПРИ ПРОВЕДЕНІ НС(Р)Д

Кримінально-процесуальні норми, які формують інститут НС(Р)Д, є різновидом слідчих (розшукових) дій. Вони не підлягають розголошенню крім випадків, передбачених КПК України, а також якщо неможливо отримати відомості про кримінальне правопорушення та особу, яка його вчинила в інший спосіб. НС(Р)Д, як складова оновленого законодавства України, є наслідком застосування новітніх практик, отриманих у ході розслідування кримінальних правопорушень, а також при проведенні оперативно-розшукової діяльності, виявленні та фіксації доказів, вирішення інших завдань кримінального провадження правоохоронними органами інших держав. Застосування вказаних норм у практичну діяльність Національної поліції України (далі – НПУ) дає можливість органам досудового розслідування більш ефективно протидіяти злочинності та застосовувати новітні технології, використовувати їх результати як докази в кримінальному провадженні [1, ст. 35-36].

Як відомо, саме прокурор має найбільше повноважень серед суб'єктів, які ведуть процес щодо забезпечення прав людини при провадженні негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НС(Р)Д), оскільки основною його функцією є нагляд за проведенням НС(Р)Д, що полягає у недопущенні порушення встановленої законодавством процесуальної форми, та відповідно до ст. 9 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) є запорукою законності їх проведення. На реалізацію цієї функції

прокурор наділений широким спектром повноважень [2, с. 307].

Так, відповідно до ч. 2 ст. 36 КПК України прокурор, здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, де до повноважень скерованих на реалізацію саме нагляду в межах проведення НС(Р)Д слід виокремити: надання повного доступу до документів, матеріалів і інших відомостей досудового розслідування; доручення органу досудового розслідування (слідчому) провести досудове розслідування, а також провести у встановлений прокурором строк конкретне НС(Р)Д, надання вказівок щодо його проведення; доручення провести конкретне НС(Р)Д відповідним оперативним підрозділом; прийняття процесуальних рішень у випадках, встановлених КПК України; погодження або непогодження клопотань слідчого про проведення конкретного НС(Р)Д [3].

Предметом контролю прокурора на цих етапах проведення НС(Р)Д є: наявність законних підстав до проведення певної НС(Р)Д (юридична обґрунтованість НС(Р)Д); наявність фактичних підстав (фактична обґрунтованість НС(Р)Д); додержання процедури отримання дозволу на її проведення [4, с. 132].

У процесі проведення НС(Р)Д прокурор контролює, насамперед, додержання встановлених строків її проведення. У рішенні про проведення НС(Р)Д обов'язково зазначається строк її проведення (ч. 5 ст. 246 КПК України), і він може бути самостійно подовжений прокурором до вісімнадцяти місяців, якщо вона проводиться за його рішенням [5, с. 107]. Крім того, прокурор зобов'язаний не допускати безпідставного обмеження прав і свобод людини впродовж проведення НС(Р)Д [2].

Згідно ч. 3 ст. 246 КПК України прокурор уповноважений припинити чи зовсім заборонити проведення конкретного НС(Р)Д. О. Татаров вважає, що припинити НС(Р)Д можна в тому випадку, коли неможливо надалі здійснювати відповідні заходи (особа, щодо якої проводилося НС(Р)Д, виїхала за кордон; відсутня технічна можливість його проведення), завершилися строки проведення НС(Р)Д, прокурор прийняв рішення про припинення проведення НС(Р)Д, яке здійснювали з суттєвими процесуальними порушеннями [6, с. 73].

Ми підтримуємо думку такого науковця, як А. Коваль, про те, що прокурор є тим представником сторони обвинувачення під час кримінального провадження, який здійснює нагляд за процесуальним та тактичним порядком проведення НС(Р)Д задля забезпечення законності його проведення, захисту й охорони прав і свобод людини, відносно якої проводиться даний захід [2, с. 253].

Отже, з урахуванням викладеного, можливо зробити висновок, що під час реалізації функції нагляду за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, прокурор паралельно здійснює контроль над забезпеченням означеними

органами (оперативними підрозділами) дотримання прав і свобод людини та громадянина при проведенні НС(Р)Д, що озброює останнього широкими процесуальними повноваженнями щодо провадження НС(Р)Д. Тому, як зауважує А. Коваль, «норми закону повинні бути сформульованими настільки чітко й однозначно, щоб унеможливити зловживання з боку будь-якого учасника кримінального процесу» [7, с. 93].

1. Копилов Е.В. Матеріали Всеукраїнської наук.- практи. конференції (м. Дніпро 22 грудня 2021р.) Дніпро: Дніпроп. Держ. ун-т внутр. Справ 2021 – с. 35-43.
2. Коваль А. А. Теоретико-правові та праксеологічні засади забезпечення прав людини при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій: дис. доктора юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2020. 507 с. (дата звернення: 18.10.2022).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012. №4651-VI. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 18.10.2022).
4. Денисенко М., Стрелюк Я. Окремі аспекти організації контролю за проведенням негласних слідчих (розшукових) дій. Національний юридический журнал: теория и практика. 2015. С. 130-135. (дата звернення: 18.10.2022).
5. Шерудило В. О. Процесуальний порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій, пов'язаних з втручанням у приватне спілкування: дис. канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2018. 264 с. (дата звернення: 18.10.2022).
6. Татаров О. Ю. Окремі проблеми при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій. Вісник кримінального судочинства. 2016. № 3. С. 69-77. (дата звернення: 18.10.2022).
7. Коваль А. А. Забезпечення прав людини при провадженні негласних слідчих (розшукових) дій: монографія. Миколаїв: Чорноморський національний університет ім. Петра Могили. 2019. 264 с. (дата звернення: 18.10.2022).

Сивогривова Т.Л.,
аспірант

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО СТАНУ НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ РОЗКРАДАННЮ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ В ПРОЦЕСІ ПРОВЕДЕННЯ БУДІВЕЛЬНИХ РОБІТ

Проблематика взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів під час протидії розкраданню бюджетних коштів в процесі проведення будівельних робіт майже не знайшла свого відображення в наукових працях вчених. Окремі проблеми розглядалися вченими фрагментарно здебільшого в контексті протидії злочинам в бюджетній сфері

або сфері державних закупівель. Деякі питання взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів розглядалися в дослідженнях, присвячених протидії злочинам в будівельній сфері.

В Україні на рівні дисертаційних досліджень окремими питаннями протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення публічних закупівель були предметом досліджень таких вчених, як: Коряк В.В. «Протидія хабарництву у сфері державних закупівель оперативними підрозділами МВС України» (2012 р.); Дараган В.В. «Розкриття викрадань державних коштів при проведенні закупівель товарів та виконанні робіт (послуг) на підприємствах залізничного транспорту» (2012 р.); Сливенко В.Р. «Оперативно-розшукова протидія злочинам у сфері державних закупівель» (2012 р.); Нагачевський С.В. «Оперативно-розшукове виявлення та документування злочинів, вчинення службовими особами у сфері державних закупівель» (2013 р.); Часова Т.О. «Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів ОВС під час протидії злочинам у сфері державних закупівель» (2015 р.); Дараган В.В. «Теоретико-прикладні засади оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель кримінальною поліцією» (2018 р.) – докторська дисертація; Федорчук Ю.В. «Оперативно-розшукова протидія розкраданню бюджетних коштів під час здійснення закупівель медичного обладнання та ліків» (2018 р.).

Що стосується проблем оперативно розшукової протидії злочинам в бюджетній сфері то їх вивчали: Кроленко В.О. «Організаційно-правові засади розроблення, затвердження та виконання державних цільових програм» (2005 р.); Шелехов А.О. «Основи організації і тактики розкриття злочинів у соціально-бюджетній сфері» (2007 р.); Ніщета І.М. «Правові та організаційно-тактичні основи діяльності оперативних підрозділів ДСБЕЗ з протидії злочинам, пов'язаним з порушенням бюджетного законодавства» (2008 р.); Заблоцька О.Ю. «Протидія злочинам у бюджетній сфері підрозділами ДСБЕЗ МВС України» (2009); Антонов Р.К. «Діяльність спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю щодо протидії злочинам у бюджетній сфері» (2011 р.); Василичук В.І. «Оперативно-розшукова профілактика злочинів у бюджетній сфері» (2012 р.) – докторська дисертація; Коломієць О.О. «Протидія підрозділами ДСБЕЗ МВС України розкраданню коштів, що вчинюється на об'єктах бюджетної сфери» (2013 р.); Тарнопольський О.В. «Протидія злочинам оперативними підрозділами ОВС України у сфері спеціального фонду бюджету» (2014 р.); Гейко К.Г. «Виявлення і розслідування злочинів, що вчиняються у сфері функціонування державних цільових фондів» (2015 р.); Вязмікін С.Р. «Агентурно-оперативне забезпечення захисту бюджетних коштів» (2017 р.); Купранець І.М. «Оперативно-розшукова профілактика нецільового використання бюджетних коштів» (2017 р.); Матвієнко В.П. «Взаємодія підрозділів захисту економіки Національної поліції України з іншими суб'єктами протидії злочинам у бюджетній сфері» (2017 р.); Василевич Я.В.

«Оперативно-розшукова протидія привласненню та розтраті бюджетних коштів» (2018 р.).

Окремі роботи авторів були присвячені протидії злочинам у сфері будівництва, зокрема: Михайлова Х.М. «Основи виявлення та розслідування шахрайства, учиненого групою осіб у сфері інвестування будівництва» (2009 р.); Тацієнко В.В. «Основи виявлення та розслідування податкових злочинів, учинених у сфері будівельної діяльності» (2012 р.); Брильов М.О. «Оперативно-розшукова протидія злочинам, пов'язаним з розкраданням бюджетних коштів під час будівництва, ремонту та експлуатації автомобільних доріг» (2017 р.); Кучеренко В.А. «Оперативно-розшукова протидія розкраданню бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням» (2019 р.).

Аналіз вказаних робіт авторів показав, що далеко не в усіх випадках автори у своїх роботах досліджували питання взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів під час протидії вказаним кримінальним правопорушенням.

Зокрема, безпосередньо питанням взаємодії суб'єктів протидії злочинам у бюджетній сфері та сфері публічних закупівель було присвячено лише 2 дисертаційних дослідження, зокрема В.П. Матвієнка та Т.О. Часової.

В.П. Матвієнко у своєму дослідженні на тему «Взаємодія підрозділів захисту економіки Національної поліції України з іншими суб'єктами протидії злочинам у бюджетній сфері» здійснив комплексне наукове дослідження теоретичних, правових та організаційно-тактичних засад взаємодії підрозділів захисту економіки Національної поліції України з іншими суб'єктами протидії злочинам у бюджетній сфері. Автором сформульовано дефініцію взаємодії підрозділів захисту економіки Національної поліції України з іншими суб'єктами протидії злочинам у бюджетній сфері. Запропоновано шляхи удосконалення діяльності суб'єктів фінансового контролю у протидії злочинам у бюджетній сфері в процесі взаємодії з іншими суб'єктами протидії цим злочинам. Поглиблено теорію та практику взаємодії підрозділів захисту економіки Національної поліції України з органами Державного казначейства та Державної аудиторської служби України, розроблено проект Інструкції щодо такої взаємодії. Виокремлено специфіку взаємодії підрозділів захисту економіки з іншими оперативними підрозділами Національної поліції України під час документування злочинів у бюджетній сфері та розроблено алгоритм такої взаємодії. Сформульовано рекомендації, що спрямовані на подальше вдосконалення законодавства та відомчих нормативно-правових актів, які визначають порядок взаємодії під час проведення оперативно-розшукових заходів і негласних слідчих (розшукових) дій у процесі документування злочинів у бюджетній сфері [1].

У дослідженні Т.О. Часової на тему «Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів ОВС під час протидії злочинам у сфері державних закупівель»

авторка здійснила комплексний аналіз правових, теоретичних та організаційно-тактичних засад взаємодії слідчих та оперативних підрозділів ОВС під час протидії злочинам у сфері державних закупівель. Узагальнено існуючі наукові праць з даної проблематики, визначено теоретичні проблеми та надано рекомендації щодо їх вирішення. На підставі вивчення наукових думок та аналізу практичного досвіду вироблено науково обґрунтовані пропозиції з: удосконалення системи організаційно-правового забезпечення взаємодії слідчих та оперативних підрозділів ОВС під час протидії злочинам у сфері державних закупівель; спільної роботи слідчих та оперативних підрозділів ОВС під час виявлення та документування злочинів у сфері державних закупівель; взаємодії слідчих та оперативних підрозділів ОВС під час досудового розслідування вказаних злочинів [2].

Окремі аспекти взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів під час протидії злочинам у сфері державних закупівель розглядалися В.В. Дараганом та В.В. Коряком.

Так, В.В. Дараган в рамках дисертаційного дослідження на тему «Теоретико-прикладні засади оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель кримінальною поліцією» вивчав питання організації взаємодії оперативних та слідчих підрозділів Національної поліції під час оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель.

За результатами аналізу практики організації взаємодії оперативних та слідчих підрозділів Національної поліції під час оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель автор дійшов до висновку, що процес організації такої взаємодії повинен відбуватися за такими напрямками: 1) організація взаємодії на стадії виявлення злочину у сфері державних закупівель; 2) організація взаємодії під час оперативної розробки; 3) організація взаємодії у процесі реалізації матеріалів оперативної розробки; 4) організація взаємодії під час розслідування злочинів у сфері державних закупівель; 5) організація взаємодії у процесі підготовки та проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Крім того автором було визначено основні форми взаємодії оперативних та слідчих підрозділів Національної поліції під час оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель, зокрема: 1) взаємні консультації; 2) інформування про отриману інформацію; 3) спільний аналіз та оцінка матеріалів оперативної розробки та кримінального провадження; 4) розробка плану заходів з реалізації матеріалів оперативно-розшукових справ та розслідування кримінального провадження; 5) спільна участь у проведенні слідчих (розшукових) дій; 6) участь керівників управління оперативної служби та підрозділів оперативно-технічних заходів у нарадах, що проводяться слідчими управліннями, у роботі оперативних штабів з розкриття злочинів, у розробленні планів комплексних і спеціальних операцій та відпрацювань; 6) проведення керівним складом управління оперативної служби та підрозділів оперативно-технічних заходів занять з

особовим складом слідчих підрозділів щодо ефективного використання їх можливостей у протидії злочинності; 7) погодження проведення заходів за місцем та часом, обмін інформацією у процесі виконання конкретних завдань, а також під час проведення інших заходів [3].

В.В. Коряк у своїй роботі на тему «Протидія хабарництву у сфері державних закупівель оперативними підрозділами МВС України» вивчав питання взаємодії оперативних підрозділів з органами досудового слідства та оперативного супроводження кримінальних справ. За результатами дослідження автор виділив наступні форми взаємодії оперативних підрозділів з органами досудового слідства: а) офіційні (процесуальні – передбачені Кримінально-процесуальним кодексом України; офіційні непроцесуальні – передбачені іншими законами й підзаконними нормативно-правовими актами); б) неофіційні (консультації фахівців) [4].

Аналіз інших досліджень показав, що їх автори не приділяли достатньої уваги проблемним питанням взаємодії оперативних підрозділів з органами досудового розслідування.

Враховуючи вище вказане можна дійти до висновку, що на сьогодні існує окремого дослідження потребують проблемні питання взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів під час протидії розкраданню бюджетних коштів в процесі проведення будівельних робіт.

1. Матвієнко В.П. Взаємодія підрозділів захисту економіки Національної поліції України з іншими суб'єктами протидії злочинам у бюджетній сфері: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ: НАВС, 2017. 20 с.

2. Часова Т.О. Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів ОВС під час протидії злочинам у сфері державних закупівель: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків: ХНУВС, 2015. 20 с.

3. Дараган В.В. Теоретико-прикладні засади оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель кримінальною поліцією: Автореф. дис. ... д.ю.н.: 12.00.09. Харків: ХНУВС, 2018. 40 с.

4. Коряк В.В. Протидія хабарництву у сфері державних закупівель оперативними підрозділами МВС України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ: НАВС, 2012. 19 с.

Старостенко О.І.,
аспірант
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА ДІЗНАННЯ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Важливим елементом інституційної спроможності взаємодії підрозділів кримінальної поліції та дізнання під час досудового розслідування є нормативно-правове регулювання цих відносин.

Від ступені і якості нормативної зафіксованості, унормованості та визначеності, у більшості залежить ефективність організації роботи задіяних трудових сил під час розслідування кримінальних проступків.

Вважаючи на те, що інститут дізнання у кримінальному провадженні є новим (впроваджено з 2020 р.), – органічно нормативно-правове забезпечення цієї діяльності є не досконалим, у зв'язку з цим виникає необхідність вивчення практики його застосування у контексті досліджуваної нами тематики.

Тому першочергово виникає потреба окреслення нормативно-правових актів, які врегульовують правовідносини між підрозділами кримінальної поліції та дізнання під час розслідування кримінальних проступків, а також виокремлення питань, що потребують додаткового унормування.

На сьогодні коло нормативно-правових актів, які регулюють це питання не систематизовано, хоча спроби їх класифікації дослідниками здійснювались.

Слушна спроба класифікувати нормативно-правові акти була зроблена у одному із нещодавніх дисертаційних досліджень, присвячених питанням організаційно-правових засад забезпечення функціонування підрозділів дізнання національної поліції України (М. Романов, 2022), в якому зазначається що нормативні основи організаційно-правових засад функціонування підрозділів дізнання НП України охоплюють: 1) Конституцію України, що є базовим, вихідним нормативноправовим документом, який встановлює волю народу щодо нормативного регулювання будь-яких галузей суспільного буття в державі; 2) Кримінальний процесуальний кодекс України, що є фундаментальним нормативно-правовим актом, який встановлює «правила» кримінального процесу як механізму врегулювання кримінальних процесуальних спорів щодо порушення окремими громадянами законодавства України й захисту їхніх прав і свобод; 3) Закон України «Про Національну поліцію» і Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції», які регламентують діяльність дізнавачів, що, одночасно маючи процесуальні права,

повноваження та обов'язки, перебувають у статусі працівників поліції, тому, як й інші, наділені правами, обов'язками, а також виконують певні функції та завдання; 4) Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень», що регламентував діяльність підрозділів дізнання не лише НП України, а й унормував поняття кримінального проступку та основні кримінальні процесуальні процедури щодо його функціонування в системі українського права, а також Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів НП України, у якому закріплено основні засади та принципи, а також механізми й порядки взаємодії в системі підрозділів дізнання, що є логічним організаційним продовженням загаданого вище Закону України [1, с. 105-106].

Погоджуючись із автором щодо окреслених ним нормативно-правових актів, потрібно констатувати їх неповний основний перелік, зокрема щодо взаємодії дізнавачів та підрозділів кримінальної поліції. Відправним питанням під час систематизації (класифікації) нормативно-правових актів у цьому контексті є нормативно визначені обов'язки здійснювати як самостійну роботу з дізнання так і щодо прийняття у цій роботі участі підрозділів, що проводять оперативно-розшукову діяльність.

Так, КПК України визначає, що дізнавач – це службова особа підрозділу дізнання органу Національної поліції, органу безпеки, органу Бюро економічної безпеки України, органу Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, у випадках, установлених цим Кодексом, уповноважена особа іншого підрозділу зазначених органів, які уповноважені в межах компетенції, передбаченої цим Кодексом, здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків (п. 4-1 ч. 1 ст. 3) [2].

Таким чином до системи нормативно-правових актів необхідно включати «Інструкцію з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» від 19.12.2017 № 1044, у якій визначено, що основними завданнями підрозділів ювенальної превенції є здійснення у межах компетенції досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання (абз. 9 п. 1 розділу II) [3].

Акцентуємо увагу, що є ряд процедур, які здійснюються під час досудового розслідування проступків дізнавачами спільно з підрозділами кримінальної, зокрема надання/виконання доручень на проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам (ст. 40-1 КПК України [3], п. 6 розділу V Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України) [4], розшук осіб, які переховуються від слідчого судді, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання за кримінальних проступок.

Таким чином, до системи основних нормативно-правових актів відносяться також ті із них, які врегульовують питання процедури проведення

гласних та негласних слідчих «розшукових» дій, зокрема: Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» [5], Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затверджена наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16 листоп. 2012 р. [6].

Потрібно також додати до основних нормативно-правових актів відомчі інструкції, положення, накази обмеженого доступу, які визначають організаційно-тактичні аспекти проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також розшуку осіб, які переходять від слідчого судді, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання, які врегульовані

1. Романов М. Ю. Організаційно-правові засади забезпечення функціонування підрозділів дізнання національної поліції України : дис. ... доктора філософії: 081 Право / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2022. 264 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 21.21.2022).

3. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ М-ва внутр. справ від 19 груд. 2017 р. № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18> (дата звернення: 30.10.2022).

4. Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : наказ МВС України від 20 трав. 2020 р. № 405. *Офіційний вісник України*. 2020. № 46. Ст. 1481.

5. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення: 01.09.2020).

6. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16 листоп. 2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5 (дата звернення: 12.11.2022).

Степанов І.К.,
аспірант
Харківського національного
університету внутрішніх справ

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ОПЕРАТИВНОГО СУПРОВОДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ ЩОДО ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Злочини у сфері публічних закупівель характеризуються високим рівнем їх підготовки до їх вчинення з метою надання таким діям вигляду законних операцій. Крім того, після того як правоохоронні органи все ж таки знайшли в діях зловмисників ознаки окремого злочину, злочинці починають здійснювати активну протидію розслідуванню, а також здійснюють заходи, спрямовані на приховування набутих злочинним шляхом коштів та інших матеріальних цінностей. Усе це зумовлює складність розслідування таких злочинів [1].

За таких умов, як показує практика, оперативно супроводження кримінального провадження є фактично єдиною формою діяльності, яка дозволяє зробити можливим успішне розслідування злочинів у сфері державних закупівель.

Проблематика оперативно супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель майже не знайшла свого відображення в наукових працях вчених. Окремі проблеми розглядалися вченими фрагментарно здебільшого в контексті оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель.

Зокрема, окремі проблемні питання оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері публічних закупівель були предметом досліджень таких вчених, як: Коряк В.В. «Протидія хабарництву у сфері державних закупівель оперативними підрозділами МВС України» (2012 р.); Дараган В.В. «Розкриття викрадань державних коштів при проведенні закупівель товарів та виконанні робіт (послуг) на підприємствах залізничного транспорту» (2012 р.); Сливенко В.Р. «Оперативно-розшукова протидія злочинам у сфері державних закупівель» (2012 р.); Нагачевський С.В. «Оперативно-розшукове виявлення та документування злочинів, вчинення службовими особами у сфері державних закупівель» (2013 р.); Часова Т.О. «Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів ОВС під час протидії злочинам у сфері державних закупівель» (2015 р.); Брильов М.О. «Оперативно-розшукова протидія злочинам, пов'язаним з розкраданням бюджетних коштів під час будівництва, ремонту та експлуатації автомобільних доріг» (2017 р.); Дараган В.В. «Теоретико-прикладні засади оперативно-розшукової протидії злочинам

у сфері державних закупівель кримінальною поліцією» (2018 р.) – докторська дисертація; Федорчук Ю.В. «Оперативно-розшукова протидія розкраданню бюджетних коштів під час здійснення закупівель медичного обладнання та ліків» (2018 р.); Кучеренко В.А. «Оперативно-розшукова протидія розкраданню бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням» (2019 р.).

Крім того, ряд вчених вивчали проблеми оперативного супроводження кримінальних проваджень, зокрема: Берлач А.І. «Фінансові відносини у сільському господарстві України та їх оперативно-розшукове супроводження» (2002 р.); Коніжай Р.О. «Оперативне супроводження банківського кредитування» (2005 р.); Бурак М.В. «Оперативно-розшукове супроводження кримінальної справи у досудовому провадженні» (2010 р.); Темніков О.В. «Реалізація функції оперативно-розшукового супроводження досудового слідства в контексті європейських правових стандартів» (2011 р.); Єспринцев П.С. «Оперативно-розшукове супроводження кримінального провадження по злочинам економічної спрямованості» (2013 р.).

Проте, незважаючи на широкий спектр змістовних наукових праць із зазначеної проблематики, слід констатувати, що за межами цих та інших досліджень залишилися питання оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель.

Метою дослідження пропонується визначити розробку науково-обґрунтованих пропозицій і рекомендацій з удосконалення правових, організаційних і методичних засад оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель.

Для досягнення поставленої мети, на нашу думку, доцільно буде вирішити такі основні завдання:

- на підставі узагальнення існуючих наукових праць з даної проблематики визначити теоретичні проблеми та надати рекомендації щодо їх вирішення;
- встановити рівень інституційної спроможності оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель;
- виробити науково обґрунтовані пропозиції з удосконалення системи правового забезпечення оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель;
- розкрити організаційні засади взаємодії оперативних та слідчих підрозділів під час оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель;
- розробити науково-обґрунтовані рекомендації щодо організації планування заходів з оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель;
- запропонувати організаційну модель роботи з негласними позаштатними працівниками під час оперативного супроводження

кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель;

- розробити організаційно-тактичну модель проведення заходів оперативного (ініціативного) пошуку під час оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель;

- визначити основні проблеми організації виконання доручень на проведення слідчих (розшукових) дій під час оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель;

- розробити організаційну модель проведення заходів щодо забезпечення відшкодування завданої злочинними діями збитків під час оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель.

Об'єктом дослідження повинні виступати суспільні відносини, що виникають у процесі діяльності працівників кримінальної поліції щодо протидії кримінальним правопорушенням у сфері публічних закупівель.

Предметом дослідження – оперативне супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель.

Для досягнення об'єктивності результатів дослідження доцільно застосовувати як загальнонаукові, так і спеціально-наукові методи пізнання.

Зокрема серед загальнонаукових методів дослідження доцільно використовувати: аналіз, синтез, класифікація, експеримент, абстрагування, індукція, дедукція, аналогія, порівняння, моделювання, системний метод та інші.

Серед спеціальних методів дослідження доцільно використовувати: метод експертних оцінок, формально-юридичний метод, порівняльно-правовий метод та інші.

Наукова новизна одержаних результатів полягатиме у тому, що вперше, буде проведено комплексне монографічне дослідження основних правових, організаційних і методичних засад організації оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель. За результатами узагальнення наукових поглядів та оцінок практики будуть сформульовані теоретичні положення та визначено пропозиції з підвищення ефективності організації оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель.

Дослідження відповідає проблематиці практики, її положення зможуть бути застосовані для вдосконалення теоретичних, правових, організаційних та інших засад оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель. Сформульовані в дисертаційному дослідженні положення, висновки, пропозиції і рекомендації зможуть слугувати підґрунтям для підвищення ефективності оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель.

Визначені нами вище мета та задачі дослідження дають змогу

визначити його основні напрями дослідження:

Теоретико-правові засади оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель;

Організація оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель;

Організація та тактика проведення заходів з оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель.

Визначені нами напрями вказаного наукового дослідження дозволять вирішити існуючі теоретичні та прикладні проблемні питання оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель.

1. Дараган В.В. Оперативно-розшукова протидія злочинам у сфері державних закупівель: проблеми теорії та практики: монограф. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 352 с.

Сур І.С.,

ад'юнкт

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ НЕГЛАСНИХ ПОЗАШТАТНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Інформація являється незамінним джерелом знань в усіх сферах життєдіяльності людини. Проте, витік інформації є невідворотним процесом, який може негативно впливати на діяльність підприємств, установ, організацій, у нашому випадку оперативних підрозділів Національної поліції України, яка може бути із грифом секретності. Інформація, отримана від негласних позаштатних працівників відіграє велике значення та має бути використана для розкриття кримінальних правопорушень, розшуку осіб, які переховуються від органів дізнання, слідства, слідчого судді та суду, а також безвісно зниклих осіб.

Досліджували проблеми забезпечення інформаційної безпеки та протидії інформаційній злочинності такі науковці, як Бабець І.Г., Волошина Н.М., Кормич Б.А., Ліпкан В.А., Митко А.М., Олійник О.В., Северина С.В., Суббот А.І., Торяник В.М., Фурашев В.М., Шемчук В.В. та ін..

У ст. 17 Конституції України зазначено: «Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та

інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу» [1].

Термін інформація походить від латинського information і перекладається буквально: уявлення, відомості, роз'яснення, виклад.

Волошина Н.М., виходячи із вивчення наукових підходів та законодавчих актів України, пропонує визначити інформацію як документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі [2, с. 54].

Ми пропонуємо під інформацією розуміти відомості відкритого характеру чи із грифом секретності, про певні події, в нашому випадку оперативні напрацювання, факти, тощо, які несуть ознайомчий характер, або є необхідними для опрацювання (обробки) органами державної влади, зокрема оперативними підрозділами Національної поліції України.

Так, Северина С.В. трактує інформаційну безпеку як стан захищеності встановлених законодавством норм та параметрів інформаційних процесів та відносин, що забезпечує необхідні умови існування держави, людини та суспільства як суб'єктів цих процесів та відносин [3, с. 157].

Специфіка діяльності оперативних підрозділів за сучасних умов, а також неординарність завдань, виконання яких покладають на ці органи, обумовлюють особливі вимоги до їхнього інформаційного забезпечення і системи захисту інформації. Інформаційна безпека правоохоронних органів відображає стан захищеності прав та інтересів держави, суспільства, окремих фізичних і юридичних осіб, що стосуються збирання, обробки, зберігання, поширення інформації та доступу до неї. Однак, захист інформації не належить до основних функцій правоохоронних органів України, тому їхню діяльність не сконцентровано на забезпеченні власної інформаційної безпеки [4, с. 21].

Негласні позаштатні працівники є джерелом отримання оперативно-значущої інформації в оперативно-розшуковій діяльності. Інформація, отримана оперативними підрозділами від негласних позаштатних працівників може стосуватись злочинів, які готуються, вже вчинені, осіб, які переховуються від виконання покарання, суду, органу досудового розслідування та у будь-якому випадку не може бути розголошена стороннім особам. Здебільшого отримана інформація являється інформацією з обмеженим доступом. Саме оперативні підрозділи Національної поліції України є суб'єктами, які повинні охороняти надану їм оперативну інформацію. Хоча, в даному питанні вся відповідальність не може покладатися лише на оперативного працівника

При підборі кандидатів у негласні позаштатні працівники, особливо для забезпечення збереження інформації, велике значення має:

- особливі якості особи, яку підбирають у негласні працівники;
- основна мета співробітництва (бажання допомагати оперативним

підрозділам, матеріальна зацікавленість, свій інтерес, що не завжди може збігатися з інтересами співробітників кримінальної поліції);

- моральна готовність особи надавати інформацію оперативному підрозділу тощо.

Відповідно до ст. 21 Закону України «Про Інформацію», інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова інформація [5].

Дослідивши визначення поняття «інформація», «інформаційна безпека», «інформаційна безпека правоохоронних органів», можна надати таке визначення поняття «забезпечення інформаційної безпеки отриманої в процесі негласного співробітництва» – це діяльність оперативних підрозділів Національної поліції України, яка спрямована на забезпечення збереження секретної інформації, отриманої оперативним шляхом, та у будь-якому випадку не підлягає витоку.

Підсумовуючи вищевказане можна зазначити, що інформація являється незамінним джерелом знань, яке осягає всі сфери людської життєдіяльності. Багато науковців цікавляться та присвячують свої роботи питанню захисту інформації. В оперативно-розшуковій діяльності інформація, яку надають негласні позаштатні працівники може слугувати розкриттю тяжких та особливо тяжких злочинів та являється інформацією з обмеженим доступом. Основним суб'єктом захисту оперативної інформації являються оперативні підрозділи Національної поліції України.

1. Конституція України : Закон від 28.06.1996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>;

2. Волошина Н. М. Поняття "безпека інформації" та "інформаційна безпека" в сучасному науковому просторі / Н. М. Волошина // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. – 2010. – № 2. – С. 53-56. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sitsbo_2010_2_14;

3. Северина С. В. Інформаційна безпека та методи захисту інформації / С. В. Северина // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2016. – № 1. – С. 155-161. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_eco_2016_1_21;

4. Суббот А.І. Інформаційна безпека діяльності працівників правоохоронних органів / А. І. Суббот // Віче. – 2014. – № 22. – С. 19-22. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2014_22_6;

5. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 [Електронний ресурс].–Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.

Телійчук В.Г.,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник, доцент,
доцент кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО ЗНАЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ СИТУАЦІЇ У ПРИЙНЯТТІ ПРАЦІВНИКАМИ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ОПЕРАТИВНО-ТАКТИЧНОГО РІШЕННЯ

Зростання рівня організованості і професіоналізму злочинності, її технічна озброєність, вироблення і зміцнення імунітету злочинного середовища від традиційних засобів і заходів оперативно-розшукової діяльності, розгалужені корупційні зв'язки сприяють перетворенню злочинних груп у високо організовані об'єкти, які мають розвинену інфраструктуру. [1, с.184].

Злочинність – явище цілісне і всі його ознаки взаємозалежні між собою. Це явище суспільного життя, яке постійно пов'язане із розвитком суспільства і виявляється в соціальних відносинах у різних формах. Сутність злочинності як соціально-правового явища тісно пов'язана з природою і змістовним характером суспільних відносин, а також з тією соціальною категорією, яка вказує на її правовий характер у відповідних законах. Саме тому на сучасному етапі розвитку суспільства однією з основних внутрішніх функцій держави є, як відомо, запобігання злочинності та боротьба з нею. Від належного виконання цієї функції значною мірою залежить не тільки стан правопорядку в країні, а й інші показники, що характеризують якість життя населення, а саме: стан безпеки і захищеності індивіда, рівень корумпованості управлінського апарату, прозорість політичних, економічних та соціальних процесів тощо. Відповідно ефективність здійснення державою функції щодо боротьби зі злочинністю багато в чому визначає ефективність функціонування державної влади взагалі. Саме тому держава повинна приділяти значну увагу реалізації цієї надважливої функції [2].

Як свідчать теорія та практика оперативно-розшукової діяльності, прийняттю працівниками оперативних підрозділів оперативно-тактичного рішення передують належний аналіз та оцінка конкретної оперативно-розшукової ситуації. Саме особливостями сприйняття ситуації зумовлені вибір тактичних прийомів, прийняття рішень, визначено вчинки й поведінку працівника оперативного підрозділу, що здійснює оперативно-розшукові заходи [3].

Оперативно-розшукова ситуація, як тактична категорія включає в себе сукупність факторів, які характеризують хід стану, стан процесу проведення оперативно-розшукових заходів і тих умов у яких вони проходять. Є.О. Дідоренко, І.П. Козаченко та інші визначають, що оперативно-розшукова ситуація посідає центральне місце у структурі тактики, оскільки прийоми тактики, використані в ОРД, застосовуються з обов'язковим урахуванням існуючої реальності, відповідних умов, що склалися або штучно створені саме умови в яких діє оперативний підрозділ і застосовує тактичні прийоми, засоби, методи визначають суть оперативно-розшукової ситуації [4].

На наш погляд, В.А. Лукашов досить влучно зазначив, що оперативно-розшукова тактика вивчає закономірності злочинної діяльності, особливості характеру злочинців, тактико-технічні можливості оперативно-розшукових засобів і методів, інформаційні, організаційні, матеріально-технічні та інші фактори оперативної обстановки. Необхідно звернути увагу, що ці об'єкти оперативно-розшукової тактики притаманні кожній оперативно-тактичній ситуації. На практиці це використовується оперативними підрозділами Національної поліції України під час підготовки та проведення таких тактичних заходів, як оперативна комбінація. Як елемент оперативно-розшукової тактики вона є комплексом дій, об'єднаних єдиним задумом, легендою та спрямованих на вирішення конкретного завдання щодо виявлення, запобігання або розкриття злочину. Вона характеризується складністю задуму, багатоетапністю дій, наявністю однієї або декількох легенд, складною системою тактичних прийомів використання оперативно-розшукових засобів і методів для виконання конкретного оперативно-тактичного завдання. До того ж оперативній комбінації об'єктивно властива ситуаційність. Розглядаючи розмаїття можливих оперативно-розшукових ситуацій та завдань, вирішуваних за допомогою їх проведення, вважаємо, що тут доцільно навести класифікацію, запропоновану В.Г. Самойлович. Він поділяє оперативно-розшукові ситуації: за часом виникнення – на початкову, проміжну та кінцеву; за можливостями досягнення бажаного результату – на сприятливу або несприятливу; за характером і ступенем протистояння – на безконфліктну й конфліктну (двосторонню чи багатосторонню, а також суворого чи помірною суперництва); за ступенем повторюваності в практиці – на типову і специфічну [5].

Оперативно-розшукова тактика як складова частина оперативно-розшукової діяльності, у свою чергу, складається з елементів: оперативно-розшукова ситуація; оперативно-тактичне моделювання; оперативна комбінація. До елементів оперативно-розшукової ситуації, зазвичай, відносять оперативно-тактичну характеристику під час певної кримінальної або криміногенної події; характеристику умов, у яких знаходить свій вияв певна подія; характеристику реальних можливостей працівника оперативного підрозділу (або оперативного підрозділу) щодо вжиття необхідних заходів з метою вирішення поставленого завдання. Таким чином, вивчення

оперативно-розшукової ситуації – це пізнавальна діяльність, що пов’язана зі складним діалектичним процесом пізнання кримінальної події та проходить суперечливий шлях від знання дрібних приватних фактів до пізнання всіх сторін досліджуваної ситуації. У результаті з’ясовуються всі необхідні обставини об’єктивної дійсності на момент виявлення кримінальної події. Оцінка фактичних даних при вивченні оперативно-розшукової ситуації дозволяє визначити подальші шляхи проведення оперативно-розшукового заходу й конкретні тактичні прийоми їх здійснення. У процесі аналізу фактичні дані, отримані в результаті проведення оперативно-розшукових заходів, під час зіставлення з іншими дають підставу для вірної оцінки не тільки наявних відомостей, але й усієї оперативно-розшукової ситуації. Отже, оцінка фактичних даних у процесі вивчення оперативно-розшукової ситуації є розумовою діяльністю працівників оперативних підрозділів, що полягає в поясненні, тлумаченні фактів для встановлення ступеня їх відношення до певної кримінальної події [6, с. 8-9].

1. Телійчук В. Г. Кримінально-процесуальне та оперативно-розшукове законодавство щодо протидії торгівлі людьми: проблемні аспекти застосування. Державна політика щодо протидії торгівлі людьми: Україна та світ: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (8 жовтня 2021 року) / упор. Г. Я. Савчин, У. О. Цмоць. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С.184-187. URL: <https://www1.lvduvs.edu.ua/uk/library/materialy-naukovykh-konferentsii.html>.

2. Подковенко Т. Протидія злочинності: аксіологічний аспект. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. Вип. 1. С. 32-39. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/38477>.

3. Павленко С.О. Сутність та зміст оперативно-розшукової ситуації. URL: <https://forumprava.pp.ua/files/042-063-2018-4----Pavlenko--7-.pdf>.

4. Бірюков Г.М. Сутність та поняття оперативно-розшукової ситуації як елемента оперативно-розшукової тактики. URL: http://www.rusnauka.com/PNR_2006/Pravo/11_birjukov.doc.htm.

5. Меживой О. В. Оперативно-розшукова ситуація як підстава для вибору та застосування оперативної комбінації. URL: https://www1.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/library/visnyky/nvsvy/02_2010/movzok.pdf.

6. Оперативно-розшукова тактика: навч.-метод. посіб. / Р. В. Мукоїда, А. О. Шелехов, С. В. Албул, В. Б. Любчик ; за заг. ред. С. В. Кузніченка. Одеса: ОДУВС, 2013. 206 с.

Христов О.Л.

кандидат юридичних наук, доцент
докторант
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Ефективність застосування засобів і методів оперативно-розшукової діяльності залежить від того, наскільки раціонально і продумано вони використовуються оперативними підрозділами ОВС. Практика боротьби з правопорушеннями і злочинністю свідчить, що позитивні результати в попередженні, розкритті злочинів, розшуку злочинців і безвісти зниклих осіб можливі лише за умови правильної організації повсякденної діяльності оперативних підрозділів [1].

Для організації будь-якої діяльності треба володіти: знанням кінцевої мети діяльності і можливих проміжних завдань на різних етапах; умінням застосовувати методи, засоби, які забезпечують досягнення визначеної мети [2, с. 213].

Відтак ефективність використання громадськості підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності залежить від рівня організації цього процесу у різних формах здійснення цієї діяльності: оперативно-розшукового провадження, кримінального провадження.

У юридичній літературі під організацією оперативно-розшукової діяльності мається на увазі найбільш доцільна за даних умов система використання наявних сил, засобів і методів оперативно-розшукової діяльності в боротьбі з правопорушеннями і злочинністю [1].

В той же час під організацією розслідування розуміють процес його упорядкування і оптимізації шляхом визначення і конкретизації його мети, сил, засобів і планування їх використання, створення необхідних умов для успішного і якісного проведення гласних та негласних слідчих (розшукових) дій, розшукових та інших заходів, забезпечення їх необхідними силами і засобами [2, с. 213] або узгоджені та врегульовані дії суб'єктів досудового розслідування і взаємодіючих з ними органів та осіб для ефективного розслідування та попередження кримінальних правопорушень [3, с. 396].

Організація діяльності за своєю сутністю є розумовою, вольовою діяльністю суб'єктів розслідування. Організувати будь-яку діяльність, в тому числі і розслідування – це належним чином підготувати її, налагодити, визначити засоби й методи, упорядкувати [3, с. 396].

Головною різницею організації використання громадськості

підрозділами кримінальної поліції у різних видах проваджень, на нашу думку є керуюча роль суб'єктів цих проваджень та завдання які вирішуються. Якщо під час здійснення оперативно-розшукової діяльності суб'єктом є працівник підрозділу кримінальної поліції та керівники відповідних ланок, то під час досудового розслідування кримінальних проваджень ця роль у значимій частці належить слідчому (дознавачу), прокурору та їх керівникам.

З цього приводу М. Л. Грібов зазначає, що не можна не враховувати обставини, які істотно відрізняють організацію ОРД та досудового розслідування. По-перше, це наявність різних форм ОРД, що у теорії отримали назви «оперативна профілактика», «оперативний пошук», «оперативна розробка» (інколи виокремлюють таку форму як «оперативне супроводження кримінального судочинства»). У межах кожної з цих форм може проводитись комплекс заходів, що відбивається у провадженні за справою окремої категорії та потребує відповідної організації. У той же час, усі СРД та НСРД здійснюють лише під час досудового розслідування та в межах кримінального провадження. По-друге, суб'єктами організації досудового розслідування є лише слідчий та прокурор (як процесуальний керівник). Оперативні підрозділи, виконуючи їх доручення, можуть виступати лише як організатори конкретних СРД та НСРД. По-третє, існують оперативні підрозділи, які діють винятково на засадах конспірації та спеціалізуються на проведенні окремих ОРЗ та НСРД [4, с. 28].

Організація оперативно-розшукової діяльності здійснюється в умовах конспірації форм і методів, до яких вдаються оперативні працівники з метою отримання інформації по виявленню, попередженню, розкриттю і розслідуванню злочинів, що носять таємний характер [5, с. 73.].

Завданнями організації розслідування кримінальних правопорушень є: забезпечення узгодженості, упорядкованості та цілеспрямованості дій органів і осіб під час вирішення поставлених перед ними завдань; забезпечення швидкого, повного і неупередженого розслідування кримінальних правопорушень [3, с. 396].

Ми погоджуємося із М. Л. Грібовим, що на сьогодні комплексний підхід до розуміння поняття організація діяльності підрозділів кримінальної поліції та її змісту повинна враховувати певні рівні і передбачати такі елементи: організація проведення конкретного ОРЗ або певної НСРД; організація проведення комплексу ОРЗ в межах оперативної профілактики, оперативного пошуку, оперативної розробки, а також комплексу НСРД в межах кримінального провадження; організація роботи спеціалізованого негласного підрозділу з одночасного виконання різних завдань і доручень на проведення ОРЗ та (або) НСРД; організація роботи конкретного оперативного підрозділу з проведення ОРД (зараховуючи організацію роботи з негласним апаратом, організацію оперативного обслуговування певних об'єктів і галузей, організацію аналітичної роботи) та виконання доручень слідчого, прокурора на проведення НСРД; організація роботи системи

оперативних підрозділів одного правоохоронного органу; організація роботи системи оперативних підрозділів усіх правоохоронних органів [4, с. 28].

Водночас у системі організації протидії злочинності визначають два види взаємодії: 1) внутрішню – яка будується на основі тісної співпраці з іншими службами ОВС; 2) зовнішню – тобто координацію дій із державними правоохоронними органами та органами влади і управління, громадськими організаціями, трудовими колективами [6, с. 89.].

Водночас організація використання громадськості підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності залежить від завдань, які виконуються цими підрозділами. Відповідно до основних напрямів діяльності оперативних підрозділів залучення осіб до оперативно-розшукових завдань здійснюється з метою: попередження кримінальних правопорушень, їх профілактики, виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню злочинів; виявлення та запобігання кримінальних правопорушень; встановлення даних, що мають значення у кримінальному провадженні; розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду та ухиляються від відбування кримінального покарання; розшуку осіб, зниклих безвісті; добування інформації щодо подій або діяльності осіб, яка становить загрозу державній, військовій, економічній або екологічній безпеці України та ін. [7, с. 170].

Організація запобіжної діяльності підрозділами карного розшуку складається з наступних елементів: вивчення, аналіз та оцінка оперативної обстановки; планування запобіжної діяльності підрозділами карного розшуку; розстановка сил та засобів запобіжної діяльності підрозділами карного розшуку; організація взаємодії у процесі запобіжної діяльності підрозділами карного розшуку; контроль за діяльністю підрозділів карного розшуку щодо запобігання злочинам [6, с. 46-47.].

Між тим, у роботі оперативних підрозділів існує оптимальне поєднання їх спеціалізації відповідно до яких їх діяльність здійснюється за такими принципами: 1. Організаційно-управлінський принцип полягає у взаємодії працівників, які виконують завдання за різними напрямками боротьби зі злочинністю під керівництвом начальника підрозділу та на основі науково обґрунтованої організації управління, єдиноначальності та колегіальності. 2. Лінійний принцип передбачає ґрунтовне вивчення основних ділянок роботи підрозділів карного розшуку з метою організації боротьби з окремими видами злочинних посягань або поширеними злочинами. 3. Оперативно-територіальний принцип передбачає оперативне обслуговування та організацію розкриття і виявлення злочинів на певних закріплених за підрозділами карного розшуку територіях, дільницях, зонах [8].

Таким чином організації використання громадськості підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності підпорядкована основним принципам, функціям, формам діяльності цих підрозділів, що в свою чергу обумовлює специфіку дослідження цього питання у різних площинах.

1. Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ: Загальна частина : підручник / Е. О. Дідоренко та ін. Луганськ : РВВ ЛІВС, 1999. Т.1. 390 с.
2. Лук'янчиков Б. Є., Лук'янчиков Є. Д., Петряєв С. Ю. Криміналістика : навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. в двох частинах. Частина II : Криміналістична тактика. Методика розслідування. Київ : Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського. 2017. 474 с.
3. Криміналістика : підручник / [В. В. Пяковський, Ю. М. Чорноус, А. В. Самодін та ін.] ; за заг. ред. В. В. Пяковського. – 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 752 с.
4. Грібов М. Л. Організація діяльності оперативних підрозділів: питання юридичного унормування. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 3. С. 26-31.
5. Бандурка О. М. Оперативно-розшукова діяльність. Частина I : підручник Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 336 с.
6. Кириченко О. В., Шевченко О. А. Карний розшук як суб'єкт запобігання злочинам в Україні : монографія. Дніпропетровськ : ДДУВС, 2013. 136 с.
7. Подобний О. О. Оперативно-розшукова діяльність у виявленні та розслідуванні злочинів: теорія, історія і сучасна практика : навч.-метод. посіб.. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 258 с.
8. Про затвердження Положення про Департамент карного розшуку Міністерства внутрішніх справ України : наказ М-ва внутр. справ України від 11.06.2015 р. № 687.

Цуканов В.Ю.

а'дюнкт

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ОПЕРАТИВНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ СФЕРИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Процеси, що відбуваються у сфері публічних закупівель далеко не завжди відбуваються в правовому полі, деякі посадові особи розпорядників державних (бюджетних) коштів використовують зазначені економічні процеси в свою користь шляхом вчинення дій, спрямованих на розкрадання державних (бюджетних) коштів, виділених на здійснення публічних закупівель. Така діяльність спричиняє за собою й інші протиправні діяння, як правило, пов'язані з бюджетною сферою або сферою службової діяльності. Гарантією успішної протидії розкраданням державних коштів, виділених на здійснення публічних закупівель, в умовах ринкових відносин, є ефективна організація оперативного обслуговування сфери публічних закупівель працівниками підрозділів кримінальної поліції [1].

Нормативні акти МВС України не містять положень, що чітко визначають змістову сутність цього оперативного-розшукового інституту, його

мету, завдання та місце в системі діяльності оперативно-розшукових підрозділів щодо протидії злочинності, а це в свою чергу впливає на практику її здійснення, яка здебільшого залежить від суб'єктивного ставлення до неї як рядових працівників, так і керівників оперативних підрозділів [2, с. 75].

Проблематика організації оперативно-розшукування кримінальною поліцією сфери публічних закупівель майже не знайшла свого відображення в наукових працях вчених. Окремі проблеми розглядалися вченими фрагментарно здебільшого в контексті оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель.

Зокрема, окремі проблемні питання оперативно-розшукової протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення публічних закупівель були предметом досліджень таких вчених, як: Коряк В.В. «Протидія хабарництву у сфері державних закупівель оперативними підрозділами МВС України» (2012 р.); Дараган В.В. «Розкриття викрадань державних коштів при проведенні закупівель товарів та виконанні робіт (послуг) на підприємствах залізничного транспорту» (2012 р.); Сливенко В.Р. «Оперативно-розшукова протидія злочинам у сфері державних закупівель» (2012 р.); Нагачевський С.В. «Оперативно-розшукове виявлення та документування злочинів, вчинення службовими особами у сфері державних закупівель» (2013 р.); Часова Т.О. «Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів ОВС під час протидії злочинам у сфері державних закупівель» (2015 р.); Брильов М.О. «Оперативно-розшукова протидія злочинам, пов'язаним з розкраданням бюджетних коштів під час будівництва, ремонту та експлуатації автомобільних доріг» (2017 р.); Дараган В.В. «Теоретико-прикладні засади оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель кримінальною поліцією» (2018 р.) – докторська дисертація; Федорчук Ю.В. «Оперативно-розшукова протидія розкраданню бюджетних коштів під час здійснення закупівель медичного обладнання та ліків» (2018 р.); Кучеренко В.А. «Оперативно-розшукова протидія розкраданню бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням» (2019 р.).

Крім того, ряд вчених вивчали проблеми оперативно-розшукування кримінальною поліцією окремих сфер економіки, зокрема: Федчак І.А. «Організаційно-тактичні основи оперативно-розшукування об'єктів (галузей) економіки підрозділами ДСБЕЗ МВС України» (2009 р.); Волков Д.В. «Оперативне обслуговування підрозділами ОВС вищих навчальних закладів України» (2010 р.); Жицький Є.О. «Оперативне обслуговування об'єктів, які надають інформаційні послуги з використанням Інтернету» (2015 р.).

Проте, незважаючи на широкий спектр змістовних наукових праць із зазначеної проблематики, слід констатувати, що за межами цих та інших досліджень залишилися питання організації оперативно-розшукування

кримінальною поліцією сфери публічних закупівель.

Метою дослідження пропонується визначити розробку науково-обґрунтованих пропозицій і рекомендацій з удосконалення правових, організаційних і методичних засад оперативного обслуговування кримінальною поліцією сфери публічних закупівель.

Для досягнення поставленої мети, на нашу думку, доцільно буде вирішити такі основні завдання:

- на підставі узагальнення існуючих наукових праць з даної проблематики визначити теоретичні проблеми та надати рекомендації щодо їх вирішення;

- встановити рівень інституційної спроможності оперативного обслуговування кримінальною поліцією сфери публічних закупівель;

- виробити науково обґрунтовані пропозиції з удосконалення системи правового забезпечення оперативного обслуговування кримінальною поліцією сфери публічних закупівель;

- розкрити організаційні засади здійснення початкового аналізу оперативної обстановки у сфері публічних закупівель;

- розробити науково-обґрунтовані рекомендації щодо планування заходів по оперативному обслуговуванню кримінальною поліцією сфери публічних закупівель;

- розглянути організаційні засади розстановки сил підрозділів кримінальної поліції під час оперативного обслуговування сфери публічних закупівель;

- запропонувати організаційну модель збору та оновлення інформації про стан оперативної обстановки у сфері публічних закупівель;

- визначити основні проблеми організації використання негласних позаштатних працівників в процесі оперативного обслуговування кримінальною поліцією сфери публічних закупівель;

- розробити модель здійснення заходів оперативно-розшукової превенції в процесі оперативного обслуговування кримінальною поліцією сфери публічних закупівель.

Об'єктом дослідження повинні виступати суспільні відносини, що виникають у процесі діяльності працівників кримінальної поліції щодо протидії кримінальним правопорушенням у сфері публічних закупівель.

Предметом дослідження – організація оперативного обслуговування кримінальною поліцією сфери публічних закупівель.

Для досягнення об'єктивності результатів дослідження пропонується використовувати як загальнонаукові, так і спеціально-наукові методи пізнання: історичний, порівняльно-правовий, соціологічний, статистичний та метод моделювання і контент аналізу та інші.

Наукова новизна одержаних результатів полягатиме у тому, що вперше, буде проведено комплексне монографічне дослідження основних правових, організаційних і методичних засад організації оперативного

обслуговування кримінальною поліцією сфери публічних закупівель. За результатами узагальнення наукових поглядів та оцінок практики будуть сформульовані теоретичні положення та визначено пропозиції з підвищення ефективності організації оперативного обслуговування кримінальною поліцією сфери публічних закупівель.

Дослідження відповідає проблематиці практики, його положення зможуть бути застосовані для вдосконалення теоретичних, правових, організаційних та інших засад оперативного обслуговування кримінальною поліцією сфери публічних закупівель. Сформульовані в дисертаційному дослідженні положення, висновки, пропозиції і рекомендації зможуть слугувати підґрунтям для підвищення ефективності оперативного обслуговування кримінальною поліцією сфери публічних закупівель.

Визначені нами вище мета та задачі дослідження дають змогу визначити його основні напрями дослідження:

1. Теоретико-правові засади оперативного обслуговування кримінальною поліцією сфери публічних закупівель;
2. Організація початкового етапу оперативного обслуговування кримінальною поліцією сфери публічних закупівель;
3. Особливості здійснення заходів з оперативного обслуговування кримінальною поліцією сфери публічних закупівель.

Визначені нами напрями вказаного наукового дослідження дозволять вирішити існуючі теоретичні та прикладні проблемні питання організації оперативного обслуговування кримінальною поліцією сфери публічних закупівель.

1. Дараган В.В. Оперативно-розшукова протидія злочинам у сфері державних закупівель: проблеми теорії та практики: монограф. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 352 с.

2. Кучеренко В.А. Особливості оперативного обслуговування будівельної сфери підрозділами Департаменту захисту економіки Національної поліції. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2016. Спеціальний випуск (№ 83). С. 75-82.

Чаплинський К.О.,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧИХ ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Ефективність будь-якої діяльності залежить від якості виконання відповідних заходів. Розслідування кримінальних правопорушень не є виключенням, адже під час цього процесу можуть бути залучені як співробітники підрозділів правоохоронних органів України, так і працівники державних, приватних і громадських підприємств, установ та організацій. Своєчасна й узгоджена взаємодія наведених структур надає можливість працівникам слідчих підрозділів максимально швидко й ефективно здійснювати кримінальне провадження.

В цілому, взаємодія слідчого і працівників оперативних підрозділів Національної поліції реалізується у різних формах. Так, взаємодія має кримінально-процесуальні та організаційні риси, і якщо в окремих випадках можуть проводитися сумісні узгоджені дії за участю працівників оперативних підрозділів у проведенні першочергових слідчих (розшукових) дій, і це буде спільною діяльністю слідчого й оперативного працівника, то участь слідчого у проведенні оперативних заходів виключена.

До основних підстав взаємодії оперативних і слідчих підрозділів можна віднести такі: а) однакова юридична сила процесуальних актів слідчого та працівників оперативних підрозділів Національної поліції; б) спільність мети й завдань оперативних працівників і слідчого, адже при об'єднанні зусиль органи досудового розслідування й оперативні підрозділи зможуть ефективно виконати свої задачі; в) необхідність використання можливостей оперативного підрозділу та слідчого. Так, слідчий відповідно до ст. 40 КПК України може проводити слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії, а оперативний підрозділ, відповідно до ст. 41 КПК України, може здійснювати негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні виключно за письмовим дорученням слідчого, прокурора.

Під формами взаємодії слід розуміти організаційні прийоми та методи, способи й порядок зв'язків між ними, засновані на кримінальному процесуальному законі і відомчих нормативно-правових актах правоохоронних органів, а також передовому досвіді оперативно-слідчої та судової практики, спрямовані на забезпечення узгодженої їхньої діяльності

та правильне поєднання властивих кожному з цих органів методів та засобів діяльності [1, с. 267]. Можна виокремити серед основних форм взаємодії дві групи: організаційні та процесуальні.

Серед процесуальних форм взаємодії слідчих і оперативних підрозділів, відповідно до КПК України, можна виділити наступні: доручення та вказівки слідчого щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій (ст.ст. 40, 246 КПК України); надання допомоги слідчому під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 40 КПК України); фіксація та надання слідчому (прокурору) результатів проведення негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 252 КПК України).

На підставі узагальнення матеріалів кримінальних проваджень та даних опитування працівників оперативних і слідчих підрозділів Національної поліції можна виокремити серед процесуальних форм їх взаємодії при розслідуванні тяжких і особливо тяжких злочинів наступні:

- виконання доручень слідчого щодо проведення окремих слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій;
- виконання оперативним підрозділом доручень слідчого щодо перевірки оперативно-розшуковим шляхом відомостей, які мають значення для встановлення наявності чи відсутності підстав для внесення відомостей до ЄРДР за оперативними матеріалами;
- надання слідчому матеріалів, зібраних у ході проведення оперативно-розшукової діяльності, для вирішення питання щодо внесення відомостей до ЄРДР;
- проведення разом із невідкладними слідчими (розшуковими) діями необхідних оперативно-розшукових заходів;
- проведення оперативно-розшукових заходів за дорученням слідчого щодо встановлення місця перебування особи, яка ухиляється від слідства і суду та притягнення до кримінальної відповідальності;
- сприяння слідчому при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій.

Під час взаємодії слідчого з оперативним працівником у процесуальній формі при розслідуванні кримінальних правопорушень важливе значення має наявність контакту між цими працівниками, що дозволяє ґрунтовно вивчити наявні оперативні матеріали та спільно розробити план їхньої реалізації. Така форма взаємодії дозволяє вчасно запобігати тактичним прорахункам, виокремлювати найбільш перспективні напрями подальшої роботи.

Важливе місце у розслідуванні кримінальних правопорушень мають і застосування організаційних форм взаємодії працівників правоохоронних органів. Розглядаючи організаційні форми взаємодії у кримінальних провадженнях, можна сказати, що у юридичній літературі вчені виокремлюють різноманітні види такої взаємодії.

Так, на думку В. Д. Пчолкіна, який серед основних організаційних форм взаємодії при розслідуванні кримінальних правопорушень можна

виділити наступні:

- спільне планування окремих слідчих (розшукових) дій і тактичних операцій, спрямованих на виявлення доказової (орієнтуючої) інформації;
- сумісна діяльність слідчих і оперативно-розшукових підрозділів на початковому і подальшому етапах досудового розслідування;
- погодження роботи слідчих і оперативних працівників при плануванні вирішення окремих завдань у кримінальному провадженні;
- ознайомлення слідчого з оперативними матеріалами у межах, передбачених відомчими нормативними актами;
- утворення слідчо-оперативної групи за конкретним кримінальним провадженням та узгоджена діяльність у складі цих груп;
- взаємний обмін усною та письмовою інформацією оперативних працівників і слідчих з питань, що стосуються їхньої діяльності;
- спільне обговорення й оцінювання даних, одержаних у результаті проведення оперативно-розшукових заходів, щодо їх достатності для внесення відомостей до ЄРДР;
- спільні виїзди слідчого та оперативних працівників для проведення слідчих (розшукових) дій та окремих процесуальних дій [2, с. 117-118].

В. О. Коновалова виокремлює наступні організаційні форми взаємодії у кримінальних провадженнях:

- сумісне планування розслідування кримінальних правопорушень в цілому, та початкового етапу розслідування зокрема;
- формування слідчо-оперативних груп для реалізації затвердженого плану;
- визначення та розподілення працівників оперативних і слідчих підрозділів відповідно до завдань плану для виконання окремих функцій;
- визначення учасників слідчо-оперативних груп для розслідування окремих епізодів злочинної діяльності та виконання інших завдань;
- спільне планування слідчих (розшукових) дій, НСРД і оперативно-розшукових заходів [3, с. 136].

Важливим елементом організаційної взаємодії у кримінальному провадженні є складання плану. Переважно у таких планах визначаються: обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні; перелік висунутих слідчих версій, які підлягають відпрацюванню (визначення послідовності їхньої перевірки); перелік слідчих (розшукових) дій та інших заходів (їхня послідовність), які необхідні для встановлення усіх обставин злочинної події; перелік обставин, які можуть бути встановлені лише за допомогою проведення оперативно-розшукових заходів; кінцеві й поміжні терміни виконання; відповідальні особи за кожним пунктом плану.

У кримінальних провадженнях важливе значення має взаємодія між різними підрозділами правоохоронних органів, що дозволяє ефективно застосовувати криміналістичні засоби, прийоми і методи протидії злочинним проявам, а також обрати правильну організацію і тактику проведення

комплексу слідчих (розшукових) дій, НСРД, оперативно-розшукових заходів та інших організаційних заходів.

Підводячи підсумок зазначимо, що взаємодія у досудовому розслідуванні може здійснюватися як у процесуальній формі (при сумісній роботі у конкретному кримінальному провадженні), так і в непроцесуальній формі (на рівні ділових відносин та контактів щодо узгодженого виконання завдань розкриття кримінального правопорушення). Виходячи з цього, усі розглянуті форми взаємодії повинні ґрунтуватися на чіткому їх плануванні, професійній орієнтації щодо можливостей слідчих, працівників оперативних підрозділів та експертної служби, встановлення правильних службових взаємовідносин, підтриманні атмосфери довіри, згуртованості та взаємної допомоги.

1. Саїнчин О. С. Криміналістичні умови розкриття умисних вбивств. *Правова держава*. Одеса: ОНУ. 2008. № 10. С. 267–273.

2. Пчолкін В. Д. Поняття, сутність та завдання взаємодії оперативних підрозділів ОВС / В. Д. Пчолкін, В. М. Ечкенко. *Вісник Луганської академії внутрішніх справ*. 2004. № 3. Ч. I. С. 109–121.

3. Коновалова В. Е. Версия: концепция и функции в судопроизводстве / Х.: Консум, 2000. 234 с.

Шендрік В.В.,

доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України,
завідувач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
та розкриття злочинів
Харківського національного
університету внутрішніх справ

Крищенко А.Є.,

кандидат юридичних наук

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ ОПЕРАТИВНОГО ТА СЛІДЧОГО ПІДРОЗДІЛУ ЩОДО ЗАКРІПЛЕННЯ ДОКАЗІВ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ МАТЕРІАЛІВ ОПЕРАТИВНОЇ РОЗРОБКИ ЩОДО ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЗАКОННИМ ВІДТВОРЕННЯМ ТА РОЗПОВСЮДЖЕННЯМ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ

Особливість оперативно-розшукової діяльності полягає в тому, що на підставі даних, які були отримані в ході її проведення неможливо безпосередньо застосовувати до фігуранта оперативної розробки засоби кримінально-правового примусу, що передбачені кримінальним

законодавством України. Тому необхідна відповідна процедура, яка б зв'язувала ці два види правоохоронної діяльності в єдиний процес протидії злочинам. Такою процедурою в теорії ОРД визнається реалізація матеріалів оперативної розробки [1, с. 158].

Реалізація оперативно-розшукової інформації є підсумковим етапом ОРД, саме від її тактично правильного проведення залежить успіх притягнення винних до кримінальної відповідальності та розкриття злочину в цілому [2, с. 581]. Результати вказаного етапу багато у чому залежать від якісної організації взаємодії між оперативним та слідчим підрозділу щодо закріплення доказів в процесі реалізації матеріалів оперативної розробки.

У сучасний період стрімкого розвитку суспільства все більша роль у діяльності оперативних підрозділів відводиться інформаційно-аналітичній роботі, добуванні, обробці, аналізу та використанні оперативно-розшукової інформації, обсяги якої постійно зростають. Правоохоронні та контролюючі органи різних країн світу працюють над упорядкуванням інформації, що надходить, автоматизацією її обробки та використання у протидії злочинності. Але, як показує практика, не вся добута інформація піддається автоматичній обробці з використанням інформаційних технологій. Провідна роль у її обробці, як і раніше, відводиться людині, особливо якщо це стосується латентних процесів, які діють у сфері економіки. Проте ресурси правоохоронних та контролюючих органів у боротьбі з правопорушеннями не безмежні. Тісно взаємодіючи між собою, вони поєднують свої зусилля, обмінюються як новою, так і вже обробленою інформацією, вирішуючи при цьому свої специфічні завдання [3].

Безумовно співпраця оперативного працівника зі слідчим повинна починатися ще на стадії збору матеріалів, які будуть мати ознаки певного злочину, адже саме слідчий в подальшому буде приймати рішення щодо наявності в документах перевірки ознак злочину та достатності зібраних матеріалів для порушення кримінальної справи. На цій стадії така взаємодія вигідна для обох сторін [4, с. 173].

Відповідно до положень Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затвердженої наказом МВС України від 07.07.2017 № 575, передбачено особливий порядок передачі зібраних підрозділом кіберполіції матеріалів, зокрема такі матеріали повинні містити:

- 1) письмове пояснення заявника, в якому зафіксовані відомі заявнику дані про вчинення кримінального правопорушення з відповідними додатками, що містять відомості, які підтверджують його вчинення (роздруківки або скріншоти (програмне фотографування зображення з екрана монітора) вікон програм), а також у разі наявності документи, що підтверджують право власності потерпілого на комп'ютерну інформацію та інформацію, що передається мережами електров'язку, чи програмно-

технічні засоби;

2) установлені ідентифікаційні дані про використані електронно-обчислювальні машини (комп'ютери), системи та комп'ютерні мережі та мережі електрозв'язку (логін і пароль для доступу до мережі Інтернет, IP-адреса, WEB-адреса, номер абонента мережі електрозв'язку чи номер телефону, за допомогою яких було здійснено такий доступ, тощо) [5].

Організаційний аспект реалізації пов'язаний з можливістю створення постійних і тимчасових структур, які забезпечували б координацію та взаємодію працівників оперативних підрозділів, що проводять оперативну розробку з посадовими особами, до обов'язків яких входить здійснення кримінально-процесуальних повноважень [6, с. 144].

Аналіз планів реалізації матеріалів оперативної розробки щодо діяльності, пов'язаної з незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм показав, що реалізація матеріалів оперативної розробки може проходити як до, так і після початку кримінального провадження (у 95 % ОРС, заведених підрозділами кіберполіції та у 98 % ОРС, заведених підрозділами захисту економіки, реалізація починалась в рамках ОРС, а закінчувалась в рамках кримінального провадження).

Вибір тактичних прийомів і конкретних заходів, спрямованих на реалізацію матеріалів оперативної розробки щодо діяльності, пов'язаної з незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм, на нашу думку, повинен визначатися на підставі оцінки вихідної інформації, наявної в розпорядженні оперативного підрозділу на початку реалізації про:

- об'єкт інтелектуальної власності на який здійснюється посягання;
- спосіб незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм;
- встановлені у процесі оперативно-розшукового документування факти злочинної діяльності розроблюваних осіб;
- наявність співучасників тощо.

Аналіз наукових праць показав, що найбільш поширеними формами взаємодії слідчих та оперативних підрозділів Національної поліції при реалізації матеріалів оперативної розробки по злочинах у сфері державних закупівель є:

- спільний аналіз та оцінка матеріалів оперативної розробки;
- взаємні консультації;
- розробка плану заходів з реалізації матеріалів ОРС;
- спільна участь у проведенні слідчих (розшукових) дій [7].

Умовно процес реалізації матеріалів оперативної розробки щодо діяльності, пов'язаної з незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм можна поділити на наступні стадії: 1) початковий етап; 2) підготовчий етап; 3) реалізація; 4) етап закріплення доказової бази.

Розглянемо заходи, які доцільно провести слідчому та оперативному

працівнику на кожному із вказаних етапів.

1. *Початковий етап*, як правило, включає в себе такі заходи: залучення до процесу реалізації слідчого; спільний аналіз та оцінка наявних матеріалів оперативної розробки.

2. *Підготовчий етап*, як правило, включає в себе такі заходи зі спільного зі слідчим планування додаткових оперативно-розшукових заходів, заходів оперативного (ініціативного) пошуку та слідчих (розшукових) дій, а також проведення дій, направлених на отримання відповідних дозвільних документів на проведення окремих оперативно-розшукових заходів та слідчих (розшукових) дій. Крім того, на даному етапі здійснюються заходи, направлені на залучення оперативно-технічних підрозділів та забезпечення їх діяльності, а також заходи, направлені на залучення до проведення окремих слідчих (розшукових) дій відповідних спеціалістів.

Планування процесу реалізації дозволить встановити послідовність та тактику проведення окремих оперативно-розшукових заходів, заходів оперативного (ініціативного) пошуку і слідчих (розшукових) дій, а також визначити тактику їх проведення [8, с. 162].

Як показали результати дослідження та аналіз наукових праць [9, с. 97; 10], в процесі реалізації матеріалів оперативної розробки по злочинах, пов'язаних з незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм доцільно планувати проведення наступних заходів: 1) допит (100 % проаналізованих проваджень); 2) огляд (100 % проаналізованих проваджень); 3) обшук (92 % проаналізованих проваджень); 4) проведення експертизи (100 % проаналізованих проваджень); 5) аудіо-, відеоконтроль особи (9 % проаналізованих проваджень); 6) зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (12 % проаналізованих проваджень); 7) зняття інформації з електронних інформаційних систем (8 % проаналізованих проваджень); 8) обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (7 % проаналізованих проваджень); 9) спостереження за особою, річчю або місцем (14 % проаналізованих проваджень); 10) аудіо-, відеоконтроль місця (10 % проаналізованих проваджень); 11) контроль за вчиненням злочину (44 % проаналізованих проваджень); 12) негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (10 % проаналізованих проваджень).

В процесі здійснення заходів з реалізації слідчому необхідно керуватися принципом розумних строків, що полягає в мінімізації затрат часу з моменту початку кримінального провадження до моменту проведення окремих слідчих (розшукових) дій (контролю за вчиненням злочину, обшуків тощо) з метою виявлення, фіксації та вилучення матеріальних слідів злочинів даної групи. Якщо йдеться про підготовку матеріалів для одночасного проведення контрольованої закупки та обшуків, що обумовлене необхідністю збору доказової інформації та мінімізує ризики знищення джерел доказів.

З метою забезпечення проведення вказаних слідчих (розшукових) дій начальник органу досудового розслідування повинен вирішити питання про

створення слідчих груп із залученням до них оперативних працівників підрозділів захисту економіки або кіберполіції НП України (в залежності від того за матеріалами оперативної розробки якого підрозділу здійснюється реалізація). Для залучення оперативних працівників слідчий в порядку ст. 40 КПК України доручає останнім прийняти участь у проведенні вказаних слідчих (розшукових) дій. Важливим моментом проведення комплексу зазначених заходів є одночасний початок їх проведення.

3. *Етап реалізації*, як правило, включає в себе такі заходи: проведення оперативно-розшукових заходів та/або слідчих (розшукових) дій з метою фіксації факту вчинення злочину; ініціювання можливості початку кримінального провадження відносно фігуранта або за фактом вчинення злочину; затримання фігурантів, а також розподіл сил, що будуть брати участь у затриманні; заходи, направлені на відпрацювання затриманих (арештованих) в умовах ізолятора тимчасового утримування або слідчого ізолятора; проведення допитів фігурантів, свідків, постраждалих тощо.

Слід зазначити, що після відкриття кримінального провадження, в залежності від наявної оперативної інформації (її кількості та якості) можна вибрати такі напрямки проведення досудового розслідування: проводити слідчі дії таким чином, щоб фігуранти якомога довше не знали про те, що правоохоронні органи збирають інформацію, направлену на документування їх злочинної діяльності. Такий тактичний прийом використовується як правило у тих випадках, коли є інформація про те, що фігурант має можливість та наміри знищити предмети та документи, що в подальшому можуть бути використані як докази по справі; проводити слідчі дії таким чином, щоб спонукати у фігурантів бажання здійснити певні дії. Такі заходи можуть бути направлені на виявлення місць зберігання документів і предметів необхідних по справі, а також для виявлення злочинних зв'язків, невідомих слідству до цього [11, с. 133].

В процесі здійснення заходів з реалізації слідчому необхідно керуватися принципом розумних строків, що полягає в мінімізації затрат часу з моменту початку кримінального провадження до моменту проведення окремих слідчих (розшукових) дій (контролю за вчиненням злочину, обшуків тощо) з метою виявлення, фіксації та вилучення матеріальних слідів злочинів даної групи. Якщо йдеться про підготовку матеріалів для одночасного проведення контрольованої закупки та обшуків, що обумовлене необхідністю збору доказової інформації та мінімізує ризики знищення джерел доказів.

З метою забезпечення проведення вказаних слідчих (розшукових) дій начальник органу досудового розслідування повинен вирішити питання про створення слідчих груп із залученням до них оперативних працівників підрозділів захисту економіки або кіберполіції НП України (в залежності від того за матеріалами оперативної розробки якого підрозділу здійснюється реалізація). Для залучення оперативних працівників слідчий в порядку ст. 40 КПК України доручає останнім прийняти участь у проведенні вказаних

слідчих (розшукових) дій. Важливим моментом проведення комплексу зазначених заходів є одночасний початок їх проведення.

4. *Етап закріплення доказової бази*, як правило, включає в себе такі заходи: заходи, направлені на отримання інформації щодо розміру завданих злочином збитків; проведення експертиз; заплановані дії, направлені на подолання протидії проведенню досудового розслідування; дії, направлені на легалізацію матеріалів оперативної розробки.

Підсумовуючи викладене можна дійти до висновку, що процес організації взаємодії оперативного та слідчого підрозділу щодо закріплення доказів в процесі реалізації матеріалів оперативної розробки щодо злочинів, пов'язаних з незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм має свої особливості, які обумовлені етапами реалізації: 1. Початковий етап: залучення до процесу реалізації слідчого; спільний аналіз та оцінка наявних матеріалів оперативної розробки; 2. Підготовчий етап, як правило, включає в себе такі заходи зі спільного зі слідчим планування додаткових оперативно-розшукових заходів, заходів оперативного (ініціативного) пошуку та слідчих (розшукових) дій, а також проведення дій, направлених на отримання відповідних дозвільних документів на проведення окремих оперативно-розшукових заходів та слідчих (розшукових) дій; 3. Етап реалізації, як правило, включає в себе такі спільні або узгоджені заходи: проведення оперативно-розшукових заходів та/або слідчих (розшукових) дій з метою фіксації факту вчинення злочину; ініціювання можливості початку кримінального провадження відносно фігуранта або за фактом вчинення злочину; затримання фігурантів, а також розподіл сил, що будуть брати участь у затриманні; заходи, направлені на відпрацювання затриманих (арештованих) в умовах ізолятора тимчасового утримування або слідчого ізолятора; проведення допитів фігурантів, свідків, постраждалих тощо; 4. Етап закріплення доказової бази, як правило, включає в себе такі спільні або узгоджені заходи: заходи, направлені на отримання інформації щодо розміру завданих злочином збитків; проведення експертиз; заплановані дії, направлені на подолання протидії проведенню досудового розслідування; дії, направлені на легалізацію матеріалів оперативної розробки.

1. Федорчук Ю.В. Оперативно-розшукова протидія злочинам, пов'язаним з розкраданням бюджетних коштів під час проведення закупівель медичного обладнання та ліків: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків: ХНУВС, 2018. 250 с.

2. Лисенко А.М. Реалізація оперативно-розшукової інформації у відношенні осіб, що вчиняють злочини, пов'язані з терористичною діяльністю // Форум права. 2011. № 1. С. 581-585. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11lamztd.pdf> (дата звернення: 15.11.2022).

3. Darahan V., Shynkevych A. Theoretical and methodological fundamentals in formation of economic security in the field of public procurement. Scientific journal "Philosophy, Economics and Law Review". Volume 2, no. 1, 2022. p. 161-174.

4. Дараган В.В. Розкриття викрадань державних коштів при проведенні закупівель товарів та виконанні робіт, послуг на підприємствах залізничного транспорту: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та

криміналістика, судова експертиза, оперативно-розшукова діяльність; Дніпропетр. Держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ, 2012. 276 с.

5. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ МВС України від 07.07.2017 № 575.

6. Богуславський М.Г. Організація і тактика оперативної розробки організованих злочинних груп корисливо-насильницького спрямування (за матеріалами підрозділів ГУБОЗ МВС України) : дис. ... кандидата юрид. наук : 21. 07. 04. Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ, 2007. 237 с.

7. Єфімов В.В., Дараган В. В., Часова Т.О. Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів Національної поліції під час протидії злочинам у сфері державних закупівель : монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 205 с.

8. Федорчук Ю.В. Оперативно-розшукова протидія злочинам, пов'язаним з розкраданням бюджетних коштів під час проведення закупівель медичного обладнання та ліків: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків: ХНУВС, 2018. 250 с.

9. Горбаньов І.М. Особливості методики розслідування кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності : навчальний посібник з інтерактивними елементами. Одеса : ОДУВС, 2016. 218 с.

10. Дараган В.В., Недов Р.С. Організація і тактика виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних з порушенням прав інтелектуальної власності з використанням мережі Інтернет. монограф. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 164 с.

11. Єфімов В.В., Дараган В.В. Протидія оперативними підрозділами ОВС привласненню та розтраті державних коштів при проведенні державних закупівель на підприємствах залізничного транспорту : монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. 180 с.

Шурганов М.С.,

здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Копилов Е.В.,

викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАЛУЧЕННЯ ІНШИХ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ДО ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) в межах діючого законодавства містить принципово нові положення. Так, в теорії кримінального процесу наголошується, що введення до системи досудового розслідування інституту негласних слідчих (розшукових) дій

(далі – НС(Р)Д) є надзвичайно прогресивним кроком законодавця, спрямованим на її удосконалення. Питання щодо порядку проведення НС(Р)Д та використання в процесі доказування їх результатів є наразі актуальними [1, ст. 35].

КПК України регламентував можливість проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які є складовою частиною системи всіх слідчих (розшукових) дій, застосовуваних під час досудового розслідування в Україні. Мета проведення негласних слідчих (розшукових) дій – встановлення відомостей про обставини кримінального правопорушення, а також про особу, що його скоїла, якщо отримати таку інформацію неможливо іншим чином. З метою отримання максимальних позитивних результатів від їх проведення та унеможливлення визнання отриманих доказів недопустимими, законодавець не безпідставно у ч. 6 ст. 246 КПК України передбачив можливість за рішенням слідчого чи прокурора до участі у них залучати інших осіб. Разом з тим, положення кримінального процесуального законодавства не надають належного тлумачення терміну «інші особи» [2].

На думку багатьох вчених такими особами є ті, що безпосередньо сприяють органам досудового розслідування у проведенні негласних слідчих (розшукових) дій. Якісна оцінка положень глави 21 КПК України та практичних аспектів її застосування вказує на те, що в якості інших осіб можуть залучатися: а) співробітники оперативних підрозділів; б) поняті; в) спеціалісти; г) перекладачі; ґ) особи, залучені до конфіденційного співробітництва; д) особи, які відповідно до закону є виконавцями спеціального завдання щодо розкриття кримінально-протиправної діяльності організованого злочинного угруповання або злочинної організації. У аспекті розгляду даного питання окрему увагу слід акцентувати з приводу того, що КПК України з вищевказаних осіб до учасників кримінального провадження прямо відносить лише оперативні підрозділи (ст. 41 КПК України), перекладача (ст. 68 КПК України), спеціаліста (ст. 71, 72 КПК України). Слід вказати, що процесуальні права та обов'язки інших суб'єктів, які можуть залучатися до проведення негласних слідчих (розшукових) дій не передбачені чинним КПК України, що негативно впливає на діяльність правозастосовних органів, які залучають таких осіб. Разом з тим, п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України опосередковано до учасників кримінального провадження також відносить понятого, а його процесуальні обов'язки в деякій мірі можна розглянути через положення ч. 3 ст. 66 КПК України, відповідно до якого, понятий зобов'язаний на вимогу слідчого або прокурора не розголошувати відомості щодо проведеної за його участі відповідної процесуальної дії. Окреслений обов'язок також можна віднести і до інших учасників, які залучаються до проведення негласних слідчих (розшукових) дій [3].

Вважається невизначеним питання, пов'язане із балансом процесуальних повноважень учасників кримінального провадження, що можуть залучатися до проведення конкретної негласної слідчої (розшукової)

дії, та регламентації діяльності таких осіб при кримінальному провадженні в цілому й окремо в ході проведення тієї чи іншої негласної слідчої (розшукової) дії. Наприклад, відповідно до ч. 2 ст. 41 КПК України у ході проведення негласної слідчої (розшукової) дії оперативні співробітники користуються правами й обов'язками слідчого як суб'єкта кримінального провадження. У той же час, ст. 275 КПК України визначає тільки питання використання конфіденційного співробітництва у ході кримінального провадження. Тож, на осіб які залучаються до конфіденційного співробітництва повноваження слідчого не розповсюджуються, а специфіка діяльності повністю визначається відомчими нормативними актами [4].

Отже, можна зробити висновок, що українським законодавцем повинні бути внесені доповнення до КПК України у частині, яка регламентує процесуальний статус інших осіб, що можуть залучатися до проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Відповідна кримінально-процесуальна невизначеність обумовлює існування низки проблем при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій під час кримінального провадження.

1. Копилов Е.В. Матеріали Всеукраїнської наук.- практи. конференції (м. Дніпро 22 грудня 2021р.) Дніпро: Дніпроп. Держ. ун-т внутр. Справ 2021 – с. 35-43.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012. № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 23.10.2022).

3. Капліна О.В. Права та обов'язки інших осіб, які залучаються до проведення негласних слідчих (розшукових) дій. – 2018. URL: <http://www.pgr-journal.kiev.ua/archive/2018/7/31.pdf> (дата звернення: 23.10.2022).

4. Сергеева Д. Взаємодія слідчих та оперативних працівників при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій. Право України. – 2018. – №. 8. – С. 107-122. URL: <https://rd.ua/storage/attachments/10923.pdf> (дата звернення: 23.10.2022).

Юхно О.О.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального
процесу, судової експертології та
домедичної підготовки
Харківського національного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ З УРАХУВАННЯМ ВОЄННОГО СТАНУ

Побудова в Україні правової держави, яка в якості необхідних умов свого існування передбачає захист прав, свобод та інтересів особи, визнання державою цінності інститутів громадянського суспільства, знаходить

безпосереднє відображення в структурних реформах царини правоохоронної діяльності, оборонного сектору, здійснення правосуддя та ін.

Одним із напрямів здійснюваних змін є радикальна оптимізація та синхронізація кримінального процесуального та оперативно-розшукового законодавства, що відобразатиметься у подальшому на практиці їхнього застосування. Кардинальні зміни у суспільстві та державі, що відбулися після поновлення Україною своєї незалежності, потребують, у тому числі, синхронізації процесуальної та оперативно-розшукової діяльності.

Із прийняттям у 2012 році чинного КПК України процедура кримінального судочинства зазнала концептуальних змін. Воєнний стан та оборонні заходи у сучасному стані визначають також проблеми синхронізації також й з цим напрямом та щодо питань взаємодії. Для процедурного удосконалення та практичного впровадження приписів КПК України було прийнято низку відомчих нормативних актів. Проте, за їхньою допомогою подолати наявні прогалини в правозастосуванні неможливо. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» (далі-ОРД) було прийнято ще у 1992 році, але не зважаючи на внесенні в нього зміни, й на даний час є всі ознаки його морального старіння, невідповідності існуючим суспільним та правовим реаліям та КПК України. Така ситуація обґрунтовує необхідність кардинальних змін, але досягнення за рахунок внесення змін до чинного Закону видається недоцільним, що й зумовлює потребу в новому законодавчому акті.

Зокрема потребує синхронізація його з Законами України «Про правовий режим воєнного стану», «Про національну гвардію України», «Про військовий обов'язок і військову службу» та іншими, оскільки в законі про ОРД з цих питань є неузгодженості щодо дій в такому стані і питання взаємодії з контррозвідувальними, призовними органами до ЗСУ та іншими підрозділами. Окреме проблемне питання є щодо взаємодії з СБУ щодо документування воєнних злочинів на початкових етапах оглядів місць події, які проводять слідчі Національної поліції, хоча ця підслідність закріплена за першими. Вказана практика може привести до скарг адвокатів на адресу ЄСПЛ і такі докази у Міжнародному Кримінальному суді по воєнних злочинах можуть бути визнанні неприйнятними, як і по та по іншим процесуальним питанням.

Прогалини та неузгодженості законодавства, які з'явилися після набрання чинності КПК України, стали наслідком недоліків в роботі оперативних підрозділів різних правоохоронних органів і, у першу чергу, Національної поліції, що вилилось у значне погіршення оперативної обстановки, позначилося на зростанні рівня злочинності, зокрема на тяжких, особливо тяжких та резонансних кримінальних правопорушень та значним збільшенням кількості нерозкритих злочинів.

Вплив має й не закінчення структурної побудови поряд з іншими, й оперативних підрозділів Національної поліції. Так, в КПК України поняття «оперативних підрозділів підрозділів» є, а в законі про ОРД не має.

Вертикальна підпорядкованість окремих його підрозділів (протидії наркозлочинності, кіберзлочинам та ін.) умовна протидія при цьому корупції призводить до розпорошення оперативно-розшуківих сил та засобів, в той час як вся ОРД здійснюється на території оперативного обслуговування певних громад, які ще й не всі юридично оформленні. При цьому не зруйновано міжвідомчі бар'єри та елементи корпоративності при оцінці результатів вказаної діяльності. Тому нагальна потреба прийняття нового Закону ОРД обумовлена не тільки моральною застарілістю чинного закону, а й, у першу чергу, необхідністю узгодження законодавства, яке врегульовує оперативну та процесуальну діяльність, із метою повернення оперативним підрозділам права застосування їхніх можливостей щодо «самостійності та ініціативності» в протидії злочинності.

На даний момент фактично паралізовано діяльність щодо оперативного супроводження кримінальних проваджень через безпідставне позбавлення самостійності оперативних працівників у прийнятті рішень щодо проведення будь-яких оперативно-розшуківих заходів у кримінальних провадженнях, зокрема при заведенні ОРС. Така ситуація засвідчує певну вторинність та певний обслуговуючий характер діяльності слідчого оперативними підрозділами, що є не зовсім правильним.

Через законодавчу неврегульованість, погодження та санкціонування оперативно-розшуківих заходів і негласних слідчих (розшуківих) дій стало проблематичним та тривалим. Цей напрям негативним чином впливає на внезапність, результативність та ефективність здійснюваних як оперативних, так і процесуальних заходів. Вказані питання набули ще більшої актуальності із набранням чинності Законами України «Про Національну поліцію», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про державне бюро розслідувань» та ін. Аналіз криміногенної обстановки дозволяє констатувати значне зростання кримінальних проявів у суспільстві, що зумовлює негайну розробку та запровадження більш ефективних та рішучих засобів протидії, основним із яких має стати новий Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», як інструменту впливу на особу, яка вчиняє злочин, на самих ранніх етапах його підготовки, або ж навіть виявлення умислу.

Практика ЄСПЛ дозволяє сформулювати певні вимоги до національних систем законодавства щодо використання оперативно-розшукового інструментарію, як комплексу, що тимчасово обмежує права та свободи людини. Чинний Закон України про ОРД таким вимогам у повній мірі не відповідає, а внесення до нього змін вбачається недоцільним.

У одному із законопроектів про ОРД, у розділі 1 «Загальні положення» надано дефініцію оперативно-розшукової діяльності. Розкрито завдання оперативно-розшукової діяльності, серед яких: 1) пошук і фіксація фактичних даних про протиправну діяльність осіб (груп осіб) з метою: забезпечення прав і свобод людини, захисту безпеки суспільства та держави; виявлення, запобігання і припинення кримінальних правопорушень; розшуку

осіб, які вчинили кримінальні правопорушення; встановлення місцезнаходження безвісно зниклих осіб; встановлення анкетних даних невпізнаних осіб; забезпечення здійснення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій під час кримінального провадження; супроводження негласного розслідування під час кримінального провадження; протидії розвідувально-підривної діяльності спецслужб іноземних держав та організацій; забезпечення діяльності правоохоронних органів та осіб, які сприяють оперативно-розшуковій діяльності на підставах, передбачених законодавством України; 2) отримання інформації про правопорушення, які не є кримінальними, встановлення яких сприяє вирішенню завдань протидії злочинності; 3) отримання інформації про факти та обставини, що не мають ознак кримінального правопорушення, проте, відповідно до законодавства України, потребують перевірки.

Порівняно з чинним Законом України Про ОРД, у законопроекті (стаття 1) завдання оперативно-розшукової діяльності розширені та деталізовані. Замість перерахування маємо чітко виділені групи; зроблено акцент не тільки на реакцію на вчинені та вчинювані протиправні діяння, а й підкреслено роль ОРД у запобіганні протиправним діянням, недопущенні їхнього вчинення через реалізацію профілактичної функції. Визначено принципи, на яких ґрунтується оперативно-розшукова діяльність: законність; дотримання прав і свобод людини; наступальність; конспіративність; поєднання гласних і негласних заходів; взаємодія з державними органами, населенням, неурядовими або громадськими організаціями; відповідність та адекватність використання ОРЗ ступеню суспільної небезпечності протиправної діяльності. Цей перелік є значно розширеним порівняно з чинним Законом «Про ОРД», в якому зазначаються лише принципи верховенства права, законності, дотримання прав і свобод людини.

У законопроекті в розділі 2 визначено підрозділи, уповноважені на здійснення оперативно-розшукової діяльності, їхні обов'язки та права, межі повноважень, інформаційне забезпечення ОРД. Пропонується надати можливість здійснення ОРД: 1) Державному бюро розслідувань; 2) Державній прикордонній службі України; 3) Національному антикорупційному бюро України; 4) Національній поліції; 5) відповідним органам доходів і зборів; 6) відповідним органам і установам виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної пенітенціарної служби України; 7) розвідувальному органу Міністерства оборони України; 8) Службі безпеки України; 9) Службі зовнішньої розвідки України; 10) управлінню державної охорони. Також пропонується заборонити проведення оперативно-розшукової діяльності підрозділам інших міністерств, відомств, громадським, приватним організаціям і фізичним особам, яка на сьогодні проводиться, але неофіційно.

У проекті Закону визначається вичерпний перелік підстав проведення оперативно-розшукової діяльності, чітко визначаються самі оперативно-

розшукові заходи та порядок їхнього здійснення, вимоги до документального оформлення, чого не маємо в чинному законі, що й породжує окремі неузгодженості між різними органами, які здійснюють ОРД. Також наявність вказаних вимог спростить подальше підзаконне регулювання даної сфери у відомчих і міжвідомчих нормативних актах. Доцільно розділ 3 законопроекту присвятити оперативно-розшуковому провадженню. Визначити стадії ОРД, строки ведення оперативно-розшукових справ, їхнє закриття, використання матеріалів, отриманих у результаті ОРЗ та НС(Р)Д. У чинному законі маємо тільки дві статті, які, присвячені лише питанням строків проведення оперативно-розшукових справ (стаття 9-1) і підставам для їхнього закриття (стаття 9-2).

Введення до законодавчого акту поняття «оперативно-розшукове провадження» буде важливою новелою, яка вказує на важливість комплексу заходів, здійснюваних у рамках ОРД, і засвідчує їхню процедурну визначеність за аналогією із кримінальним провадженням згідно з приписами КПК України. Розділи 4 і 5 повинні бути присвячені врегулюванню питань, пов'язаних зі сприянням ОРД; утворювати законодавче підґрунтя для подальшого впровадження механізмів соціального та правового захисту осіб, які здійснюють ОРД, а також осіб, які залучаються до виконання завдань ОРД; матеріально-технічного та фінансового забезпечення ОРД. Слід приділити увагу такому актуальному питанню, як контроль за оперативно-розшуковою діяльністю, що орієнтовно визначити в Розділі 6 законопроекту. При цьому слід наголосити, що державний контроль за оперативно-розшуковою діяльністю становить правовий механізм функціонально реалізованих уповноваженими органами та їх посадовими особами напрямів діяльності, що забезпечують дотримання законів, прав та інтересів учасників цієї сфери суспільних відносин. Державний контроль за ОРД може здійснюватися у формі позавідомчого та відомчого контролю. Слід передбачити можливість і форми парламентського, судового та громадського контролю за ОРД. Окрему увагу доцільно присвятити прокурорському нагляду за дотриманням законності під час здійснення ОРД (зокрема, у розділі 7). Слід все ж таки визначити суб'єктів прокурорського нагляду, його предмет, межі компетенції прокурорів у цій сфері. Окрім цього, приписи розділу 8 законопроекту повинні створити законодавчий фундамент для координації, взаємодії та міжнародного співробітництва у сфері ОРД. У проекті Закону (розділ 9) слід приділити увагу питанням здійснення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій оперативними підрозділами під час кримінального провадження; оперативно-розшуковому супроводженню кримінального провадження, зокрема й у судах; питанням використання відповідних матеріалів, отриманих у результаті здійснення цих заходів у кримінальному провадженні та вимогам щодо їх якості. Доволі детально слід передбачити процедурним моментам. Новий законопроект, на відміну від чинного Закону «Про ОРД», повинен бути схожим на своєрідний оперативно-розшуковий процес, або оперативно-

розшуковий кодекс, про що автор пропонує в наукових статтях ще з 2008 року, тобто такий узагальнюючий законодавчий акт нетаємної частини оперативно-розшукової діяльності.

Вказане, у свою чергу, відповідатиме загальним засадам і тенденціям удосконалення чинного КПК України з питань розвитку та удосконаленню й оперативної та кримінально процесуальної діяльності. Втім підняті питання підлягають окремому дослідженню, або науковому вивченню. Пропоную учасникам науково-практичної конференції прийняти у часті у обговоренні піднятих питань та наданих пропозицій.

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану»: чинне законодавство із змінами та доповн. станом на 01.12. 2022. Офіц. текст. Київ. Алерта. 2022. 32 с.

2. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу»: чинне законодавство із змінами та доповню станом на 28 вересня 2022 р. Офіц. текст. Київ. Алерта. 2022. 80 с.

3. Закон України «Про національну гвардію України»: чинне законодавство із змінами і доповненнями станом на 14 листопада 2022 р. Офіц. текст. Київ. Адверта 2022. 34 с.

Яковченко О.І.

начальник Відділення поліції № 5 ДРУП
ГУНП в Дніпропетровській області

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПОЧАТКОВОГО АНАЛІЗУ ОПЕРАТИВНОЇ ОБСТАНОВКИ НА ТЕРИТОРІЇ ОПЕРАТИВНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ЩОДО НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ

Серед кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту (розділ XI Особливої частини КК) особливе місце займають незаконні заволодіння транспортними засобами, в результаті чого власники (законні володільці) цих засобів позбавляються можливості реалізувати належні їм права, а відносинам власності завдається істотна шкода. Водночас суспільна небезпека злочину, передбаченого ст. 289 КК, полягає у створенні неконтрольованого використання транспортних засобів. Як наслідок, значна кількість ДТП трапляється саме на тих транспортних засобах, якими незаконно заволоділи. Більше того: незаконне заволодіння транспортним засобом нерідко здійснюється з метою вчинення іншого, більш тяжкого злочину, а відтак ефективна протидія таким посяганням може врятувати не лише майно, а й життя та інші важливі блага [1, с. 7].

Одним із дієвих механізмів превенції та своєчасного виявлення незаконного заволодіння транспортними засобами є здійснення заходів з оперативного обслуговування підрозділами кримінальної поліції лінії роботи

щодо незаконного заволодіння транспортними засобами.

Початковий аналіз стану оперативної обстановки є одним із основних етапів (елементів) оперативного обслуговування. На вказаному етапі здійснюється збір наявної в оперативному підрозділі інформації, здійснюється аналіз стану злочинності у сфері, вивчається стан перекриття об'єктів негласним апаратом тощо.

Метою аналізу оперативної обстановки є:

- оцінка фактичного стану злочинності;
- виявлення об'єктивних та суб'єктивних факторів, зумовлюючих такий стан;
- визначення об'єктів оперативного обслуговування зі складною оперативною обстановкою і встановлення причин її ускладнення;
- формування на основі аналізу оперативної обстановки висновків для прийняття управлінських рішень [2, с. 26].

Для вивчення оперативної обстановки необхідно здійснити збір та аналіз різного роду інформації, яка у цілому надасть можливість охарактеризувати стан оперативної обстановки лінії роботи щодо незаконного заволодіння транспортними засобами. В першу чергу необхідно ознайомитись з наявною в оперативному підрозділі інформацією відносно нерозкритих фактів вчинення незаконного заволодіння транспортними засобами. Також доцільно вивчити наявну інформацію щодо схожих фактів виявлених у суміжних за територією органах поліції.

В процесі початкового аналізу оперативної обстановки на території оперативного обслуговування щодо незаконного заволодіння транспортними засобами оперативному працівнику підрозділу кримінальної поліції доцільно зібрати відомості, які в цілому нададуть характеристику об'єктів, які можуть в подальшому сприяти вирішенню оперативно-службових задач щодо протидії незаконному заволодінню транспортними засобами. Зокрема, доцільно зібрати інформацію про наявні на території оперативного обслуговування гаражні кооперативи, стоянки, СТО, АТП, автомобільні ринку (у тому числі стихійні) тощо.

Отже, при оцінці оперативної обстановки підлягають комплексному вивченню та оцінці усі параметри злочинності в аспекті визначення реальних змін в її русі, розробки профілактичних, оперативно-розшукових, процесуальних, адміністративних, організаційних та інших заходів, зорієнтованих на нейтралізацію криміногенних факторів, підвищення ефективності профілактики і викриття злочинів, мобілізацію громадськості та населення на посилення попереджувальної роботи й охорони суспільного правопорядку [3, с. 836-837].

Як показали результати дослідження, з метою з'ясування стану оперативної обстановки на території оперативного обслуговування за лінією роботи щодо незаконного заволодіння транспортними засобами, оперативному працівнику кримінальної поліції доцільно здійснити

первинний аналіз таких елементів:

- стан злочинності на території оперативного обслуговування;
- способи незаконного заволодіння транспортними засобами;
- інформація від оперативних джерел;
- інформація з відкритих джерел (Інтернет, ЗМІ тощо);
- інформація здобута в ході здійснення заходів оперативного (ініціативного) пошуку;
- матеріали судової практики;
- стан перекриття об'єктів оперативного обслуговування негласними позаштатними працівниками;
- можливість оперативного реагування на зміни в оперативній обстановці в окремих районах території оперативного обслуговування;
- матеріали наукових досліджень з питань протидії незаконному заволодінню транспортними засобами.

Список використаних джерел:

1. Протидія незаконному заволодінню транспортними засобами підрозділами Національної поліції України: практичний poradnik з елементами інтерактивних технологій / Бондар В.С., Бочковий О.В., Дудоров О.О. та ін. / за ред. д-ра юрид. наук, проф., заслуженого діяча науки і техніки України О.О. Дудорова. Сєверодонецьк: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2020. 311 с.
2. Скалозуб Л.П. Проведення аналізу криміногенної ситуації та оперативної обстановки у сфері протидії економічній злочинності (практичний посібник). Львів: ЛА «Піаміда», 2008. 60 с.
3. Шендрик В.В. Попереджувальна робота на об'єктах оперативного обслуговування. Форум права. 2011. № 4. С. 834-840. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-4/11svvooo.pdf> (дата звернення: 11.11.2022).

**РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОВЕДЕННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «ОПЕРАТИВНО-
РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ:
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ»**

З метою консолідації зусиль науковців та практиків, спрямованих на протидію злочинності засобами оперативно-розшукової діяльності, впровадження результатів науково-дослідної роботи Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ у практичну діяльність Національної поліції і в освітній процес університету 18 листопада 2022 року було проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Оперативно-розшукова діяльність Національної поліції: проблеми теорії та практики», організовану кафедрою оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції.

Метою конференції було проголошено пошук шляхів удосконалення оперативно-розшукової діяльності Національної поліції та протидії злочинності оперативно-розшуковими засобами.

У роботі конференції взяло участь 40 працівників правоохоронних органів, науково-дослідних та закладів вищої освіти, зокрема, 10 практичних працівників правоохоронних органів та 17 наукових, науково-педагогічних працівників та 13 здобувачів вищої освіти.

Під час роботи конференції було розглянуто проблеми за такими напрямками:

- 1) сучасні проблеми теорії оперативно-розшукової діяльності;
- 2) правове забезпечення оперативно-розшукової діяльності Національної поліції;
- 3) інформаційно-аналітичне забезпечення оперативно-розшукової діяльності Національної поліції;
- 4) актуальні проблеми проведення оперативно-технічних заходів та використання спеціальної техніки під час оперативно-розшукової протидії злочинам;
- 5) оперативно-розшукова протидія окремим видам злочинів;
- 6) взаємодія оперативних підрозділів з іншими службами органів внутрішніх справ та правоохоронними органами під час протидії злочинам;
- 7) актуальні проблеми проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

За результатами роботи науково-практичної конференції її оргкомітетом на підставі наданих матеріалів було сформульовано низку рекомендацій та пропозицій стосовно вирішення проблемних питань теорії та практики оперативно-розшукової діяльності Національної поліції, а також удосконалення чинних нормативно-правових актів, які регламентують зазначений вид діяльності, зокрема:

- 1) щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства

України:

– друге речення ч. 3 ст. 214 КПК України після слів «(відомості вносяться невідкладно після завершення огляду)» доповнити словами «..., а відносно дітей, які зникли безвісти, – установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу»;

– доповнити ч. 2 ст. 268 КПК України другим реченням такого змісту «Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу дитини, яка зникла безвісти, проводиться на підставі рішення відповідного керівника органу (підрозділу) Національної поліції»;

– доповнити ч. 4 ст. 246 КПК України після слів «контроль за вчиненням злочину» словами «..., а відносно дітей, які зникли безвісти, – зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та зняття інформації з електронних інформаційних систем»;

– доповнити перше речення ч. 1 ст. 214 КПК України після слів «після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення» словами «або про зникнення дитини безвісти, якщо за цей час не буде встановлено її місцезнаходження»;

2) щодо вдосконалення оперативно-розшукового законодавства України:

- введення до закону поняття «оперативно-розшукове провадження» буде важливою новелою, яка вказує на важливість комплексу заходів, здійснюваних у рамках ОРД, і засвідчує їхню процедурну визначеність за аналогією із кримінальним провадженням згідно з приписами КПК України.

3) щодо внесення змін до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, затвердженої наказом МВС України від 19.12.2017 № 1044:

– внести відповідні зміни до пп. 3 п. 1 Розділу II, шляхом його заміни змісту на наступний: «розшук дитини, яка зникла безвісти, у межах своєї компетенції»;

4) щодо удосконалення діяльності Національної поліції та інших правоохоронних органів:

– необхідна розробка нових концептуальних підходів щодо інформаційно-аналітичного забезпечення оперативно-розшукової діяльності у сфері протидії злочинності;

– до критеріїв оцінки ефективності негласної роботи оперативних підрозділів правоохоронних органів під час досудового розслідування та судового провадження слід віднести: рівень довіри населення до роботи оперативних підрозділів під час досудового розслідування та судового провадження; ставлення працівників оперативних підрозділів до негласної роботи та проблем її здійснення; кількість проведених пошукових заходів і негласних слідчих (розшукових) дій та результати досягнення мети їх проведення, і в першу чергу їх використання у доказуванні; результати використання конфіденційного співробітництва; кількість виявлених кримінально протиправних дій та осіб, що їх вчинили; кількість

кримінальних правопорушень, припинених на стадії готування чи замаху на них; кількість проведених профілактичних і попереджувальних заходів та результати їх проведення, які виражаються у відмові особи осіб від намірів займатися кримінально протиправною діяльністю; кількість припинених дій, які спрямовані на протидію органам досудового розслідування та суду.;

– форми взаємодії слідчих та оперативних підрозділів Національної поліції України у кримінальному провадженні повинні ґрунтуватися на чіткому їх плануванні, професійній орієнтації щодо можливостей слідчих, працівників оперативних підрозділів та експертної служби, встановлення правильних службових взаємовідносин, підтриманні атмосфери довіри, згуртованості та взаємної допомоги;

– з метою з'ясування стану оперативної обстановки на території оперативного обслуговування за лінією роботи щодо незаконного заволодіння транспортними засобами, оперативному працівнику кримінальної поліції доцільно здійснити первинний аналіз таких елементів: стан злочинності на території оперативного обслуговування; способи незаконного заволодіння транспортними засобами; інформація від оперативних джерел; інформація з відкритих джерел (Інтернет, ЗМІ тощо); інформація здобута в ході здійснення заходів оперативного (ініціативного) пошуку; матеріали судової практики; стан перекриття об'єктів оперативного обслуговування негласними позаштатними працівниками; можливість оперативного реагування на зміни в оперативній обстановці в окремих районах території оперативного обслуговування; матеріали наукових досліджень з питань протидії незаконному заволодінню транспортними засобами.

5) щодо проведення наукових досліджень у ЗВО МВС України:

– визначити такі сучасні напрями наукового дослідження оперативно-розшукової діяльності: сприяння громадян оперативним підрозділам національної поліції України під час протидії кримінальним правопорушенням; проблеми оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо кримінальних правопорушень у бюджетній сфері та сфері оподаткування; проблеми організації оперативного обслуговування кримінальною поліцією бюджетної сфери та сфери оподаткування; проблеми оперативно-розшукової протидії підрозділами кримінальної поліції розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів; проблемні питання забезпечення режиму секретності під час здійснення досудового розслідування органами досудового розслідування; проблемні питання взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів під час протидії розкраданню бюджетних коштів в процесі проведення будівельних робіт; проблемні питання оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель; проблемні питання організації оперативного обслуговування кримінальною поліцією сфери публічних закупівель.

Оргкомітет конференції

Наукове видання

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ:
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Матеріали

*Всеукраїнської науково-практичної конференції
(18 листопада 2022 року, Дніпропетровський
державний університет внутрішніх справ)*

Публікується у авторській редакції

Редактори, оригінал-макет –
Є. В. Коваленко-Марченкова, А. В. Самотуга

Підп. до друку 17.10.2023. Формат 60x84/16. Друк – цифровий. Папір офісний.
Гарнітура – Times. Ум.-друк. арк. 7,06. Обл.-вид. арк. 7,56. Зам. № 20/23-зб

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rvv_vonr@dduvs.in.ua

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 6054 від 28.02.2018